

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra bohemistiky

Česká filologie

**MEDIÁLNÍ OBRAZ RAKOUSKA VYTVÁŘENÝ
UDÁLOSTMI ČESKÉ TELEVIZE V PRŮBĚHU LET
2001–2010**

Media image of Austria in Události of Czech television in 2001–2010

Diplomová práce

Vypracovala: Bc. Barbora Říhová

Vedoucí práce: Mgr. Vladimír P. Polách, Ph.D.

Olomouc 2012

Prohlašuji, že jsem tuto závěrečnou magisterskou diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla jsem všechny použité zdroje i literaturu.

Rozsah mé práce činí 225 398 znaků.

V Olomouci dne 17. 5. 2012

Bc. Barbora Říhová

Za odborné vedení, konzultace a pomoc při vzniku práce děkuji Mgr. Vladimíru P. Poláchovi, Ph.D. Dále děkuji Karlově univerzitě za umožnění přístupu do databáze Newton Media Search a Petru Havlíčkovi (bývalému zaměstnanci mediální agentury Media Tenor) za cenné rady při zpracovávání mediální analýzy.

OBSAH

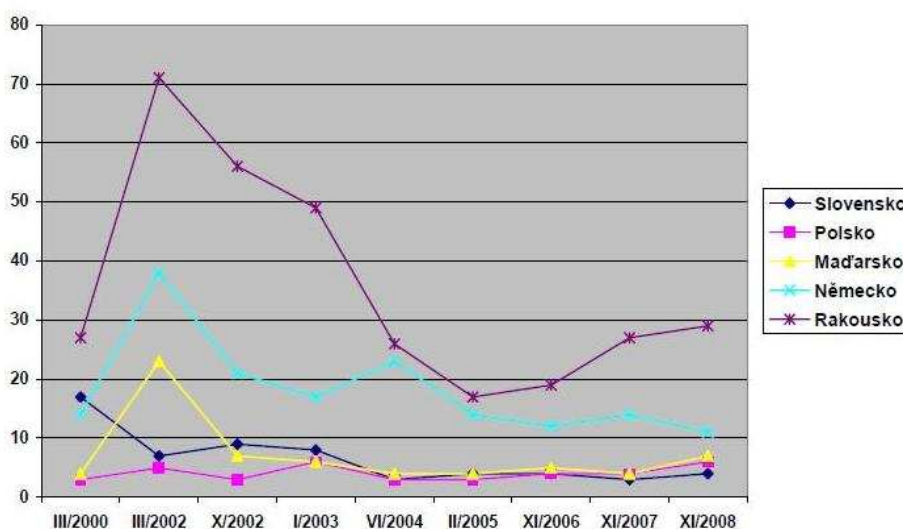
ÚVOD.....	6
1. TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1.1 VĚROHODNOST MÉDIÍ	10
1.2 TEORIE REPREZENTACE REALITY	14
1.3 GATEKEEPING	19
1.4 VLIV MEDIÁLNÍCH RUTIN	22
1.5 NEWS VALUES	24
1.6 AGENDA-SETTING	29
2. EMPIRICKÁ ČÁST	34
2.1 METODY VHODNÉ K VÝZKUMU MÉDIÍ (KVANTITATIVNÍ A KVALITATIVNÍ ANALÝZA)	34
2.1.1 Kvantitativní (obsahová) analýza.....	35
2.1.2 Kvalitativní analýza (diskurzivní, hermeneutická)	37
2.2 STRUKTURA PRÁCE	38
2.3 POUŽITÁ METODIKA.....	39
2.3.1 Cíle výzkumu	39
2.3.2 Formulace výzkumných otázek.....	39
2.3.3 Hypotéza	40
2.3.4 Vzorek analýzy	41
2.3.5 Jednotka měření	44
2.3.6 Popis proměnných pro kvantitativní analýzu	45
3. VÝSLEDKY ANALÝZY A JEJICH INTERPRETACE.....	53
3.1 VÝSLEDKY PRVNÍ ČÁSTI ANALÝZY	53
3.1.1 Počet televizních příspěvků	54
3.1.2 Počet televizních příspěvků týkajících se sousedních států České republiky.....	55
3.1.3 Rozdělení příspěvků týkajících se Rakouska podle hlavního tématu.....	58
3.1.4 Rozdělení příspěvků podle souvislostí, v jakých je Rakousko zmiňováno	61
3.1.4.1 Tematické rozdělení příspěvků, v nichž je Rakousko hlavním tématem.....	64
3.1.4.2 Konkrétní témata příspěvků, v nichž je Rakousko zmiňováno v souvislosti s Českou republikou	72
3.1.5 Shrnutí a interpretace první části analýzy	81
3.2 VÝSLEDKY DRUHÉ ČÁSTI ANALÝZY	85
3.2.1 Vývoj počtu příspěvků v roce 2008	85
3.2.2 Délka televizních příspěvků.....	87
3.2.3 Druh televizního příspěvku	89
3.2.4 Umístění příspěvků ve zpravodajské relaci Události	91
3.2.5 Část, kde se vyskytuje hledaný výraz	94

3.2.6	Místo natáčení televizního příspěvku.....	95
3.2.7	Vztažný prostor zpráv, v nichž je Rakousko hlavním tématem	96
3.2.8	Země, které se objevují v souvislosti s Rakouskem.....	98
3.2.9	Shrnutí a interpretace druhé části analýzy.....	100
3.3	VÝSLEDKY TŘETÍ ČÁSTI ANALÝZY	103
3.3.1	Pozitivní hodnocení Rakouska (Rakousko jako náš vzor)	105
3.3.2	Negativní hodnocení Rakouska.....	110
3.3.3	Shrnutí a interpretace třetí části analýzy	111
	ZÁVĚR	113
	ANOTACE.....	117
	SUMMARY	119
	SEZNAM ZKRATEK	121
	SEZNAM GRAFŮ A TABULEK.....	122
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	123
	SEZNAM PŘÍLOH.....	127
	PŘÍLOHY	128

ÚVOD

Jelikož je Rakousko země, která je České republice kulturně i geograficky velmi blízká, můžeme předpokládat, že většina Čechů má s touto zemí své vlastní zkušenosti. Nádherná alpská příroda, dokonalé služby, předvánoční Vídeň, zahrady, kde se procházela císařovna Sissi – to jsou atraktanty Rakouska, díky kterým do své země přiláká každoročně velké množství českých turistů. Ti si pak na základě vlastních zážitků vytvářejí svůj názor na tuto zemi, její obyvatele a vzájemné vztahy. Češi se z Rakouska obvykle vrací spokojeni, zimní dovolené v Alpách často hodnotí jako kvalitní servis za rozumnou cenu a jen zřídka si stěžují na aroganci Rakušanů vůči Čechům. Vzájemné vztahy těchto států jsou však dlouhodobě vnímány jako velmi špatné.¹

Graf č. 1: Nepříznivé hodnocení vztahů ČR s okolními zeměmi²

Na základě čeho vzniká tento názor? Je třeba si uvědomit, že naše vlastní zkušenosti jsou velmi omezené a tvoří jediný zdroj informací o světě. Na světě se každodenně děje mnoho událostí, kterým nemůžeme být přítomni, dozvídáme se o nich tedy pouze zprostředkovaně. Už ve dvacátých letech dvacátého století

¹ Červenka, J. 2008. Hodnocení vztahů s některými státy. [online]. CVVM [citováno 1. 1. 2012].

Dostupné z WWW: <http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100847s_pm81209.pdf>.

² Graf není vytvořen autorem této práce, je přejat v jeho původní podobě přímo z uvedeného výzkumu.

se obrazy skutečnosti zabýval ve své knize *Public opinion* Walter Lippmann: „Nevyhnutelně naše názory pokrývají větší prostor, tedy delší časový úsek a větší množství věcí, než můžeme přímo pozorovat. Mohou tedy vzniknout pouze na základě toho, co nám sdělili jiní a co si dovedeme představit.“³ V „pre-mediální“ minulosti probíhal tento transfer informací především prostřednictvím konkrétních osob. (V našem případě by tuto konkrétní osobu mohla představovat např. sousedka či kolegyně z práce, která se vrátila z dovolené v Rakousku a popisuje své zážitky.) V dnešní (rozumějme pozdně moderní) společnosti prvky mezilidské interakce v mnoha ohledech výrazně nahradila média, která se podílí na strukturování naší každodennosti. Každý den jsme vystavováni vlivu nejrůznějších médií. K novinám a časopisům, které vycházely v 19. století, se postupně přidal rozhlas, televize a v neposlední řadě dnes všudypřítomný internet. Média jsou tak klíčovým zdrojem informací o světě a recipienti, kteří nemají přímé osobní zkušenosti se zobrazovanou skutečností, tak považují realitu konstruovanou médii za věrohodnou. Pro ty, kteří Rakousko nikdy nenavštívili, jsou média primárním zdrojem informací o této zemi.

Ze všech událostí, které se v Rakousku odehrají, pronikne do českých médií pouze malý vzorek. Média z časových a prostorových důvodů nejsou schopna zpracovat všechny události, které se na světě odehrávají, vybírají si tedy pouze ty, které nejlépe vyhovují zájmu publika a také zákonitostem mediální produkce. Procesem výběru zpráv se zabývají koncepty gatekeeping, news values a agenda-setting, které budou tvořit teoretická východiska této práce.

Cílem této práce je předložit mediální obraz Rakouska tak, jak jej představuje hlavní zpravodajská relace České televize. Budeme se tedy zabývat tím, v souvislosti s jakými tématy je Rakousko zmiňováno a jakou důležitost těmto zprávám Události přiřkládají. Rozhodujícím kritériem pro nás bude kvantita.

Hlavní zpravodajskou relaci České televize Události jsme si k analýze zvolili především proto, že od veřejnoprávní televize očekáváme, že témata bude volit objektivněji než televize soukromá, která se může záměrně soustředit pouze na „skandální“ události.

³ „Inevitably our opinions cover a bigger space, a longer reach of time, a greater number of things than we can directly observe. They have, therefore, to be pieced together out of what others have reported and we can imagine.“ (Lippmann, W.: *Public Opinion*. Transaction Publishers, New Brunswick 1991, s. 79.)

Delší časové období deseti let (2001–2010) jsme pro tuto práci vybrali proto, aby se daly lépe postihnout vývojové trendy, které nejsou analyzovatelné v průběhu jednoho roku. Při postupných přípravách k analýze se však ukázalo téměř nereálné zpracovat detailně celých deset let pouze jednou osobou, a tak tento vzorek využíváme pouze pro potřeby, které se zabývají tematickou agendou. Pro zodpovězení dalších výzkumných otázek týkajících se důležitosti zpráv vycházíme ze vzorku televizních zpráv jednoho vybraného roku (zvolili jsme rok 2008, v němž se objevilo největší množství zpráv zmiňujících Rakousko).

Práce je rozdělena na dvě části: teoretickou a empirickou část. V teoretické části představíme hlavní východiska pro tuto práci, která vychází z teorie mediální konstrukce reality. Nejdříve si vysvětlíme základní rozdíl mezi teoriemi, které se zabývají reprezentací reality v médiích, a to především na základě studií Stuarta Halla⁴, Winfrieda Schulze⁵ a Gaye Tuchmannové⁶. V následujících kapitolách se budeme zabývat faktory, které ovlivňují podobu mediální reality. Jelikož ke konstrukci reality dochází už samotným výběrem zpráv, popíšeme si koncepty, které tento průběh výběru ovlivňují (jako je koncept gatekeepingu, zpravodajských hodnot i mediálních rutin), jelikož všechny mají zásadní vliv na to, jaké události z Rakouska se v televizním zpravodajství nakonec objeví. Poslední kapitola této části bude věnovaná konceptu nastolování témat, známém jako agenda-setting. Ten vychází z předpokladu, že „médiá, ať už přímo nebo nepřímo, ovlivňují představy, přesvědčení, postoje, hodnoty a chování příjemců.“⁷ Z tohoto předpokladu budeme vycházet také v této diplomové práci.

Druhá část práce se věnuje samotnému empirickému výzkumu⁸, který jsme rozdělili na tři části. Na základě dat, která jsme získali z programu Newton Media Search, sestavíme prostřednictvím kvantitativní obsahové analýzy tematickou agendu televizních zpráv, které se během deseti let objevily v souvislosti

⁴ Hall, S.: *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*. Sage Publications & Open University, London 2010.

⁵ Schulz, W.: Masová média a realita: „Ptolemaiovské“ a „kopernikovské“ pojetí. In: Říchová, B. – Jiráček, J. (eds.): *Politická komunikace a média*. Karolinum, Praha 2000, s. 24–40.

⁶ Tuchman, G.: *Making News: A Study in the Construction of Reality*. The Free Press, New York 1980.

⁷ Burton, G. – Jiráček, J.: *Úvod do studia médií*. Barrister a principal, Brno 2001, s. 347.

⁸ Úvodem empirické části je metodika, která podrobně popisuje, jak přesně jsme při analýze postupovali.

s Rakouskem. Pozornost jsme zaměřili také na konkrétní témata, v nichž je Rakousko zmiňováno společně s Českou republikou. Následně se na jednom vybraném roku pokusíme na základě jednotlivých proměnných (jako je např. pořadí zprávy ve zpravodajské relaci, délka a druh televizního příspěvku apod.) demonstrovat, jak důležité jsou pro Události České televize zprávy o Rakousku. Nakonec na základě kvalitativní analýzy zhodnotíme, v jakých souvislostech a jakým způsobem je Česká republika srovnávána s Rakouskem.

Podle nám dostupných informací nebylo téma této diplomové práce zatím zpracováno. Jako inspirace pro vznik práce nám sloužilo několik diplomových prací, které se zabývaly mediálním obrazem vybraných států⁹ a studie Olgy Šmídové: *Česko-německé vztahy v zrcadle tisku*,¹⁰ která se věnovala mediálnímu obrazu česko-německých vztahů. Tuto studii jsme se rozhodli doplnit o mediální reflexi našich jižních sousedů a našich vzájemných vztahů.

Tabulky a grafy jsou vkládány přímo do textu práce, jelikož jsou jeho nedílnou součástí (text ke grafům a tabulkám často odkazuje), považujeme za značně nepraktické vyhledávat je v příloze, která by byla umístěna na konci diplomové práce. Citace všech uvedených zdrojů byly sestaveny v souladu s územ, který je diplomantům doporučen na internetových stránkách katedry bohemistiky.

⁹ Čikarová, K.: *Mediální obraz Nového Zélandu v českém tisku*. Nepublikovaná magisterská diplomová práce, FSV UK, Praha 2011. a Špírková, B.: *Mediální obraz Španělska v českém tisku*. Nepublikovaná magisterská diplomová práce, FSV UK, Praha 2011.

¹⁰ Šmídová, O.: Česko-německé vztahy v zrcadle tisku. In: Křen, J. – Broklová, E. (eds.): *Obraz Němců, Rakouska a Německa v české společnosti 19. a 20. století*. Karolinum, Praha 1998, s. 268–280.

1. TEORETICKÁ ČÁST

1.1 VĚROHODNOST MÉDIÍ

V úvodu jsme si vysvětlili, že média jsou pro většinu lidí hlavním zdrojem informací o událostech, u nichž nemůžou být přítomni. Jelikož recipienti nemají přímé osobní zkušenosti se zobrazovanou skutečností, obvykle považují realitu zprostředkovanou médií za věrohodnou. Je tomu tak, především proto, že mediální obsahy (hlavně zpravodajství, ale také publicistika a do jisté míry dokument) mají status faktu, čímž se odlišují od produktů, které jsou označovány jako fiktivní (mezi ně patří např. filmy, seriály, povídky, romány...).¹¹ Od mediálních obsahů se tedy očekává věcná přesnost a správnost. Média tuto „iluzi“ faktičnosti navíc podporují tím, že při prezentování událostí využívají stále více fotografií a dalších vizuálních prvků (v případě televize je zpravodajská relace na ikoničnosti založena), které jsou považovány za nejspolehlivější zdroj informací. Divák či čtenář tak událost vidí téměř na vlastní oči.¹² Vidí však skutečně to, co se na daném místě odehrálo, nebo se jedná pouze o iluzi? Jakým způsobem média realitu zprostředkovávají? A lze je považovat za věrohodná?

Zprostředkování reality skrze média je v rámci mediálních studií označováno pojmem *mediace*, přičemž tímto termínem se obecně rozumí proces, kdy mezi dvě strany vstupuje nějaký prostředník, aby zajistil vztah mezi nimi.¹³ Podobně je tomu také v tomto případě. Média plní roli prostředníka, jenž vstupuje mezi veřejnost a okolní svět a zajišťuje tak, aby se k lidem dostaly informace o událostech, u kterých nemohli být osobně přítomni. Denis McQuail v *Úvodu do teorie masové komunikace* popisuje, že existuje několik možných způsobů *mediace*, a to od

¹¹ Jirák, J. – Köpplová, B.: *Masová média*. Portál, Praha 2009, s. 293.

¹² Věrohodnost fotografií je s příchodem digitálních fotoaparátů a počítačové techniky stále větší iluzí. Téměř každá fotografie, která se v médiích objeví, je alespoň nějakým způsobem upravena. Nejtypičtějším příkladem jsou dokonalé štíhlé modelky s bezchybnou pleť, které se objevují na titulních stránkách časopisů. Podobně je tomu také se zpravodajskou fotografií, kdy jsou stále častěji odhalovány úpravy fotografií ve photoshopu, které vedou k manipulaci publika. Ve velké míře dochází také k odhalování zinscenovaných fotografií, které nemají s prezentovanou realitou nic společného.

¹³ Jirák, J. – Köpplová, B.: *Média a společnost*. Portál, Praha 2003, s. 42.

neutrálního informování, kdy se média snaží o událostech informovat co nejvěrohodněji až po ideologické snahy o manipulaci a ovládnutí veřejnosti. Upozorňuje také na nebezpečí fiktivních zpráv, které jsou publiku předkládány jako skutečné. Tyto rozdíly mediací vysvětluje na základě prostých metafor. Podle něj média můžeme chápat jako:

- **Okno**, jímž můžeme skutečně vidět, co se děje. Na události a zkušenosti nahlížíme vlastníma očima bez zásahu druhých.
- **Zrcadlo** nám asociuje představu věrného odrazu událostí ve společnosti. Zprostředkovává nám události, které mohou být však poněkud zkreslené.
- **Filtr** (strážný, gatekeeper), který záměrně či bezděčně třídí pouze vybrané části zkušenosti, jež vkládá do popředí, naopak potlačuje jiné názory a náhledy.
- **Průvodce**, který nám ukazuje, čeho si všimnout a tím nám ukotvuje matoucí a neúplná sdělení.
- **Fórum**, jež slouží k předložení informací publiku, které může (ale nemusí) mít možnost reagovat.
- **Plátno**, které nás odřízne od skutečnosti a nabízí pouze falešný obraz světa.¹⁴

Problémům spojeným s fakticitou mediálních sdělení se věnují také Jiráček a Köpplová ve studii *Masová média*, kteří upozorňují především na nebezpečí manipulace ze strany politických a ekonomických uskupení, celebrit nebo lobbistů a na mystifikaci ze strany samotných médií.¹⁵ Tato mystifikační sdělení jsou nebezpečná především v tom, že mají podobu mediálních produktů, ale jejich obsah je fiktivní. Recipient tedy nemá možnost rozeznat, zda se jedná o zprávu pravdivou, upravenou či zcela smyšlenou, a přistupuje k ní stejně jako k jiným mediálním obsahům.

Těchto mystifikačních zpráv se objevuje v médiích velké množství. Přestože se jejich počet zvýšil s nástupem internetu a občanské žurnalistiky, nejedná se o prvek, který by byl v dřívějších dobách neznámý, první mystifikační zprávy se objevují už od počátku 20. století. Asi zatím nejslavnější mystifikací je odvysílání rozhlasové inscenace *Válka světů*, která byla pojata jako živý zpravodajský vstup

¹⁴ McQuail, D.: *Úvod do teorie masové komunikace*. Portál, Praha 1999, s. 88–89.

¹⁵ Jiráček, J. – Köpplová, B.: *Masová média*. Portál, Praha 2009, s. 294–295.

informující o útoku Mart'anů na USA. V českém prostředí je zřejmě nejznámější projekt *Mediální realita* umělecké skupiny Ztohoven, která se v roce 2007 nabourala do vysílání České televize a přinesla záběry zinscenovaného atomového výbuchu v Krkonoších.¹⁶

To, že existuje jen velmi tenká hranice mezi faktickými a fiktivními mediálními obsahy, dokazuje také událost z roku 2008, kdy rakouská veřejnoprávní televize ORF odvysílala k 30. výročí referenda o jaderné energetice¹⁷ dokument o fiktivní havárii v české jaderné elektrárně Dukovany. Na událost okamžitě reagoval tehdejší český velvyslanec Jan Koukal, který obvinil rakouskou stranu ze snah poskvřnit naši zemi v očích rakouské veřejnosti, která by mohla zveřejněné informace považovat za pravdivé. Událost podle něj také velmi poškodila česko-rakouské vztahy, jelikož Česká republika v dokumentu nebyla zobrazena neutrálně, ale jako země, která na nastalé problémy neupozornila Rakousko včas. Rakouská strana se bránila tím, že jde o fiktivní dokument, který nemá s realitou nic společného.

Velmi aktuální mystifikační zpráva, která se na internetu objevila v průběhu zpracovávání této práce, je ukázkovým příkladem toho, jak lze mystifikaci spojit

¹⁶ Svůj projekt tenkrát uvedli těmito slovy: „Nejsme žádná teroristická ani politická skupina, účelem není jakkoli společnost strašit, či manipulovat, tak jako jsme toho dennodenně svědky ve světě reálném tak mediálním. Ač už to jsou politické zájmy, nebo zájmy trhu, firem, nadnárodních společností skrytě manipulují, tlačí své produkty a ideje všemi možnými cestami do podvědomí občana. Jemné narušení tohoto systému, apel na čistý rozum člověka, jeho neovlivnitelnost, si myslíme, nikdy neškodí ani v demokratické zemi. Proto umělecká skupina Ztohoven před několika lety nabourala veřejný prostor hl. města Praha, zpochybnila prostor reklamy v principu, i prostor konkrétní reklamy jako takové. Dne 17. 6. 2007 napadla mediální prostor, prostor televize. Narušila ho, zpochybnila jeho pravdivost, uvěřitelnost. Upozornila na možnou záměnu mediálního obrazu světa za svět jako takový, reálný. Je vše, co denně vidíme na obrazovkách televizí pravdou, realitou? Je vše, co je nám médií, novinami, televizí, internetem za pravdu předkládáno opravdu pravdou? Tuto myšlenku má náš projekt uvést, připomenout. Věříme, že i svobodný prostor veřejnoprávní televize takovouto akcí a tedy i své vlastní zpochybnění snese, bude apelem pro budoucnost a připomínkou médiím pravdu dále prezentovat. Díky za svobodná média, svobodný prostor pro společnost." (ZTOHOVEN. 2011. Mediální realita. [online]. [citováno 1. 2. 2012]. Dostupné z WWW: <<http://www.ztohoven.com/omr.html> >.)

¹⁷ V tomto referendu si obyvatelé Rakouska odhlasovali zákaz používání jaderné energie na území Rakouska. Toto rozhodnutí výrazně přispělo k vyhraněnému postoji Rakouska proti jaderným elektrárnám.

s účelnou manipulací. Na stránkách Parlamentnilisty.cz se objevila 9. února 2012 zpráva o krachu romské politické strany, kterou ještě před jejím vznikem okradl pokladník této strany, který byl taktéž romské národnosti. Tato zpráva se bez jakéhokoli ověřování objevila téměř ve všech seriózních denících. Ještě v ten den se informace objevila na nejčtenějších zpravodajských serverech iDnes.cz, TN.cz, Lidovky.cz, Tyden.cz, a dokonce i ve zpravodajství Českého rozhlasu. Druhý den vyšla v Mladé frontě Dnes, Deníku či Právu. O pár týdnů později bylo odhaleno, že celá informace byla zcela smyšlená, jelikož v uvedený čas se v Ústí nad Labem žádná romská politická strana nezakládala, nic o ní nevěděli ani citovaní svědci. Autorem zprávy byl Václav Prokůpek, sympatizant extrémistů z Dělnické strany, který fungoval i jako její stranický regionální šéf. Vznik zprávy tak vycházel z čistě subjektivních, rasisticky motivovaných pohnutek redaktora, které se nezakládaly na skutečnosti, přesto článek mohl negativně ovlivnit mediální obraz romského etnika.

Jak na tuto „novinářskou kachnu“ zareagovala média? Některá zprávu uvedla okamžitě na pravou míru,¹⁸ jiná tuto skutečnost nechala bez povšimnutí.¹⁹ Nejzajímavější situace nastala u seriózních médií, která se vzájemně začala obviňovat z toho, jak se něco takového mohlo v jejich redakci stát.²⁰

Na základě McQuailových metafor i výše uvedených příkladů lze konstatovat, že média mohou působit buď jako věrní zprostředkovatelé událostí,

¹⁸ Např. Deník tak učinil ve všech svých tištěných regionálních mutacích, dále se nová verze zprávy objevila také na serverech: TN.cz, Lidovky.cz, Denik.cz, respekt.cz, iDnes.cz, Český rozhlas Česko atd., nikdo však nepřipojil omluvu (zdroj: Newton Media Search).

¹⁹ Především bulvární média (Aha! Blesk).

²⁰ Komentátor Hospodářských novin Jindřich Šídlo obvinil Novinky.cz z toho, že zprávu publikovaly, a pak se vyhnuly odpovědnosti, Novinky.cz se bránily tím, že se na jejich serveru tato zpráva nikdy neobjevila (zpráva se na serveru ale fakticky objevila, jelikož na druhý den vyšla v Právu a na server Novinky.cz tak byla tedy umístěna automaticky), stejnou kritiku však předtím delegovala na server iDnes.cz. Kritika směřovala především k tomu, že redakce Mladé fronty Dnes sama zkoušela ostražitost ostatních médií a to jakým způsobem přejímají a ověřují získané informace (rozeslala e-mail s falešným průzkumem a poté zveřejnila seznam všech médií, která falešné informace bez ověření opsala). Teď se stalo Mladé frontě Dnes totéž, k přepsané zprávě šéfredaktor připojil také odstavec s omluvou. Kromě Mladé fronty se za falešné informace omluvilo pouze Právo.

kteře se odehrávají ve světě kolem nás, nebo jako tvůrci, kteří vytváří umělý, falešný či fiktivní svět.²¹ Těmto dvěma rolím se věnujeme podrobněji v následující kapitole.

1.2 TEORIE REPREZENTACE REALITY

To, co jsme naznačili v předchozí kapitole, se nyní pokusíme demonstrovat na základních teoriích, které se vztahem reality (ať už je jí myšleno cokoliv) a mediálních obsahů zabývají.

Při výzkumu médií se zpravidla vychází ze dvou základních teorií, které se zabývají výzkumem reality a její mediální reprezentací, a to z teorie reflexivní a konstruktivistické. Jejich původ vychází z kulturních studií, konkrétně ze studie Stuarta Halla *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*.²² Stuart Hall tedy uvádí 3 hlavní teorie reprezentace reality, z nichž každá by měla být odpovědí na otázku, odkud se berou významy věcí, a to teorii reflexivní (reflective/mimetic approach), intencionální (intentional approach) a konstruktivistickou (constructionist approach).

V reflexivní teorii jsou podle Halla významy věcem vlastní, objevují se v reálném světě a jazyk nebo jiný jazykový kód tyto významy neprodukuje, ale pouze odráží. Stejně jako zrcadlo, které máme doma, s přesností odráží náš vlastní obraz, i toto pomyslné zrcadlo odráží skutečné významy věcí. „Na základě této teorie jazyk prostě odráží nebo imituje pravdu, která je ve světě fixována, proto je někdy nazývána také jako mimetická.“²³

Intencionální teorie přestavuje mezistupeň mezi teorií reflexivní a teorií konstruktivistickou. Předpokládá, že význam není věcem vlastní, ale ani není

²¹ Toto označení médií jako tvůrců či zprostředkovatelů reality jsme převzali ze studie Renáty Sedlákové: Mediální konstrukce reality – Reprezentace druhých. (Sedláková, R.: Mediální konstrukce reality – Reprezentace druhých. In: Foret, M. – Lapčík, M. – Orság, P. (eds.): *Média dnes: reflexe mediality, médií a mediálních obsahů*. Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 2008, s. 145–159.) Sedláková se v této práci věnuje teoretickému rámci, který může sloužit jako východisko pro práce zabývající se mediálním obrazem a mediální konstrukcí reality. Podrobněji se problematice věnuje také ve své disertační práci. (Sedláková, R.: *Obraz Romů v televizním zpravodajství: příklad mediální konstrukce reality*. Nepublikovaná disertační diplomová práce, FSS MU, Brno 2007.)

²² Hall, S.: *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*. Sage Publications & Open University, London 2010.

²³ Tamtéž, s. 24.

konstruován, závisí tedy pouze na osobě mluvčího (autorovi promluvy) a na tom, jakým způsobem vkládá významy o světě do sdělení prostřednictvím jazyka. Závisí tedy pouze na intenci (záměru) mluvčího, tedy na tom, co si mluvčí přeje sdělit, jeho úspěch je pak závislý na jeho rétorických schopnostech. Tato teorie je tedy východiskem pro analýzy týkající se propagandy, manipulace a ideologie.²⁴

Třetí teorie, konstruktivistická, která je pro výzkum mediální reality nejdůležitější a již se budeme ještě podrobněji zabývat, rozeznává podle Halla veřejný a společenský charakter jazyka. Věci samy o sobě významy nenesou, jejich vznik je podmíněn až společenskou komunikací, ve které dochází k procesu označování. Upozorňuje však na to, že konstruktivisté neodmítají existenci materiálního světa, pouze nesouhlasí s tím, že by významy byly jeho součástí, ty vznikají až v momentě, kdy jim lidé tento význam prostřednictvím jazyka přidělí.²⁵

Hallovy teorie se ukázaly být velmi dobře využitelné také v oblasti mediálních výzkumů. Už v předchozí kapitole jsme prostřednictvím příznačných metafor podle McQuaila naznačili, že média mají různé schopnosti, jak zobrazovat skutečnost, a to od snahy podat co nejpřesnější mediální obraz až po úmyslnou manipulaci či mystifikaci. Média tedy mohou působit jako:

- 1) zprostředkovatelé, tedy pomyslná zrcadla, která realitu odrážejí. V tomto případě tedy vycházíme z předpokladu, že existuje realita, která mediální obsahy předchází. Míra objektivit pak závisí na rozdílech mezi skutečností a jejich mediální reprezentací²⁶ (tomuto pojetí odpovídá reflexivní teorie).
- 2) tvůrci, kteří realitu konstruují až v mediálních sděleních (tomuto pojetí odpovídá konstruktivistická teorie).

²⁴ Reifová, I.: *Slovník mediální komunikace*. Portál, Praha 2004, s. 213.

²⁵ Hall, S.: *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*. Sage Publications & Open University, London 2010, s. 25.

²⁶ Reifová, I.: *Slovník mediální komunikace*. Portál, Praha 2004, s. 107.

Média jako zprostředkovatelé

Winfried Schulz, jeden z prvních představitelů konstruktivistické teorie, smýšlí ve stati *Masová média a realita: „Ptolemaiovské“ a „kopernikovské“ pojetí* o reflexivním přístupu metaforicky jako o „ptolemaiovském pojetí“, zatímco o konstruktivistickém pojetí jako o pojetí „kopernikovském“. „Ptolemaiovské pojetí“ vychází z předpokladu, že média jsou pouze pasivní zprostředkovatelé reality, kteří netvoří součást společnosti, ale jsou jejím protikladem. Média jsou chápána jako silní činitelé, jež mají velký potenciál ovládat jedince a manipulovat s nimi, zároveň však mají za úkol předkládat publiku co nejvěrnější obraz světa. V tomto pojetí lze média tedy chápat jako: „Komunikační satelit ve vesmíru, jenž slouží jako reflektor odrážející signál a přemost'ující velké vzdálenosti. V tomto pojetí lze – podobně jako u deformací v mechanických modelech – najít postupy, které mohou vysvětlit, jak mají příjemci převést zkreslenou mediální realitu do vnitřní představy o realitě.“²⁷

Média jako tvůrci

Teorie mediální konstrukce reality vychází z teorie sociální konstrukce reality, kterou formulovali na konci 60. let Peter Berger a Thomas Luckmann v díle *Sociální konstrukce reality* (česky 1999).²⁸ Podle této teorie je obraz světa, který média produkují, lidským výtvozem, nikoli odrazem reálně existujícího světa. Z tohoto pohledu tedy zpravodajské obsahy nemohou odrážet realitu, jelikož realita tyto obsahy nepředchází, ale je konstruována až ve chvíli, kdy je definována (viz Thomasův teorém²⁹).³⁰

²⁷ Schulz, W.: *Masová média a realita: „Ptolemaiovské“ a „kopernikovské“ pojetí*. In: Říchová, B. – Jiráček, J. (eds.): *Politická komunikace a média*. Karolinum, Praha 2000, s. 30.

²⁸ Základem této teorie je tvrzení, že objektivní realita neexistuje. Lidé si konstruují svůj vlastní sociální svět, a jelikož okamžitě zapomínají, že se jedná o konstrukt, chovají se k tomuto světu jako k objektivní realitě. Tato realita má však původ v našich myšlenkách a je udržována prostřednictvím sociální interakce jedinců. Ta probíhá prostřednictvím jazyka, jehož prostřednictvím dochází k porozumění. (Berger, P. L. – Luckmann, T.: *Sociální konstrukce reality*. Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno 1999.)

²⁹ Thomasův teorém (W. I. Thomas, 1927): „Je-li nějaká situace lidmi definována jako reálná, pak je ve svých důsledcích opravdu reálná, tedy že podstatnější než objektivní stav věcí je způsob, jak jej lidé vnímají, interpretují a jak mu rozumějí. (Vodáková, A. – Petrusek, J. et al. : *Velký sociologický slovník*. Karolinum, Praha 1996, s. 1241.)

³⁰ Reifová, I.: *Slovník mediální komunikace*. Portál, Praha 2004, s. 109.

Winfried Schulz toto pojetí ztotožňuje s „kopernikovským pojetím“.³¹ Média podle něj působí jako aktivní činitel, který realitu vytváří. „Realita, která je v „ptolemaiovském“ pojetí pokládána za předmět a předpoklad komunikace, je v kopernikovském pojetí jejím výsledkem.“³² Tento mediální konstrukt reality vychází ze dvou pramenů – z externí a interní informace. Za externí informace jsou považovány „objektivně“ existující události, za interní pak všechna pravidla, která ovlivňují mediální produkci. Podoba mediální reality je ovlivňována nejen společností, ve které působí, ale také velkým množstvím dalších faktorů, jako je např. ekonomická podstata médií nebo mediální rutiny, kterým mediální produkty podléhají.³³ Ke konstrukci mediální reality dochází už v prvotním momentě, kdy se redakce rozhoduje, které události se dostanou do médií a které nikoliv. Tento prvotní moment je stěžejní také pro tuto práci, která vychází z konstruktivistického pojetí reprezentace. Konstrukci mediálního obrazu Rakouska budeme zkoumat především na základě výběru zpráv, které se v průběhu deseti let objevily v Událostech České televize. V následujících kapitolách si tedy popíšeme, jakým způsobem probíhá jejich výběr a co všechno rozhoduje o tom, které události se nakonec na televizní obrazovce objeví, či nikoliv.

Další z autorů, který zastává názor, že média nejsou pouhým zrcadlem, je Gaye Tuchmannová (*Making News: A Study in the Construction of Reality*). Ta zpravodajství přirovnává podobně jako McQuail k oknu do světa, zároveň však metaforicky upozorňuje na to, že zprávy realitu pouze neodráží, ale samy konstruují: „Zprávy jsou oknem do světa. Skrz jeho rám se dozvídáme informace nejen o sobě, ale také o jiných, o institucích, jejich hlavních představitelích, životním stylu, ale také o jiných národech a jejich obyvatelích (...), ale jako každý rámec, který ohraničuje svět, i tento zpravodajský rám je problematický. Výhled z okna se mění v závislosti na tom, zda je okno velké nebo malé, jestli má hodně tabulek nebo pouze pár, zda je sklo neprůhledné nebo čisté a také na tom, kam okno směřuje, zda má výhled do ulice nebo do dvora. Scéna, která se před námi rozprostírá, je taktéž

³¹ Stejně jako Koperník považoval Zemi za součást sluneční soustavy, považuje Schulz média za součást společnosti. (Jirák, J. – Köpplová, B.: *Masová média*. Portál, Praha 2009, s. 288.)

³² Schulz, W.: Masová média a realita: „Ptolemaiovské“ a „kopernikovské“ pojetí. In: Říchová, B. – Jirák, J. (eds.): *Politická komunikace a média*. Karolinum, Praha 2000, s. 32.

³³ Jirák, J. – Köpplová, B.: *Média a společnost*. Portál, Praha 2003, s. 168.

závislá na místě, kde stojíme, daleko nebo blízko, s hlavou otočenou do strany nebo přímo ke zdi, kde se okno nachází.“³⁴

„Koperníkovská logika“ (tedy konstruktivistická teorie) se vyskytuje ve dvou liniích – umírněné a radikální. V této práci budeme vycházet z umírněné varianty konstruktivistické teorie (tak jak ji popisuje Irena Reifová), která vychází ze sociologicko-empirické tradice. Její představitelé připouští existenci předmediální skutečnosti, avšak uvědomují si, že je nemožné, aby ji média zachytila věrohodně. Na rozdíl od „ptolemaiovské logiky“ však toto zkreslení skutečnosti není chápáno jako záměr manipulátorů, ale jako přirozená součást fungování médií, která vyplývá z podstaty jejich redakční práce. Umírněný konstruktivismus se zabývá zpravodajskými hodnotami (Winfried Schulz), kultivační teorií³⁵ (George Gerbner), spirálou mlčení³⁶ (Elisabeth Noelle-Neumanová), konceptem agenda-setting (Maxwell E. McCombs a Donald L. Shaw) či výzkumem tzv. mediálních rutin (Gaye Tuchmanová) a jejich vlivem na mediální produkci. Své místo tu má také koncept objektivity, která je chápána jako: „možná, ne však jako univerzálně pravdivá reprezentace dané skutečnosti, ale jen jako dočasná, provizorní, kontextová a intersubjektivní shoda mezi mediální verzí skutečnosti a verzí jejich svědků

³⁴ News is a window on the world. Through its frame, Americans learn of themselves and others, of their institutions, leaders, and life styles, and those of other nations and their peoples. (...) But, like any frame that delineates a world, the news frame may be considered problematic. The view through a window depends upon whether the window is large or small, has many panes or few, whether the glass is opaque or clear, whether the window faces a street or a backyard. The unfolding scene also depends upon where one stands, far or near, craning one's neck to the side, or gazing straight ahead, eyes parallel to the wall in which the window is encased.“ (Tuchman, G.: *Making News: A Study in the Construction of Reality*. The Free Press, New York 1980, s. 1.)

³⁵ Kultivační teorie vychází z předpokladu, že média mají silný vliv na jednotlivce, a to především na časté diváky televizního vysílání. Média nabízí divákovi uměle vytvořený, symbolický svět, který při pravidelném, dlouhodobém působení oslabuje divákovu vnímání skutečnosti. Při častějším styku s televizí tyto předkládané mediální obrazy intenzivněji nahrazují jeho vlastní zkušenosti ze skutečného světa. (Reifová, I.: *Slovník mediální komunikace*. Portál, Praha 2004, s. 18.)

³⁶ Teorie spirály mlčení je založena na předpokladu, že lidé mají strach v případě kontroverzních témat být osamoceni se svým vlastním názorem, proto neustále zjišťují, který názorový tábor získává na síle (zdrojem těchto informací jsou především média). Jakmile jeho názor získá dostatečnou podporu, začíná svůj názor veřejně propagovat, v případě, že je jeho názor vnímán jako menšinový, stává se opatrnějším a raději o svém přesvědčení mlčí. (Tamtéž, s. 231.)

a zdrojů, které o ní poskytly informace.“³⁷ Schulz objektivitu popisuje jako abstraktní cíl a ideál, jehož cílem je usměrňovat média tak, aby zpravodajství bylo co nejvěcnější, nestranné a nejpravdivější.³⁸

Radikálnější verze mediálního konstruktivismu vychází z úplného přijetí kritérií sociální konstrukce reality, tak jak ji představili Luckmann s Bergerem. Jeho zástupci úplně popírají existenci vnější reality a médiím tak přikládají neomezenou moc při jejím konstruování. Tento směr je zaměřen více filozoficko-teoreticky³⁹. Za nejvýraznější představitele jsou považováni Niklas Luhman nebo Paul Shöngagen, a Jean Baudrillard. Tímto radikálnějším směrem se však nebudeme v této práci dále zabývat.

1.3 GATEKEEPING

V předchozích kapitolách jsme si vysvětlili, že informace o světě nezískáváme pouze prostřednictvím vlastních zkušeností, ale především prostřednictvím jiných osob či médií. Přestože se počet médií i čas věnovaný zpravodajským obsahům neustále zvyšuje, a my jsme tak vystavováni čím dál většimu množství informací, není reálné, aby média dokázala informovat o všech událostech, které se na světě odehrávají. Dochází tedy k primární selekci, při níž redakce vybírá ty zprávy, které jsou pro dané médium relevantní. Pro označení těchto procesů, jimiž se při práci v médiích provádí výběr událostí, se používá pojem „gatekeeping“ (do češtiny překládané jako „hlídání u brány“) a ti, kteří tuto selekci provádí (např. editoři, vedoucí vydání, redaktori atd.), jsou označováni jako „gatekeepers“, což jsou „držitelé pozic v rámci mediálních organizací, kteří rozhodují o výběru témat a událostí, které budou zpracovány na mediální obsahy (rozhodují o tom, co projde „branou“ média a co nebude do procesu mediace zařazeno).“⁴⁰

Tento pojem byl poprvé použit sociálním psychologem Kurtem Lewinem v roce 1947, který jej použil při svém výzkumu zaměřeném na rozhodovací procesy

³⁷ Reifová, I.: *Slovník mediální komunikace*. Portál, Praha 2004, s. 109.

³⁸ Schulz, W.: Masová média a realita: „Ptolemaiovské“ a „kopernikovské“ pojetí. In: Říchová, B. – Jiráček, J. (eds.): *Politická komunikace a média*. Karolinum, Praha 2000, s. 35.

³⁹ Reifová, I.: *Slovník mediální komunikace*. Portál, Praha 2004, s. 110.

⁴⁰ Tamtéž, s. 70.

při rodinných nákupech. Později se jeho zájem obrátil na zpravodajství, konkrétně na proces výběru témat a událostí. V roce 1950 se David Manning White ve studii *The „Gate Keeper“: A Case Study in the Selection of News*⁴¹ zabýval potenciálními zprávami, které nebyly zařazeny do mediální agendy (nebyly otištěny v novinách). Zdůraznil převahu subjektivního rozhodování editora a uvedl dva důvody, proč zprávy pomyslnou „branou“ neprošly, a to jednak kvůli nedostatku prostoru v médiích (důvod organizační) a také kvůli nedostatečné zajímavosti událostí (důvod obsahový).⁴²

Důvod organizační je závislý především na kapacitě daného média. Noviny disponují pouze omezeným počtem stran, resp. televizní zpravodajství počtem minut, editor tedy musí každý den vybrat dostatečné množství zpráv nezávisle na tom, kolik a jaké události se zrovna odehrály. Problém tak nastává pouze v situaci, kdy je k dispozici takové množství událostí, že editor musí selektovat pouze ty zprávy, které by mohly publikum jejich listu zajímat, ale také v situaci, kdy se toho příliš neděje a editor musí stránky novin za každou cenu naplnit. Typickým příkladem je tzv. „okurková sezóna“, tedy období letních měsíců, kdy se v médiích objeví velké množství zpráv, které by během roku nedokázaly překročit pomyslnou bránu zpravodajství.⁴³

Zpravodajská relace Události, která bude předmětem analýzy, v průběhu deseti let několikrát nepatrně změnila svou vysílací délku. Délka relací se liší také ve všedních dnech a o víkendech, v průměru se však pohybuje kolem 30 minut (asi od 20 do 35 minut). Počet zpráv v jednotlivých relacích kolísá přibližně mezi 11–26 příspěvků. Na ploše tohoto zpravodajství si budeme všimnout toho, kolika událostem o Rakousku se každoročně podařilo proniknout do vysílání. Předtím, než provedeme tuto analýzu a vyhodnotíme její výsledky, považujeme za žádoucí uvést základní kritéria, na základě kterých redakce provádí rozhodnutí, zda určitou událost zařadí, či nikoliv. Budeme se tedy zabývat tím, co White označil jako hledisko obsahové.

⁴¹ White, D. M.: *The „Gate Keeper“: A Case Study in the Selection of News*. In: Berkowitz, D. (ed.): *Social Meanings of News: a Text-reader*. Sage, Thousand Oaks 1997, s. 63–71.

⁴² Trampota, T.: *Zpravodajství*. Portál, Praha 2006, s. 40.

⁴³ Toto obsahové kritérium se výrazně méně vztahuje na internetové deníky, jež jsou kapacitně téměř neomezené, navíc mohou využívat nejrůznějších intertextových odkazů. Jejich výběr tedy záleží pouze na „atraktivitě“ popisované či zobrazované skutečnosti.

Vrátíme se zpět k již zmíněnému empirickému výzkumu Davida Manninga Whitea. Ten sledoval práci editora amerických novin, které vycházely ve stotisícovém městě. „Mr. Gates“⁴⁴ tak celý týden procházel všechny agenturní zprávy, které mu denně přicházely. Stejně jako jiné pracovní dny vybíral události⁴⁵, které jejich noviny zpracují, avšak u těch, jež nepustil dále, měl za úkol uvést důvod, proč tomu tak je. Tyto editorovy důvody pak White blíže analyzoval. Rozdělil je do dvou základních kategorií, na: „zprávy, které není třeba zveřejňovat“⁴⁶ a „zprávy, které se objevily opakovaně na stejné téma.“ Konkrétní důvody, které se objevovaly jako vysvětlení, proč zprávy do deníku nezařadit, zněly, že jde o: „blbost“⁴⁷, že je článek „příliš rudý“⁴⁸, že je jednoznačnou „propagandou“, či prostě „nezajímám se o sebevraždy“, popř. opět zmiňované „v novinách je málo místa“. Všechny tyto důvody ukazují na to, že Mr. Gates se při rozhodování, zda článek do novin zařadit, řídil pouze subjektivními pocity. Dále White rozdělil všechny agenturní zprávy do tematických kategorií, podle jejich hlavního tématu: krimi, katastrofy, politika, práce, human interest stories⁴⁹, mezinárodní a národní zprávy. Z těchto témat na základě poměru zpráv, které prošly a které byly zamítnuty, stanovil pořadí „nejpropustnějších“ témat. Největší pravděpodobnost dostat se do novin mají podle Whitea tzv. human interest stories, na druhém místě se ocitly politické zprávy z domova, následované zahraničními.⁵⁰

Na tento pilotní výzkum navázalo postupně velké množství mediálních teoretiků, např. Paul Snider, který o sedmnáct let později dospěl k podobnému

⁴⁴ Do češtiny by se tento pracovní metaforický název dal přeložit jako „Pan Brána“. Kunczik jej překládá jako „Pan Závora“ (srov. Kunczik, M.: *Základy masové komunikace*. Karolinum, Praha 1995, s. 116.)

⁴⁵ Ze všech agenturních zpráv vybral „Mr. Gates“ zhruba desetinu (již zmíněný důvod prostorový).

⁴⁶ „Never use this“

⁴⁷ V anglickém originále se objevila u těchto zpráv zkratka B. S., tedy bullshit.

⁴⁸ Překlad anglického originálu: „He is too red“, směřovaný k hlavnímu aktérovi zprávy a jeho extrémnímu levicovému smýšlení.

⁴⁹ Anglický název pro jistotu ponecháváme v jeho originálním znění. Do češtiny bychom jej mohli přeložit např. jako lidsky poutavé příběhy, Trampota jej například překládá jako: lidsky jímavé příběhy. (srov. Trampota, T.: *Zpravodajství*. Portál, Praha 2006, s. 39.) V žánrových typologiích se však nejčastěji užívá označení hluboký lidský příběh.

⁵⁰ White, D. M.: The „Gate Keeper“: A Case Study in the Selection of News. In: Berkowitz, D. (ed.): *Social Meanings of News: a Text-reader*. Sage, Thousand Oaks 1997, s. 63–71.

výsledku jako White, a to, že editor se rozhoduje pouze na základě předpokladu, že to, co se líbí jemu samotnému, by se mohlo líbit také čtenářům.⁵¹ S jiným názorem přichází Gieber, který při svém výzkumu upozoroval, že subjektivní názor není to nejdůležitější, ale že editoři jsou daleko více ovlivňováni tlakem mediální organizace: „Nejdůležitějším faktorem není hodnocení zpráv samotných, ale tlak, který je vyvíjen, aby se dostaly do novin: zpravodaj je zaměstnán především mechanickými tlaky své práce a méně sociálním významem a působením zprávy. Jeho osobní hodnocení jen zřídka projde selektivním procesem: hodnoty jeho šéfa jsou uznávanou součástí redakčního klimatu. Krátce řečeno: Zpravodaj je „zaúkolován“: zaměstnávají ho cíle produkce, byrokratická rutina a interpersonální vztahy v redakci.“⁵² Tímto poznáním založil novou výzkumnou tradici, jež se zabývala především zkoumáním organizačních a ideologických faktorů, pro něž se vžil název „mediální rutiny“.

1.4 VLIV MEDIÁLNÍCH RUTIN

Po prvotní fázi, která při výběru zpráv zdůrazňovala převažující subjektivitu osobní povahy, se pozornost začala obracet na zkoumání vlivů, které na rozhodování působí soustavně a systémově. Obsahová analýza vybraných médií totiž prokázala, že se jejich mediální agendy výrazně shodují. To vyvrátilo hypotézu, že rozhodující roli hraje pouze subjektivní rozhodování příslušného gatekeepera, a začalo být zřejmé, že obsah zpravodajských médií má sklon formovat se podle stejných pravidel. Jsou-li zcela odlišné mediální organizace postaveny za srovnatelných podmínek před stejné události, mají tendence chovat se stejně.⁵³ Tato zjištění vedla k formulování hypotézy, „že událost se tím spíše stane zprávou, čím více vyhovuje jistým organizačním a také některým kulturním či ideologickým kritériím.“⁵⁴ Došlo

⁵¹ Více informací k podobným výzkumům gatekeepingu podává kromě Davida Berkowitze také Pamela Shoemakerová ve studii *Gatekeeping theory* (Shoemaker, P. – Vos, T.: *Gatekeeping Theory*. Routledge, New York 2009.)

⁵² Gieber, W.: *News Is What Newspapermen Make It*. In: Dexter, L. A. – White, D. M.: *People, Society and Mass Communication*. Free Press, New York 1964, s. 223, citováno podle: Kunczik, M.: *Základy masové komunikace*. Karolinum, Praha 1995, s. 116.

⁵³ McQuail, D.: *Úvod do teorie masové komunikace*. Portál, Praha 1999, s. 241.

⁵⁴ Tamtéž, s. 242.

tedy k dalšímu rozlišení faktorů, které působí na výběr zpráv, a to na ideologické⁵⁵ a organizační.

Organizační vlivy působí na konstruování reality ve zprávách téměř vždy, jelikož jsou především výsledkem rutinních a byrokratických postupů redakce. Těmito vlivy se podrobně zabývala také Pamela Shoemakerová a David Reese. Ve studii *Mediating the Message*⁵⁶ upozornili na to, že redaktor při selektování zpráv vždy vychází ze svých pracovních zvyklostí, které jsou odvozeny z jeho znalostí mediálního systému. Jelikož média mají k dispozici velké množství potenciálních agenturních zpráv a pouze málo času, aby je zpracovala, postupují podle zažitých principů, tzv. mediálních rutin, jež zaručují, že se všechna média budou chovat předvídatelným způsobem. Podle Shoemakerové si novináři při výběru zpráv všímají tří základních věcí. Především se musí zajímat o to, která zpráva bude atraktivní a přijatelná pro publikum, kromě toho však zpráva musí být také lehce zpracovatelná, je tedy nutné, aby vyhovovala potřebám daného média a novináři k ní měli dostatek informačních zdrojů. Kromě mediálních rutin však na novináře působí také vlivy mediální organizace⁵⁷, jako jsou např. vztahy ke kolegům a nadřízeným, strategie a priority daného média a také tlaky, které na média působí zvenčí. Těmi mohou být např. ekonomické faktory, média tak mohou preferovat témata, jež jsou oblíbená publikem a přináší tak vyšší zisk, v menších médiích mohou být

⁵⁵ Neexistuje přílišná shoda nad tím, co přesně je považováno za ideologická kritéria. Stuart Hall chápe ideologii pouze v politickém smyslu. Podobné vysvětlení podává Irena Reifová ve Slovníku mediální komunikace, kde uvádí, že ideologické vlivy se projevují v případech, kdy je hlavním kritériem selekce upřednostnit pouze jeden politický svetonázor před ostatními. (Reifová, I.: *Slovník mediální komunikace*. Portál, Praha 2004, s. 107.) Galtung a Ruge popsali ideologický faktor jako odkaz k hodnotám západní společnosti. (McQuail, D.: *Úvod do teorie masové komunikace*. Portál, Praha 1999, s. 242.)

⁵⁶ Shoemaker, P. – Reese, D.: *Mediating the Message: Theories of Influence on Mass Media Content*. Longman, New York 1996. Pamela Shoemakerová a David Reese označují tyto příčiny jako mediální rutiny. Zásadním příspěvkem ke studiu mediálních rutin je pojednání Guye Tuchmannové: *Making News. Study of Construction of Reality*. Free Press, New York 1978.

⁵⁷ Velmi často se obsah daného média může odvíjet také od toho, kdo média vlastní. Např. poté, co v roce 2008 koupil podnikatel Zdeněk Bakala většinový podíl vydavatelství Economia (vlastníci např. Hospodářské noviny, Ekonom a další množství ekonomických titulů), začaly se objevovat hypotézy, že vzroste počet článků věnujících se Bakalovým firmám.

upřednostněna témata týkající se hlavních inzerentů. Důležitou roli hraje také technologická podstata média.⁵⁸

Aby byl přehled těchto kritérií, která ovlivňují výběr zpráv, co nejuplněji, měli bychom upozornit ještě na další omezení mediálních institucí. V České republice před rokem 1989 podléhala všechna média velmi přísné cenzuře, kdy cenzoři kontrolovali obsah médií a rozhodovali o tom, jaké informace se smějí dostat na veřejnost. V současnosti je v České republice jakákoliv cenzura přísně zakázána. To ovšem neznamená, že by mediální instituce nepodléhaly žádným omezením, naopak jejich produkce je omezována řadou interních (autoregulačních)⁵⁹ i externích (regulačních) pravidel,⁶⁰ ale také zákonnými normami, vyplývající z Ústavy České republiky a Listiny základních práv a svobod.

Tím, že pro média existují tyto zažitě způsoby výběru a zpracování mediálních obsahů, dochází k tomu, že mediální produkty jsou pouze umělou a velmi předvídatelnou symbolickou konstrukcí reality, která je podmíněna společenskými normami a profesními zvyklostmi novinářů. Obsah zpravodajství tak není odrazem skutečnosti, ale jen „obrazem“ této skutečnosti.⁶¹

1.5 NEWS VALUES

V předchozí kapitole jsme si vysvětlili, že výběr zpráv nezávisí pouze na subjektu, kterého nazýváme gatekeeper, ale také na velkém množství dalších kritérií, které jsme nazvali ideologické a organizační. Ty způsobují, že ve všech médiích se ve stejný den zpravidla objevují do značné míry podobné zprávy.

Pojmem news values (zpravodajské hodnoty) jsou označována určitá kritéria, která události musí splňovat, aby se mohly dostat do zpráv. „Čím větší množství

⁵⁸ Shoemaker, P. – Reese, D.: *Mediating the Message: Theories of Influence on Mass Media Content*. Longman, New York 1996, s. 106.

⁵⁹ Mezi interní orgány patří např. Rada pro reklamu (etický kodex), profesní sdružení Syndikát novinářů (jehož etický kodex je závazný např. pro Českou televizi), podnikatelská sdružení, jako je např. Unie vydavatelů denního tisku, Asociace provozovatelů soukromého vysílání a redakční profesní kodexy.

⁶⁰ Existence externích zákonů většinou vyplývá ze zákona, patří sem: Rada ČR pro rozhlasové a televizní vysílání, rady médií veřejné služby (pro nás je stěžejní především Rada České televize a její ustanovení), Stálá komise pro sdělovací prostředky Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR.

⁶¹ Jirák, J. – Köpplová, B.: *Média a společnost*. Portál, Praha 2003, s. 76.

těchto kritérií událost naplňuje, tím větší je pravděpodobnost, že se stane zprávou, která bude uveřejněna.“⁶² Pojem „news values“ se poprvé vyskytl již ve zmíněném díle Waltera Lippmanna *Public opinion*, který zpravodajské hodnoty přisuzoval především: jednoznačnosti události, překvapení, prostorové blízkosti, osobnímu zaujetí a konfliktu.⁶³

V roce 1965 formulovali Johan Galtung a Maria Holmboe Rugeová ve své studii *The structure of foreign news* seznam dvanácti kritérií⁶⁴, které rozhodují o tom, jestli budou události definovány jako zprávy a dostanou se do mediální agendy. Ve svém výzkumu vycházeli z analýzy zahraničních zpráv v norských novinách a definovali společná tematická kritéria, na základě kterých norské deníky vybírají zprávy ze zahraničí. Tato kritéria rozdělili do tří kategorií: na organizační, žánrové a sociokulturní. Mezi žánrové a sociokulturní zpravodajské hodnoty patří blízkost předmětu zprávy, její jednoznačnost, jednoduchost, pochopitelnost, novost,

⁶² „The higher the total score of an event, the higher the probability that it will become news, and even make headlines.“ (Galtung, J. – Ruge, H. M.: *The structure of Foreign News. The Presentation of the Congo, Cuba and Cyprus Crises in Four Norwegian Newspapers. Journal of International Peace Research. 2, 1965. s. 71.*)

⁶³ Kunczik, M.: *Základy masové komunikace*. Karolinum, Praha 1995, s. 119.

⁶⁴ Seznam news values: **1) Frekvence** (frequency) – znamená časové rozpětí, které je potřebné k rozvoji události. **2) Práh pozornosti** (threshold) – aby se událost stala zprávou, musí překonat jistý práh pozornosti, s vyšší intenzitou stoupá pravděpodobnost, že se událost stane zprávou. **3) Jednoznačnost** (intensity) – čím je událost jednoznačnější a jasnější, tím vyšší je možnost, že bude zpracována jako zpráva. **4) Význam** (meaningfulness) – čím více mediální publikum chápe událost a čím přímější důsledky má událost na jeho život, tím spíše se stane zprávou. **5) Souznění** (consonance) – zprávami se stanou spíše ty události, které splňují očekávání publika. **6) Překvapení** (unexpectedness) – pokud událost přináší něco nového, neočekávaného a překvapivého, je velká pravděpodobnost, že bude zařazena do zpravodajství. **7) Kontinuita** (continuity) – pokud se o události již zpravodajsky informovalo, informuje se o ní nadále. **8) Kompozice** (composition) – Pokud je profil zpráv určován událostmi určitého druhu, mají komplementární události větší šanci stát se zprávami. **9) Vztah k elitním národům** (reference to elite nations) – události, které se týkají vlivných národů, mají větší pravděpodobnost, že se stanou zprávami. **10) Vztah k elitním osobám** (reference to elite people) - totéž platí také o elitních osobách, které často slouží jako objekty pro identifikaci. **11) Personalizace** (reference to persons) – vyšší zpravodajskou hodnotu mají události, které jsou mediálním příjemcům podány jako důsledky jednání konkrétní osoby. **12) Negativita** (reference to something negative) – čím je událost negativnější, tím spíše se stane zprávou. (podle Galtung, J. – Ruge, H. M.: *The structure of Foreign News. The Presentation of the Congo, Cuba and Cyprus Crises in Four Norwegian Newspapers. Journal of International Peace Research. 2, 1965. s. 64–91.*)

průběžnost a možnost dalšího vývoje, vztah k elitním osobám, národům, možnost personalizace, negativita, překvapení a podobnost s dřívějšími zprávami. Sociokulturní a organizační povahu má předvídatelnost, jen organizační charakter mají technické a organizační možnosti určitého média.⁶⁵

Winfried Schulz ve své práci *Die Konstruktion von Realität in den Nachrichtenmedien*⁶⁶ rozlišuje 6 „faktorových dimenzí“, do nichž systematizoval výše zmíněné zpravodajské hodnoty⁶⁷. Vlivem rozvoje elektronických médií a s ním souvisejícím rostoucím důrazem na obrazovou prezentaci později přibývá ještě sedmý faktor.⁶⁸ Stephan Ruß-Mohl definuje tyto Schulzovy zpravodajské faktory následovně:⁶⁹

Čas (aktualita, trvání, kontinuita)

Aktualita je jedním z nejdůležitějších kritérií pro výběr zpráv. Aktualitou se však rozumí nejen čerstvost informace, ale také události, které se vztahují k nějakému jubileu či určitému období. Média dávají většinou přednost událostem, které už jsou uzavřené, soustřeďují se tedy spíše na výsledky než na jejich průběh. Podstatná je však také kontinuita události. Dá se předpokládat, že publikum se bude více zabývat tématy, která už byla dříve medializovaná. Kontinuita se dostává do rozporu s orientací na novinky, avšak pouze zdánlivě. Média totiž sledují průběhy těch událostí, které vzbudily pozornost.

Předpokládáme, že velké množství zpráv o Rakousku, které se objeví v českých médiích, nebudou informace uzavřené, ale konkrétním tématem se budou média zabývat také v delším časovém období (v následujících dnech, v některých případech také letech). Příkladem mohou být letité spory ohledně jaderných elektráren Temelín a Dukovany, které se v médiích objevují opakovaně v průběhu několika let. Kontinuálně se bude informovat také o politických zakázkách či o některých významnějších krimi událostech.

⁶⁵ Jiráček, J. – Köpplová, B.: *Média a společnost*. Portál, Praha 2003, s. 77–78.

⁶⁶ Schulz, W.: *Die Konstruktion von Realität in den Nachrichtenmedien*. Freiburg, München 1972, citováno podle: Ruß-Mohl, S. – Bakičová, H.: *Žurnalistika. Komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. Grada Publishing, Praha 2005.

⁶⁷ Konkrétní zpravodajské hodnoty jsou označovány jako faktory zpráv.

⁶⁸ Ruß-Mohl, S. – Bakičová, H.: *Žurnalistika*. Grada, Praha 2005, s. 100–107.

⁶⁹ Tamtéž.

Blízkost (síla oslovení, relevance)

Do médií se dostanou spíše ty události, které se nás bezprostředně dotýkají. Preferovány budou tedy země, které nám jsou geograficky, kulturně či politicko-ekonomicky blízké. S větší vzdáleností země klesá také zpravodajská hodnota událostí, které se v této zemi odehrávají. Ruß-Mohl uvádí velmi trefný příměr: „(...) pro jednu berlínskou redakci platí následující přirovnání. 100 mrtvých v Indii = 10 mrtvých v Mnichově = 1 mrtvý na třídě Ku´damm⁷⁰.“⁷¹ Podobný příměr uvádí ve své příručce pro žurnalisty také L. S. Burns: „Autonehoda v sousedství, při níž zahynou čtyři lidé, je důležitější než 4000 mrtvých v Somálsku.“⁷²

Můžeme předpokládat, že o Rakousku (jako o našem sousedním státě) bude v českých médiích informováno relativně často, i když Rakousko pravděpodobně nebude nejvíce medializovaným sousedem. Preferovány budou především ty události, které se budou týkat také naší země (např. česko-rakouské spory nebo srovnávání obou zemí), pro média budou atraktivní taktéž zprávy informující o českých občanech v Rakousku (smrt českých turistů, dopravní autonehody Čechů apod.). Kromě České republiky bude Rakousko pravděpodobně nejvíce zmiňováno v souvislosti se svými sousedními zeměmi.

Status (centrálnost, moc, vliv, prominentnost)

Větší pravděpodobnost, že se událost stane zprávou, souvisí také s přítomností významných osobností. Mezi ty se kromě politických prominentních osob řadí také sportovci, osobnosti kulturního života či jinak slavné „celebrity“.

V případě Rakouska bychom mohli považovat za prominentní osobu krajně pravicového politika Jörga Haidera, jenž se dostal do povědomí české společnosti, aniž by byl vrcholným představitelem země, a to především kvůli četným kontroverzím. S Rakouskem by v médiích mohl být spojován taktéž původem rakouský herec a kulturista, do roku 2011 kalifornský guvernér Arnold Schwarzenegger.

⁷⁰ Ku´damm je zkratka pro jednu z nejznámějších ulic dřívějšího Západního Berlína, třídu Kurfürstendamm.

⁷¹ Ruß-Mohl, S. – Bakičová, H.: *Žurnalistika*. Grada, Praha 2005, s. 99.

⁷² Burns, L. S.: *Žurnalistika: praktická příručka pro novináře*. Portál, Praha 2004, s. 63.

Dynamika (překvapení, struktura, intenzita)

Nečekané a překvapivé události mají velkou šanci být zařazeny do mediální agendy. Dynamika k sobě zařazuje také intenzitu. Práh pozornosti tak lépe překročí události, které budou spojeny např. s nějakým rekordem, popř. s kuriozitou. Také v rámci kriminálních činů budou medializovány spíše ty, které nejsou příliš obvyklé. „Vraždě uneseného dítěte spojené se sexuálním motivem se dostane větší pozornosti než nějaké „běžné“ vraždě v pochybné čtvrti.“⁷³

Za nečekané a překvapivé události lze považovat přírodní i lidské katastrofy různého druhu, které se vyskytují nahodile a nepředvídatelně. I v rámci zpráv týkajících se Rakouska můžeme předpokládat, že více pozornosti bude věnováno případům se sexuální a pedofilní tematikou než např. běžným krádežím.

Valence (good news, bad news)

Na události, které se ve světě odehrávají, můžeme nahlížet buď jako na dobré (pozitivní), nebo špatné (negativní) zprávy. Větší šanci dostat se do mediální agendy budou mít události, které vykazují vyšší míru negativity. Pro publikum jsou atraktivní témata, která se týkají katastrof, konfliktů, kriminality či dalších neštěstí. Vysokou zpravodajskou hodnotu mohou mít však také pozitivní zprávy o úspěších, pokroku nebo zlomových objevech.

V případě této práce se dá očekávat, že Rakousko bude zobrazováno spíše jako země, která má s Českou republikou řadu problémů a konfliktů (spory ohledně jaderných elektráren, Benešových dekretů, otevření rakouského pracovního trhu atd.), stejně tak očekáváme, že události z Rakouska, které se dostanou do českých médií, budou spíše negativní (lavinové nebezpečí v Alpách, smrt českých turistů apod). Rakousko jako vyspělá země by však mohlo být v mnoha oblastech uvedeno také jako vzor vhodný následování, popř. jako země s velmi kvalitním zdravotnictvím, které má spojitost s úspěšnou léčbou bývalého českého prezidenta Václava Havla.

Identifikace (human touch, etnocentrismus, pocitová hodnota)

Větší zpravodajskou hodnotu budou mít také události, se kterými se publikum dokáže snadno identifikovat. Média (především ta bulvární) využívají pro zpracování

⁷³ Ruß-Mohl, S. – Bakičová, H.: *Žurnalistika*. Grada, Praha 2005, s. 103.

událostí velmi často personifikace. Události, které se dají prezentovat jako zkušenosti konkrétního člověka, nebo jsou podány jako důsledky jednání konkrétního člověka, mají vyšší zpravodajskou hodnotu než události abstraktní. S tím souvisí také pocitová hodnota informace. Větší zpravodajskou hodnotu budou mít informace, které vyvolávají u mediálních příjemců nějaké emoce, ať už pozitivní nebo negativní.

V případě námi sledovaného objektu analýzy (Rakouska) předpokládáme, že budou vybírány spíše informace vyvolávající u českého publika negativní emoce. Těmi může být např. zděšení při pozorování zpráv s církevními či pedofilními sexuálními skandály, vztek, který vyvolávají česko-rakouské spory, či závist při sledování pozitivních zpráv o našich vyspělejších sousedech.

Možnost prezentace v obrazech

Nejnovějším faktorem, který se objevil především s rozvojem televize, je zpracovatelnost události nejen textově, ale také v obrazech. Týká se nejen televizního zpravodajství, ale i tištěných médií. Správně zvolená fotografie mnohdy vypoví o události více než celý text.⁷⁴

Jelikož se tato práce zabývá televizním zpravodajstvím, bude tento faktor při výběru událostí velmi důležitý. Předpokládáme, že do televizních zpráv se pravděpodobně dostanou spíše ty informace, které mají potenciál k tomu být jednoduše a účinně obrazově zpracovány. Vzhledem ke zvolené metodice práce necháme obrazovou stránku bez povšimnutí. Základem je především práce s přepisem televizních zpráv.

V této práci se zpravodajskými hodnotami budeme zabývat pouze okrajově, a to především kvůli velké subjektivitě, která souvisí s jejich určováním u jednotlivých televizních zpráv. Přesto předpokládáme, že některé z nich budou odhaleny (např. kontinuita, valence, blízkost či pocitová hodnota) a budou použity pro interpretaci dílčích, exaktně získaných výsledků analýzy.

1.6 AGENDA-SETTING

Termín agenda-setting (do češtiny nejčastěji překládán jako nastolování agendy či určování témat) vysvětluje Slovník mediální komunikace v obecné rovině

⁷⁴ Problémy spojené s fiktivními či nepravdivými fotografiemi jsme nastíhli v kapitole 1.1 této práce.

jako: „Model procesu prosazování určitých témat do veřejného diskurzu a současně vylučování⁷⁵ témat z tohoto diskurzu, který probíhá ve vzájemné interakci⁷⁶: tři agend: a) agendy veřejné,

b) agendy politické

c) agendy mediální.“⁷⁷

V rámci mediálních studií se jedná především o hypotézu o „zkoumání vlivu (resp. účinku) médií na obsahy myšlení a veřejného a politického diskurzu, podle níž jsou média schopna (nezáměrně, ale i záměrně) exponovat určité události a současně určovat pořadí důležitých exponovaných událostí, jež tvoří součást veřejného prostoru.“⁷⁸ V užším pojetí se tedy pojmem agenda-setting rozumí určitý proces, při němž si média vybírají témata, která následně zpracují, určí jejich pořadí a zkoumají vliv tohoto procesu na veřejnost a politiku.

Koncept agenda-setting vychází z předpokladu, že „médiá, ať už přímo nebo nepřímo, ovlivňují představy, přesvědčení, postoje, hodnoty a chování příjemců.“⁷⁹ Z tohoto předpokladu budeme vycházet také v této práci. Přesto považujeme za důležité zmínit, že toto paradigma nebylo vždy dominantní.⁸⁰ Nahrazuje tzv. druhou

⁷⁵ Témata mohou být z mediální agendy vyloučena buď záměrně, tedy s cílem z nějakých důvodů deformovat mediální obraz, nebo pouze z kapacitních důvodů daného média.

⁷⁶ Směr působení těchto tří agend je stále diskutabilním tématem. Teorie agenda-setting vychází z předpokladu, že mediální obsahy ovlivňují veřejné mínění i politiku. Existují však také rozdílné přístupy k vzájemnému působení těchto tří agend, např. že média jsou ovlivňována veřejností a politikou.

⁷⁷ Reifová, I.: *Slovník mediální komunikace*. Portál, Praha 2004, s. 16.

⁷⁸ Tamtéž.

⁷⁹ Burton, G. – Jiráček, J.: *Úvod do studia médií*. Barrister a principal 2001, s. 347.

⁸⁰ Vývoj mediálních účinků podle McQuaila (s. 360–363)

1. etapa (zhruba 1900–1940): Všemocná média: představa, že média mají neomezenou moc, publikum je při vystavení mediálnímu obsahu považováno za bezmocné a jeho reakce na stejný mediální obsah se neliší (teorie magické střely, teorie podkožní injekce, teorie očkování).
2. etapa (zhruba 1940–1965): Teorie mocných médií vystavena zkoušce (neúčinnost médií): média mají pouze omezené účinky, dochází k individuálnímu přijímání mediálních obsahů (selektivní vliv médií).
3. etapa (zhruba 1965–1980): Znovuobjevení mocných médií: opětná víra v silné účinky médií, kdy se uvažuje o tom, že média mají spíše dlouhodobý a nepřímý vliv (viz agenda-setting).
4. etapa (zhruba od 1980): „Dohodnutý“ vliv médií: vychází z představy, že moc mají jak média, tak publikum.

etapu výzkumů mediálních účinků: „teorii minimálních účinků médií.“ Tehdejší výzkumy (40. a 50. let) přinesly velké množství důkazů, že veřejnost sice z masových médií čerpá informace, ale své názory nemění.⁸¹

Duchovním otcem a předchůdcem výzkumů o fenoménu agenda-setting byl již několikrát zmíněný Walter Lippman, který se v úvodní kapitole *The Word Outside and The Pictures in Our Heads* své knihy *Public opinion* (1922) zabýval tím, jak se utváří veřejné mínění na základě informací, které získáváme z médií. Ve své studii uvedl několik případů dokazujících, že zpravodajská média jsou primárním zdrojem obrazů v naší hlavě.⁸²

Na jeho myšlenky navázali až v 60. letech Donald Shaw a Maxwell McCombs, kteří provedli řadu výzkumů během amerických předvolebních kampaní. První z nich proběhl v roce 1968 v Chapel Hill v Severní Karolíně. Průzkum žádal nerozhodnuté voliče, aby určili pět klíčových témat prezidentské předvolební kampaně. Pořadí těchto témat, které vybrali voliči, téměř dokonale korespondovalo s jejich umístěním ve zpravodajských médiích.⁸³ Provedený výzkum tedy potvrdil hypotézu nově vznikající teorie nazvané agenda-setting, že „témata, na něž je kladen důraz ve zprávách, bude postupem času vnímat jako důležitá také veřejnost. Jinými slovy, že agenda médií nastoluje také veřejnou agendu.“⁸⁴ Pro opětovné potvrzení této hypotézy bylo od pilotního výzkumu provedeno více než 400 dalších empirických výzkumů.⁸⁵ V této práci se proto nebudeme snažit provádět další podobný výzkum, který by srovnával mediální a veřejnou agendu s cílem znovu verifikovat či falzifikovat danou hypotézu. Naopak, výsledky těchto výzkumů využijeme jako východisko pro zkoumání mediální agendy Událostí České televize. Budeme tedy předpokládat, že témata týkající se Rakouska, která se objevují v mediální agendě České televize ve větší kvantitě, považují za důležité jak média, tak veřejnost.

⁸¹ Více viz Klapper, J.: *Effects of Mass Communication*. The Free Press, New York, 1960.

⁸² Lippmann, W.: *Public Opinion*. Transaction Publishers, New Brunswick 1991.

⁸³ McCombs, M.: *Agenda setting*. Portál, Praha 2009, s. 29–32.

⁸⁴ Tamtéž, s. 30.

⁸⁵ Většina z nich navázala na studie z Chapel Hill. Zabývaly se nejen předvolebními výzkumy, ale také jinými oblastmi (jako je ekonomika, občanská práva, drogová závislost, zločinnost a spousta dalších veřejných témat). Některé z těchto výzkumů jsou detailněji popsány v Dearing, J. – Rogers, E.: *Agenda-Setting*. Sage, Thousand Oaks 1996.

Televizní a novinové zprávy však dělají mnohem víc, než jen upozorňují na důležitá témata a informace, které se dějí v našem okolí a mimo naši přímou zkušenost. Zpravodajská média mají schopnost jednak vybírat zprávy, ale také ovlivňovat, které události budeme považovat za nejdůležitější. Podle Dearinga s Rogersem se tato tzv. míra důležitosti, kterou média přikládají právě danému tématu, projevuje především kvantitou⁸⁶: „Jednotliví členové publika pravděpodobně posuzují relativní důležitost tématu na základě kvantity mediálních sdělení k tomuto tématu.“⁸⁷ Kromě kvantity však existují také další faktory, které ovlivňují důležitost tématu. V novinách rozpoznáme relativní důležitost tématu velmi snadno. Umístění zprávy i její grafické zpracování (jako je např. velikost titulku, velikost písma, délka zprávy, která může být měřena na základě počtu znaků, sloupců, ale třeba také na základě plochy, kterou v médiu zabírá, přítomnost či nepřítomnost fotografie) – to vše napovídá, jaká je významnost tématu ve zpravodajské agendě. V našem případě budeme zkoumat televizní zpravodajství, ve kterém platí trochu jiná pravidla. Už jen samotná skutečnost, že se nějaká událost dostane do hlavní zpravodajské relace, signalizuje vysokou významnost tohoto tématu, a to i v případě, pokud jde pouze o krátkou zmínku mezi důležitějšími zprávami. Důležitost zpráv závisí také na pozici zprávy ve vysílání a délce jejího trvání. Pro tištěná i audiovizuální média pak platí, že pokud se téma objevuje opakovaně i v dalších dnech (popř. delší dobu), jeho důležitost stoupá. Veřejnost si na základě tohoto kvantitativního vodítka uspořádává svou vlastní agendu a rozhoduje se, která témata bude považovat za nejdůležitější. Dochází tedy k tomu, co jsme naznačili v předchozí kapitole: „Agenda

⁸⁶ Z předpokladu, že kvantita mediálních sdělení je velmi důležitým kritériem pro vnímání tématu veřejností, vycházejí také marketingová oddělení jednotlivých firem. Kvantita uveřejněných článků v jednotlivých médiích je rozhodujícím kritériem pro posouzení úspěchu jejich marketingové komunikace. Hlavním úkolem příslušného PR oddělení nebo PR agentury je zajistit firmě propagaci v co nejvyšší kvantitě – velké množství jakýchkoliv článků v co největším množství médií znamená pro firmu potenciální úspěch. Kvantita mediálních sdělení je důležitá také pro „celebrity nejrůznějšího typu“, které samy kontaktují média, aby o nich bylo psáno. Vycházejí z předpokladu, že i špatná reklama je reklama a jejich pravidelné zviditelňování v médiích jim zaručí zvýšenou popularitu.

⁸⁷ „The number of news stories measures the relative salience of an issue of study on the media agenda. Audience individuals presumably judge the relative importance of an issue on the basis of the number of media messages about the issue to which they are exposed.“ (Dearing, J. – Rogers, E.: *Agenda-Setting*. Sage, Thousand Oaks, 1996, s. 18.)

zpravodajských médií se stává do značné míry veřejnou agendou. Jinými slovy, zpravodajská média nastolují veřejnou agendu.“⁸⁸

Pro posuzování důležitosti jednotlivých témat, která se týkají Rakouska, využijeme výše uvedená kritéria také v této práci. Při analýze hlavní zpravodajské relace České televize za celých deset let budeme vycházet z předpokladu, že témata vztahující se k Rakousku, která se budou v Událostech objevovat opakovaně, tedy ve větším počtu, budou médii a stejně tak diváky považována za důležitější než témata, která se objeví pouze výjimečně. Při detailnější analýze roku 2008, kdy se o Rakousku objevilo vůbec nejvíce zpráv, se kromě kvantitativní zaměříme především na jejich pořadí, druh zprávy a čas, který je zprávám v událostech věnován. Na základě těchto proměnných se pokusíme určit konkrétní témata, která byla v daném roce považována za nejdůležitější.

Tomáš Trampota ve svém příspěvku *Mediální agenda* zmiňuje, že v průběhu několika let se ustálily dvě výzkumné tradice mediální agendy: první (původní) tradice, která zkoumá celou agendu zpravodajských médií a porovnává podíl jednotlivých témat a subtémat, a novější tradice, která se zabývá pouze postavením jednoho tématu v mediální agendě a zkoumá vývoj jeho mediálního pokrytí.⁸⁹ V této práci budeme vycházet z novější výzkumné tradice a analyzovat výskyt zpráv týkajících se Rakouska v průběhu deseti let prostřednictvím obsahové analýzy.

⁸⁸ McCombs, M.: *Agenda setting*. Portál, Praha 2009, s. 26.

⁸⁹ Trampota, T.: Mediální agenda. In: Škodová, M. (ed.) et al.: *Agenda-setting: teoretické přístupy*. Sociologický ústav Akademie věd ČR, Praha 2008, s. 40.

2. EMPIRICKÁ ČÁST

Celý proces nejdříve nastíníme teoreticky a poté jej budeme demonstrovat na tématu této diplomové práce. Vysvětlíme, proč jsme si zvolili právě námi vybranou metodu a postupně zdůvodníme všechny kroky, které jsme při analýze učinili. Teoretické poznatky tak budou souběžně aplikovány také na praktickém příkladu.

2.1 METODY VHODNÉ K VÝZKUMU MÉDIÍ (KVANTITATIVNÍ A KVALITATIVNÍ ANALÝZA)

Teoretické poznatky o tom, jak by měla být mediální analýza provedena, jsme čerpali především v těchto příručkách a statích:

Trampota, T. – Vojtěchovská, M.: *Metody výzkumu médií*. Portál, Praha 2010.

Scherer, H.: Úvod do metody obsahové analýzy. In: Reifová, I.(ed.) et al.: *Analýza obsahu mediálních sdělení*. Karolinum, Praha 2004. s. 29–50.

Wimmer, R. D. – Dominick, J. R.: *Mass Media Research: An Introduction*. Wadsworth Publishing, Belmont 2005.

Berleson, B.: *Content analysis in communication research*. Free Press, New York 1952.

V teoretické části jsme uvedli, že mediální agenda se dá zkoumat dvěma způsoby. Můžeme se zaměřit na celou tematickou agendu určitého média (nebo více médií), tedy např. zkoumat námi zvolené Události a všimnout si, jaká témata se vyskytují nejčastěji a jaký je jejich vzájemný poměr,⁹⁰ nebo si zvolit jedno konkrétní téma či subjekt (v našem případě Rakousko) a sledovat jeho pokrytí v médiích v delším časovém úseku (tím může být v závislosti na povaze tématu např. pouze jeden týden, ale třeba také několik let). Druhého způsobu je mediálními agenturami, které vypracovávají mediální analýzy⁹¹, využíváno především při tvorbě mediálního

⁹⁰ Výsledkem takového výzkumu může být např. konstatování, že v Událostech jsou nejvíce zastoupena politická témata a preferovány domácí zprávy nad zahraničními.

⁹¹ V České republice existuje poměrně velký počet mediálních agentur, které na objednávku zpracují jakoukoli mediální analýzu. Mezi ty nejznámější patří např. Anopress, Media Tenor, spol. s r.o., NEWTON Media, a.s., PRAM Consulting s.r.o. a mnoho dalších.

obrazu nějaké události, osobnosti či subjektu. Mediální analýzy jsou tak velmi žádaným zbožím např. u politických stran, které si přejí být informovány o tom, jak často, jakým způsobem a v jakých souvislostech o nich jednotlivá média informují. Pro praktické účely mohou mediálních analýz využít také soukromé firmy, které si přejí být informovány o tom, jak na ně nahlízejí média ve srovnání s konkurencí. Mediálních analýz kvantitativně-kvalitativního typu dále využívají třeba veřejnoprávní média, aby jimi obhájila svou nestrannost a doložila vyváženost mediálních obsahů.

Existují různé metodické přístupy k analýze mediální agendy. Mezi ty nejznámější patří kvantitativní (obsahová) analýza a kvalitativní (diskursivní a sémiotická) analýza. Nemusí být však nutně vybrána pouze jedna metoda, tyto metody se mohou vzájemně prolínat. Obvyklé jsou případy, kdy je téma nejdříve analyzováno kvantitativně (kolik se o zkoumaném subjektu píše), vybraná skupina textů (např. konkrétní téma) pak může být analyzována také kvalitativně (jakým způsobem je na subjekt nahlíženo).⁹² Tuto kombinovanou metodu použijeme v této práci.

2.1.1 Kvantitativní (obsahová) analýza

„Obsahová analýza je kvantitativní výzkumnou metodou pro systematický a intersubjektivně ověřitelný popis komunikačních obsahů, vycházející z vědecky podloženého kladení otázek.“⁹³ Kvantitativní metoda má své kořeny v přírodních vědách, později se začala prosazovat také ve vědách sociálních, kdy začala být využívána pro kvantifikaci určitých společenských jevů. Z její vědecké podstaty vyplývá především vysoká míra strukturovanosti i vysoký stupeň ověřitelnosti. Jelikož každý krok analýzy podléhá explicitně formulovaným pravidlům, která si analytik před začátkem analýzy definuje, je tato metoda považována za relativně objektivní.⁹⁴ Předpokládá se, že pokud by stejný výzkum prováděl kdokoliv jiný, měl by při aplikaci jasně definovaných kategorií dosáhnout stejného výsledku jako předchozí analytik. Metoda je tedy označována jako intersubjektivní (tedy nezávislá

⁹² McQuail, D.: *Úvod do teorie masové komunikace*. Portál, Praha 1999, s. 310.

⁹³ Scherer, H.: *Úvod do metody obsahové analýzy*. In: Reifová, I. (ed.) et al.: *Analýza obsahu mediálních sdělení*. Karolinum, Praha 2004, s. 30.

⁹⁴ Tamtéž, s. 29.

na subjektu výzkumníka). Přesto si musíme uvědomit, že k jistému subjektivnímu zkreslení může dojít i při užití této metody, už samotná selekce a definice kategorií by se u jednotlivých výzkumníků nemusela shodovat, stejně tak se může lišit jejich rozhodovací proces při řazení do jednotlivých (především tematických) kategorií. Je proto velmi důležité vyškolit kódovače tak, aby docházelo k co nejmenším odchylkám.

Scherer uvádí, že velmi důležitá je také zkušební fáze, kdy kódovači ověřují, zda jsou dané proměnné přesně definovány tak, aby jiní lidé dokázali dojít ke stejným výsledkům. Tuto fázi doporučuje také v případě, kdy analyzuje materiál pouze jeden kódovač (tak tomu bude také v této práci). V tomto případě můžeme využít dvou způsobů. Stejný materiál můžeme kódovat opakovaně s delším časovým odstupem a zkontrolovat tak, zda využíváme metodiku stejným způsobem, nebo využít pomoci jiné osoby, která provede totéž.⁹⁵ Obou způsobů bylo využito také v přípravné fázi této práce, abychom ověřili, zda je metodika srozumitelná také pro jiné kódovače a případně využitelná opakovaně pro jiné analytiky.

Počátky kvantitativní analýzy jsou spjaty se jménem Bernarda Berlesona a jeho dílem *Content analysis in communication research* (1952), který jako první definoval metodu obsahové analýzy⁹⁶ jako: „výzkumnou techniku pro objektivní, systematický a kvantitativní popis zjevného obsahu komunikace.“⁹⁷ Při aplikaci této metody vycházíme z předpokladu, že povrchový význam textu je zcela jednoznačný a lze jej vyjádřit kvantitativně. Nehledáme v textu hlubší významy, které jsou často skryté pod povrchem (jako tomu je v kvalitativní analýze), ukazatelem souhrnného významu je tedy numerický poměr prvků v textu (tím může být počet určitých slov v textu, nebo prostor⁹⁸ či čas⁹⁹ věnovaný určitému souboru témat).¹⁰⁰

⁹⁵ Scherer, H.: Úvod do metody obsahové analýzy. In: Reifová, I. (ed.) et al.: *Analýza obsahu mediálních sdělení*. Karolinum, Praha 2004, s. 48.

⁹⁶ Z anglického originálu content analysis, používaném pro analýzy, které se zabývaly pouze kvantitou zkoumaných obsahů. Někdy bývá rovněž označována jako Berelsonova analýza.

⁹⁷ Content Analysis is: „a research technique for the objective, systematic, and quantitative description of manifest content of communications" (Berelson, B.: *Content analysis in communication research*. Free Press, New York 1952, s. 18.)

⁹⁸ Prostor věnovaný mediálním sdělením se může měřit např. plošně – kolik cm zabírá zpráva v tištěných médiích, kolik má sloupců a řádků, nebo prostřednictvím počtu slov či znaků.

⁹⁹ Čas se měří u televizních či rozhlasových mediálních sdělení, a to buď v minutách, nebo sekundách. Většinou záleží na jednotlivých kódovačích, která jednotková soustava je pro jejich účely pohodlnější.

Kvantitativní metoda je tedy vhodná především pro větší množství mediovaných obsahů, jež se dají přehledně statisticky zpracovat. Výhodou je také přehledné zpracování získaných výsledků, které se dají znázornit v číselných hodnotách, tabulkách a grafech.¹⁰¹

2.1.2 Kvalitativní analýza (diskurzivní, hermeneutická)

Kvalitativní analýza se liší od kvantitativní především svým přístupem k textu. Jak už jsme uvedli výše, kvantitativní analýza přistupuje k mediovanému obsahu pouze velmi povrchně. Naopak kvalitativní analýza se jím zabývá mnohem detailněji, pomocí interpretačních postupů se v něm snaží vyhledat možné významy. Předmětem kvalitativní analýzy však nemusí být pouze texty (diskursivní analýza), ale mohou to být také obrazy (sémiotická analýza).¹⁰²

Kvalitativní analýza vychází z předpokladu, že abychom poznali pravý smysl sdělení, nestačí nám pouze znát kvantitativní zastoupení jednotlivých kategorií, ale je potřeba jednotlivá sdělení také interpretovat. Nejčastěji se používá v případě, kdy nás nezajímá pouze to, která témata jsou zobrazována, ale spíše to, jakým způsobem jsou tato témata prezentována. Abychom však dokázali tyto mediální obsahy interpretovat co nejlépe, potřebujeme dostatečně znát jejich kontext. „Kvalitativní analýza či interpretace mediálních sdělení se snaží obsah hodnotit z hlediska nemanifestovaných, skrytých charakteristik, k jejichž rozkrytí je nutná znalost kontextu, resp. širší historické a sociální situace. Bere tedy v úvahu i okolnosti, které jsou „za“ i „pod“ samotným sdělením, jinak vytrženým z kontextu komunikační události, doby, kultury, společnosti, aluzí apod. V tomto smyslu je analýza „kvalitativních atributů obsahu“ více analýzou významu sdělení.“¹⁰³

Kvalitativní analýza se pro svou časovou náročnost využívá pouze k rozboru několika málo textů, jelikož je zapotřebí velmi detailního rozboru jednotlivých mediálních sdělení.¹⁰⁴ Není tedy v našich silách provést kvalitativní analýzu všech

¹⁰⁰ McQuail, D.: *Úvod do teorie masové komunikace*. Portál, Praha 1999, s. 308.

¹⁰¹ Scherer, H.: *Úvod do metody obsahové analýzy*. In: Reifová, I. (ed.) et al.: *Analýza obsahu mediálních sdělení*. Karolinum, Praha 2004, s. 30.

¹⁰² Tamtéž, s. 29.

¹⁰³ Jiráček, J. – Köpplová, B.: *Masová média*. Portál, Praha 2009, s. 281.

¹⁰⁴ Scherer, H.: *Úvod do metody obsahové analýzy*. In: Reifová, I. (ed.) et al.: *Analýza obsahu mediálních sdělení*. Karolinum, Praha 2004, s. 29.

televizních zpráv. Přesto jsme se rozhodli této metody v práci využít, a to spíše jako doplňku k metodě kvantitativní analýzy, která v práci dominuje.

2.2 STRUKTURA PRÁCE

Empirický výzkum této práce je rozdělen do tří částí:

První část analýzy (Analýza příspěvků v letech 2001– 2010)

Vzhledem k velkému počtu televizních příspěvků, se kterými budeme pracovat, využijeme nejdříve metody kvantitativní. Takto roztřídíme všechny televizní zprávy do příslušných tematických kategorií a poté statisticky vyhodnotíme výskyt jednotlivých témat v průběhu deseti let. Výsledkem nám bude přehled témat, o kterých se v souvislosti s Rakouskem během těchto let hovořilo v Událostech České televize, a také vývoj jejich četnosti.

Druhá část analýzy (Detailní analýza příspěvků v roce 2008)

V další části se budeme věnovat pouze jednomu vybranému roku (2008), který zpracujeme taktéž pomocí kvantitativní analýzy, avšak poněkud podrobněji. Zatímco v přehledové části nás bude zajímat pouze vývoj četnosti jednotlivých témat v průběhu deseti let, v této detailnější analýze se zaměříme také na důležitost, kterou hlavní zpravodajská relace České televize zprávám týkajících se Rakouska přikládá (pořadí zprávy, délka zprávy, druh zprávy...). V této části už nebudeme pracovat pouze s přepisy televizních zpráv, ale pro potřeby detailnější analýzy bylo nutné tyto příspěvky také zhlédnout.¹⁰⁵

Třetí část analýzy (Analýza příspěvků srovnávající Českou republiku a Rakousko)

Jelikož prostřednictvím kvantitativní obsahové analýzy dokážeme postihnout pouze to, jak často se dané téma v médiích vyskytuje, avšak už nejsme schopni vysvětlit, jakým způsobem je o něm referováno, využijeme v třetí části této práce také kvalitativní metody. Ze souboru všech příspěvků budou vybrány pouze takové,

¹⁰⁵ Televizní zprávy jsou volně přístupné v on-line archivu České televize: *iVysílání - Česká televize*. 2012.[online]. [citováno 12. 2. 2012]. Dostupné z WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/>>.

v nichž je srovnáváno Rakousko s Českou republikou, a pokusíme se interpretovat, jak tato komparace pro Rakousko vyznívá.

2.3 POUŽITÁ METODIKA

Wimmer s Dominickem ve studii *Mass Media Research: The introduction* uvedli, že mediální výzkum se příliš neliší od jakýchkoliv jiných vědeckých výzkumů, které se provádí např. v přírodních vědách. Na začátku výzkumu je třeba určit cíl zkoumání. Uvědomit si, proč se vlastně tento výzkum provádí a čeho se jím chce dosáhnout. Tento cíl si je potřeba jednoznačně definovat pomocí výzkumných otázek a hypotézy, která je prostřednictvím následného výzkumu potvrzena, či vyvrácena. Poté je třeba zvolit vhodnou výzkumnou metodu (v tomto případě kvantitativní či kvalitativní analýzu nebo jejich kombinaci) a vybrat vhodný vzorek (viz dále). Tímto postupem jsme se řídili také při zpracovávání této diplomové práce.¹⁰⁶

2.3.1 Cíle výzkumu

Cílem tohoto výzkumu je analyzovat, jak hlavní zpravodajská relace České televize Události vytvářela v průběhu deseti let (2001–2010) mediální obraz Rakouska. Tento mediální obraz sestavíme na základě souboru témat, která se v souvislosti s Rakouskem v tomto sledovaném období objevila. Pozornost bude soustředěna také na to, která témata se vyskytují nejčastěji, a na to, zda a jakým způsobem se tato tematická agenda v průběhu deseti let proměňuje.

2.3.2 Formulace výzkumných otázek

- 1) Jaká témata se v souvislosti s Rakouskem objevují v Událostech nejčastěji?
- 2) Mění se tato tematická agenda v průběhu deseti let?
- 3) V souvislosti s kterými konkrétními tématy je Rakousko zmiňováno ve spojení s Českou republikou?

¹⁰⁶ Wimmer, R. D. – Dominick, J. R.: *Mass Media Research: An Introduction*. Wadsworth Publishing, Belmont 2005, s. 17.

- 4) Jaká důležitost je přikládána zprávám o Rakousku Českou televizí (v roce 2008)?
- 5) Vztahují se zprávy spíše k Rakousku jako k celku nebo konkrétněji k jeho dílčím oblastem?
- 6) V souvislosti s jakými zeměmi je Rakousko nejčastěji zmiňováno?
- 7) V jakých souvislostech a jakým způsobem je Česká republika srovnávána s Rakouskem?

2.3.3 Hypotéza

V úvodu i teoretické části jsme uvedli, že tato práce vychází z předpokladu, že média mají schopnost ovlivňovat veřejné mínění. Pokud jsou vzájemné vztahy obou zemí dlouhodobě vnímány jako špatné, můžeme předpokládat, že v médiích bude Rakousko prezentováno většinou v souvislosti s tématy, která se týkají obou států a jejich vzájemných vztahů. Toto by mělo být patrné především v letech 2001–2004, tedy předtím, než byla Česká republika přijata do Evropské unie. Jelikož Rakousko podmiňovalo svou podporu této zemi až v závislosti na tom, zda Česká republika dokáže vyřešit sporné otázky, týkající se jaderné elektrárny Temelín a Benešových dekretů¹⁰⁷, můžeme v těchto letech očekávat vyšší frekvenci právě těchto témat, přičemž v následujících letech by jejich výskyt už mohl být nižší nebo by tato témata mohla z mediální agendy České televize úplně vymizet. Po přijetí ČR do Evropské unie je velmi pravděpodobné, že nastane změna v tematické agendě. Můžeme očekávat, že spory o energetiku ustoupí politickým tématům, zprávám věnujícím se otevření společného pracovního trhu, informacím o navázání příhraniční spolupráce či ekonomickým vztahům obou zemí.

Předpokládáme, že Rakousko se v Událostech nebude vyskytovat pouze v souvislosti se vzájemnými vztahy obou zemí, ale že budou reflektovány také nejdůležitější předvídatelné vnitrostátní události (jako jsou např. jakékoli volby

¹⁰⁷ Hovoří se o vyhrožování Rakouska České republice, kdy Rakousko chtělo vetovat vstup ČR do EU, avšak ve zbylých státech EU se nesetkalo s pochopením. Po právní analýze pěti Benešových dekretů, při níž nebyly zjištěny žádné právní překážky pro přístup ČR do EU, se situace v Rakousku uklidnila. V hlasování o přistoupení naší země do Evropské unie v Národní radě na konci roku 2003 už byli proti pouze dva politici. (Novotný, L.: Rakušané: uzavřený pracovní trh jako psychologická ochrana. *Mezinárodní vztahy*, 1, 2006, s. 97.)

a jejich výsledky) nebo události nahodilé, které svým významem překračují hranice země.

Vzhledem k tomu, že pro českého diváka jsou důležitější zprávy z domova, bude se tedy pouze malá část zpráv o Rakousku vyskytovat v úvodní části zpravodajské relace.

Z důvodu prostorové generalizace existuje rovněž předpoklad, že česká média budou Rakousko zmiňovat spíše jako homogenní celek, tzn., že vztažným prostorem zpráv bude převážně celý stát Rakousko, výrazně méně často pak jeho nižší administrativní celky či konkrétní oblasti. Očekáváme, že kromě České republiky bude Rakousko zmiňováno především v souvislosti se svými sousedními zeměmi, nejvíce s Německem a Slovenskem, jelikož ty sousedí rovněž s Českou republikou.

2.3.4 Vzorek analýzy

Helmut Scherer ve své stati Úvod do metody obsahové analýzy podává návod, jak přesně by měl každý analytik při obsahové analýze postupovat. Upozorňuje na to, že nejdůležitějším krokem je vymezit si správný výběrový soubor šetření: „Výběr se provádí ve čtyřech rovinách. Nejprve musíme rozhodnout, jaká média budeme rozebírat. Za druhé se musíme rozmyslet, jaké obsahy budeme v těchto médiích analyzovat. Za třetí si musíme stanovit, za jaké časové období budeme mediální obsahy sledovat. A konečně si musíme také specifikovat mediované obsahové jednotky.“¹⁰⁸

Pro potřeby této práce jsme se rozhodli podrobit analýze zpravodajské vysílání jedné celoplošné televize a sledovat reflexi vybraného tématu v delším časovém úseku. Po předběžném prozkoumání potencionálního vzorku jsme usoudili, že přestože zpravodajská relace televize Nova je dlouhodobě nejsledovanější zpravodajskou relací v Česku, dáme přednost veřejnoprávním Událostem, od kterých diváci očekávají vyšší objektivitu při výběru i zpracování zpráv. Jak už jsme uvedli výše, analyzována byla pouze hlavní zpravodajská relace Události. Do výzkumu nebyly zahrnuty publicistické Události, komentáře, tematicky zaměřené Události v kultuře a Branky, body, vteřiny. Taktéž jsme se věnovali pouze celoplošnému

¹⁰⁸ Scherer, H.: Úvod do metody obsahové analýzy. In: Reifová, I. (ed.) et al.: *Analýza obsahu mediálních sdělení*. Karolinum, Praha 2004, s. 35.

vysílání a nereflektovali regionální mutace, které nejsou přístupny všem televizním divákům, ale pouze územně vymezené skupině obyvatelstva.

Prostřednictvím elektronické databáze Newton Media Search jsme vyhledali všechny televizní příspěvky z období let 2001–2010, v nichž se vyskytlo alespoň jedno z těchto hesel: Rakousko, rakouský/rakouská/rakouské, Rakušan, Rakušanka a Vídeň ve všech pádech. Tím jsme získali výchozí soubor televizních příspěvků, které by se mohly věnovat Rakousku, přičemž Rakousko v nich může být hlavním či vedlejším tématem nebo může být pouze zmíněno. Následovala detailnější selekce, při níž byly odstraněny pro tuto analýzu zcela irelevantní příspěvky. Pro ilustraci uvedeme několik příkladů příspěvků, které nebyly do analýzy zařazeny:

1) Nepřítomnost hledaného výrazu

V souboru příspěvků vygenerovaných programem Newton Media Search bylo přítomno poměrně velké množství příspěvků, které námi hledaný výraz vůbec neobsahovaly a byly tak do tohoto souboru zařazeny zcela chybně.

2) Synonymie výrazů

Další skupina příspěvků byla problematická především z pohledu synonymie. Ve zprávách se sice námi hledaný výraz objevil, avšak s naším tématem neměl vůbec nic společného. Nejfrekventovanějším případem bylo klíčové heslo Rakušan užito jako příjmení aktéra, o němž zpráva pojednává, popř. se k tématu vyjadřuje.

„Obvod číslo čtyřicet dva, Kolín, přes devadesát procent sečtených hlasů **Jan Rakušan**, Vladislav Malát na druhém místě.“¹⁰⁹

„**Jaroslav Rakušan**, hasič: „Hladina vody byla v době našeho příjezdu takhle vysoko, takže vlastně ti kluci měli ten průchod ven odříznutý““¹¹⁰

Objevil se také případ, kdy heslo Vídeň nebylo užito pro rakouskou metropoli, ale stejnojmennou obec nacházející se na Českomoravské vrchovině.

3) Rakousko a Vídeň pouze jako nerelevantní zmínka

Nelze obecně říci, že jsme ze souboru vyřadili plošně všechny příspěvky, ve kterých bylo Rakousko pouze zmíněno, v některých případech totiž i pouhá zmínka

¹⁰⁹ In: První výsledky voleb do Senátu. ČT 1: 2. 11. 2002.

¹¹⁰ In: Záchrana chlapce ze zatopeného bunkru. ČT 1: 15. 5. 2002.

o Rakousku tvořila v rámci zprávy vysoce relevantní sdělení (např. při srovnávání s Českou republikou). Vyřazeny byly příspěvky tohoto typu:

a) kde se Rakousko či Vídeň objevily jako součást výčtu spolu s dalšími zeměmi nebo městy:

Např.: „Když je mistrovství světa v atletice v Praze, Mnichově, **Vídni** či Moskvě, můžeme nastoupit s vlastní zástavou.“¹¹¹

„Mezi zájemce patřil Nasdaq, patřil Euronex s newyorskou burzou, patřila Deutsche Börse a patřila **Vídeň**.“¹¹²

b) kde jsou Rakousko, rakouská metropole zmíněny pouze jako lokality, o kterých však zpráva dále nic nevyovídá:

„Jedu z **Vídně** a všichni mi tam říkali: "Nejezdi do České republiky, jsou tam všude záplavy." Ale je to tu v pořádku.“¹¹³

„Plamen putoval letadlem z Betléma **do Vídně**, kde ho převzali mladí skauti z celé Evropy.“¹¹⁴

c) které pojednávají o osobách, spjatých s Rakouskem nebo rakouskou firmou:

„Dozorčí rada Českých drah odvolala předsedu představenstva Dalibora Zeleného, na jeho místo vybrala dosavadního zástupce drah **ve Vídni** Dalibora Kousala.“¹¹⁵

„Působil jako předseda České advokátní komory i jako rozhodce u Mezinárodního arbitrážního soudu **ve Vídni**.“¹¹⁶

d) kde se vyskytuje spojení Rakousko-Uhersko či rakousko-uherský

„Tehdejší **Rakousko-Uhersko** nemělo zámořské kolonie, odkud by dováželo cukrovou třtinu na výrobu Karibského rumu.“¹¹⁷

„Jára Cimrman byl pro některé autorem z dob **rakousko-uherské** monarchie, byli překvapeni, když se později dozvěděli pravdu.“¹¹⁸

¹¹¹ In: Výsledek referenda na Gibraltar. ČT 1: 8. 11. 2002.

¹¹² In: Burza cenných papírů Praha. ČT 1: 30. 12. 2008.

¹¹³ In: Jezděte do Česka! ČT 1: 28. 8. 2002.

¹¹⁴ In: Skauti dovezli do Olomouce tradiční Betlémské světlo. ČT 1: 20. 12. 2008.

¹¹⁵ In: Odvolání předsedy představenstva Českých drah ČT 1: 1. 3. 2003.

¹¹⁶ In: Jmenování Karla Čermáka do funkce ministra spravedlnosti. ČT 1: 16. 9. 2003.

¹¹⁷ In: Rum pod novým názvem Tuzemák. ČT 1: 7. 4. 2002.

¹¹⁸ In: Cimrman v Polsku. ČT 1: 6. 1.2002.

Zbylé příspěvky byly zařazeny jako relevantní pro naši analýzu. Výzkumný soubor tedy tvoří takové televizní zprávy, v nichž se objevují námi hledané výrazy v jiném než výše uvedeném kontextu. Rakousko přitom nemusí tvořit hlavní téma zprávy, informace s ním spojené mohou být také součástí vedlejší tematické linie, popř. může být pouze zmíněno.

Rozmezí let 2001–2010 nebylo vybráno náhodně. Zcela záměrně jsme zvolili delší časové rozmezí deseti let, na kterých se dají lépe demonstrovat vývojové trendy, které by byly na úrovni jednoho roku jen stěží postižitelné. Od roku 2000, kdy byla na podzim spuštěna jaderná elektrárna Temelín, se hovoří o výrazném zhoršení česko-rakouských vztahů, které se podle výzkumů veřejného mínění v následujících letech postupně zlepšují.¹¹⁹ Zajímalo nás tedy, zda s tím souvisí také to, v jakých souvislostech se v následujících letech (tedy od roku 2001 do roku 2010) o Rakousku zmiňují média (konkrétně hlavní zpravodajská relace České televize).

2.3.5 Jednotka měření

Jako jednotku měření¹²⁰ jsme zvolili televizní příspěvek (v textu používáme rovněž synonymní označení: sdělení nebo zpráva). Nejčastějším typem televizních příspěvků je tzv. kombinovaná zpráva, která je zarámována řečí moderátora ve studiu, ale obsahuje také komentář reportéra a výpovědi svědků či povolaných osob z místa činu. Za televizní příspěvek považujeme také zprávu čtenou moderátorem (může být doprovázena obrazem, ale také bez obrazu) nebo rozhovor mezi moderátorem a reportérem, který prostřednictvím odpovědí na moderátorovy otázky informuje diváka o detailech události.¹²¹

¹¹⁹ Viz graf č. 1. (v Úvodu).

¹²⁰ Tomáš Trampota definuje jednotku měření takto: „Nejmenší prvek analýzy, kterého si budeme všimnout. Jednotka měření je úsek mediálních obsahů, na kterém zkoumáme zvolené proměnné kategorie.“ (Trampota, T. – Vojtěchovská, M.: *Metody výzkumu médií*. Portál, Praha 2010, s. 105)

¹²¹ Tyto příspěvky však nejsou zcela rovnocenné, liší se jak svou délkou, tak informační nasyceností. Rozdílům mezi jednotlivými druhy se budeme podrobně věnovat ještě dále (viz s. 50).

2.3.6 Popis proměnných pro kvantitativní analýzu

První část analýzy:

První část analýzy představuje přehled nejfrekventovanějších témat, která se během deseti let objevila v souvislosti s Rakouskem. Kromě zařazení zpráv do jednotlivých tematických oblastí, provedeme ještě další dělení tak, abychom co nejvýstižněji ilustrovali, v jakých souvislostech je Rakousko v České televizi prezentováno, a to především ve zprávách týkajících se také České republiky.

1. Datum vysílání

Rok, v němž byl televizní příspěvek odvysílán.

2. Tematické zařazení příspěvku

A. Podle hlavního tématu zprávy

Každý příspěvek bude zařazen pouze do jedné tematické oblasti, podle toho, které téma je v dané zprávě dominantní.

Politika: Televizní zprávy, které se zabývají domácími i zahraničními politickými událostmi v souvislosti s Rakouskem (rakouská politická scéna, volby v Rakousku, strana Svobodných a Jörg Haider, mezinárodní politika, Evropská unie, přijetí ČR do EU, Benešovy dekrety, česko-rakouské politické zakázky a jiné).

Energetika: Příspěvky, jejichž hlavním tématem je energetika a elektrárny (vztah Rakouska k jaderné energii, rakouské protesty proti jaderné elektrárně Temelín a Dukovany, rakouská energetika atd.).

Krimi: Příspěvky týkající se jakýchkoli trestných činů (české zločiny v Rakousku, rakouské zločiny na území České republiky, krádeže, političtí zločinci, nacističtí zločinci, sexuální zneužívání, vraždy a jiné).

Turismus: Zprávy, které informují o turistickém ruchu na území Rakouska či výskytu rakouských turistů v České republice (Alpy jako turistický cíl, jiné turistické destinace v Rakousku, čeští turisté v Rakousku, rakouští turisté v Čechách, neštěstí v Alpách a apod.).

Doprava: Příspěvky, které se věnují dopravním tématům (dopravní nehody, kolony, stavby silnic, letecká doprava a jiné).

Ekonomika: Zprávy z ekonomické oblasti (rakouská ekonomika, nákupy v Rakousku, stávky, mezinárodní ekonomika, česko-rakouská ekonomika a další).

Hranice: Příspěvky, které se jakýmkoli způsobem věnují tématu česko-rakouských hranic (pašování, uprchlíci, schengenský prostor, život v pohraničí, jiné).

Počasí: Zprávy obsahující praktické informace o počasí v Rakousku či Evropě (extrémní mrazy, sněhové kalamity, extrémní vedra, přírodní katastrofy: povodně, vichřice, smrt kvůli počasí, jiné).

Kultura: Televizní zprávy, které zvou na kulturní akce, popř. informují o rakouské kultuře (rakouská kultura, kulturní události v Rakousku, rakouská kultura v ČR, výročí a jiné).

Sport: Zprávy o sportu, sportovcích a sportovních událostech (fotbalové mistrovství Evropy Euro, hokejové mistrovství světa a jiné).

Životní prostředí: Příspěvky, jejichž hlavním tématem je ekologie a ochrana životního prostředí (přístup Rakouska k ekologii, skládky rakouského ilegálního odpadu, problémy s kůrovcem atd.).

Potravinářství: Zprávy, které se zabývají kvalitou rakouských potravin a dalšími problémy spojenými s touto oblastí (ochranná známka potravin, nemoci, jiné).

Zdravotnictví: Zprávy o kvalitě rakouského zdravotnictví (Havlův pobyt v rakouské nemocnici, úroveň rakouského zdravotnictví, nemoci, jiné).

Pracovní trh: Informace o pracovních příležitostech v Rakousku (Otevření rakouského pracovního trhu pro státy Evropské unie, Češi pracující v zahraničí a jiné)

Zemědělství: Příspěvky, které se zabývají zemědělstvím (ochrana českých zemědělců, rakouské zemědělství, jiné).

Historie: Zprávy, které reflektují historické události (historické osobnosti, výročí historických událostí, apod.).

Menšiny a náboženství: Zprávy zabývající se menšinami na území Rakouska a různými náboženstvími (etnické menšiny, náboženské menšiny, návštěva papeže v Rakousku atd.).

Ostatní: Zprávy, které nespádají ani do jedné z výše uvedených tematických kategorií.

B. Podle souvislostí

Kategorizace jednotlivých televizních zpráv na základě toho, zda se zabývají pouze rakouskými tématy (**Rakousko jako hlavní téma**) nebo zda je Rakousko zmiňováno v souvislostech mezinárodních: v souvislosti s **Českou republikou** nebo v **evropských souvislostech**. Televizní zprávy, kde by bylo Rakousko zmiňováno ve světovém kontextu, se v Událostech za celých deset let nevyskytly.

a) Rakousko jako hlavní téma: Příspěvky, které se primárně týkají Rakouska (rakouské politiky, ekonomiky, událostí či rakouských aktérů atd.). Tedy takové zprávy, jejichž prostřednictvím český divák získává informace o dění v Rakousku. Tyto příspěvky pak dále dělíme do stejných tematických kategorií jako v části A, přičemž pozornost je soustředěna také na konkrétní více medializované události.

b) Rakousko v evropských souvislostech: Zprávy, které se zabývají primárně děním v Evropě. V příspěvku je zmíněno několik evropských států, mezi nimiž je také Rakousko.

c) Rakousko v souvislosti s Českou republikou: Zprávy, které se týkají nejen Rakouska, ale také České republiky. Mohou to být domácí zprávy, ve kterých je Rakousko pouze zmíněno, ale také zprávy, které se týkají česko-rakouských vztahů a sporů. S touto skupinou článků jsme pracovali i dále, přičemž jsme ji na základě rešerše prepisů televizních zpráv (tak, jak nám jej poskytl Newton Media Search) rozdělili do dílčích tematických kategorií. Zaměřili jsme se na konkrétní témata, která se v televizních zprávách v souvislosti s oběma zeměmi vyskytují opakovaně ve více letech. Původně velmi podrobné kategorie jsme nakonec zobecnili a ustanovili následující kategorie. Každá zpráva je vždy zařazena pouze do jedné.

1. Česko-rakouské spory:

Temelín a Dukovany: Zprávy zabývající se tématy, které souvisí s česko-rakouskými spory ohledně jaderných elektráren Temelín a Dukovany.

Benešovy dekrety: Příspěvky, které se věnují česko-rakouským sporům ohledně Benešových dekretů.

Česko-rakouské politické vztahy: Televizní zprávy, které informují o politických vztazích a sporech mezi těmito dvěma státy (např. spory mezi politiky, spory o rozšiřování Evropské unie...). Jsou sem řazeny také zprávy informující o setkání politiků obou zemí, a to především proto, že jsou oboustranné spory při každém setkání zmíněny a komentovány. Nejsou sem řazeny zprávy, které se týkají sporů o jadernou elektrárnu Temelín a Dukovany a Benešovy dekrety, které mají pro svoji četnost vymezeny své vlastní kategorie.

Otevření rakouského pracovního trhu pro Čechy: Příspěvky, které se věnují problematice otevření rakouského pracovního trhu pro nové členské státy Evropské unie (tedy i Českou republiku).

Ekologické problémy: Zprávy, které souvisí s rakouským a českým životním prostředím (problémy s kůrovcem, problémy s rakouským odpadem).

2. Srovnávání České republiky s Rakouskem: Televizní zprávy, ve kterých je Rakousko srovnáváno s Českou republikou nebo předkládáno jako vzor. Tato tematická kategorie bude následně použita jako předmět kvalitativní analýzy. V těchto příspěvcích budeme hodnotit, zda je o Rakousku referováno pozitivně, negativně či neutrálně, přičemž příspěvky, které nebudou mít jednoznačné pozitivní či negativní hodnocení, budou zařazeny mezi neutrální. Toto hodnocení nestojí tedy samo o sobě, ale vyplývá vždy ze vzájemné interakce s tvrzením o České republice. (více viz kapitola 3.3)

3. Politické zakázky: Příspěvky, které pojednávají o politických zakázkách, které česká vláda uzavřela s rakouskými firmami nebo které nějakým způsobem souvisí s oběma státy.

Mýtné na českých dálnicích

Nákup obrněných transportérů Pandur

Nákup stíhacích letounů Gripen

Jiné politické zakázky

4. Česko-rakouská hranice: Televizní příspěvky, které reflektují události spojené s česko-rakouskými hranicemi v následujících oblastech:

Pašování

Uprchlíci

Příhraničí

Schengenský prostor

Hranice – obecně

5. Češi v Rakousku: Zprávy, které reflektují přítomnost českých občanů v Rakousku.

České zločiny v Rakousku: Informace o trestné činnosti českých občanů v Rakousku.

Smrt a zranění českých turistů v Rakousku: Informace o smrti českých turistů (především v Alpách) nebo při dopravních nehodách.

Češi na rakouských sportovních šampionátech: Zprávy, které se věnují českým sportovcům a fanouškům v souvislosti se sportovními událostmi, jež v průběhu deseti let Rakousko pořádalo, nebo působení českých sportovců či trenérů v Rakousku.

6. Dopravní spolupráce: Zprávy, které informují např. o výstavbě komunikací mezi oběma státy nebo o dopravní spolupráci.

7. Ostatní: Zbýlá témata, která byla v televizním zpravodajství zmíněna v souvislosti s Rakouskem a Českou republikou (česká kultura v Rakousku, rakouská kultura v Česku, nemoci, ochranná známka potravin, radar v Brdech, zdravotnictví, česko-rakouská ekonomika) a zprávy, které nelze zařadit do žádné z uvedených kategorií.

Druhá část analýzy:

1. Datum vysílání

Měsíc, kdy byl televizní příspěvek odvysílán, je pro nás důležitý především pro posuzování toho, zda se televizní příspěvky týkající Rakouska objevují v průběhu roku rovnoměrně, nebo zda jejich četnost každý měsíc kolísá.

2. Délka televizního příspěvku

Délka televizního příspěvku (v minutách) byla měřena od úvodní řeči moderátora po ukončení zprávy reportérem či moderátorem ve studiu.

3. Druh televizního příspěvku

Pro klasifikaci jednotlivých druhů televizních zpráv jsme použili následující kategorie: čtená zpráva, obrazová zpráva, kombinovaná zpráva a zpravodajský rozhovor. Při jejich charakteristice vycházíme ze studie Barbory Osvaldové *Zpravodajství v médiích*.¹²²

Čtená zpráva (verbální) – většinou jde o velmi stručnou zprávu, která je přejata ze zpravodajských agentur. Zpravidla se jedná o mimořádnou zprávu, která je natolik čerstvá (např. se stala v průběhu relace), že k ní není dodán obrazový materiál, je tedy pouze čtena moderátorem ve studiu.

Obrazová zpráva – stručný obrazový záznam, který je ukotven komentářem moderátora ve studiu. Většinou informuje o méně důležitých událostech, čemuž odpovídá její délka (většinou do 30 sekund) i umístění v rámci zpravodajské relace.

Kombinovaná zpráva (rozšířená) – v dnešní době nejrozšířenější druh zprávy, který využívá kombinaci obrazu, komentáře reportéra a výpovědi kompetentních osob.

Zpravodajský rozhovor – za zpravodajský rozhovor považujeme živý vstup redaktora, který prostřednictvím dialogu s moderátorem informuje o novinkách přímo z „místa činu“. Dále se do této kategorie řadí předtočené ankety a rozhovory s kvalifikovaným hostem ve studiu.¹²³

¹²² Osvaldová, B. et al.: *Zpravodajství v médiích*. Karolinum, Praha 2001, s. 84–85.

¹²³ Tento druh příspěvků však s rozvojem publicistických pořadů a také vznikem zpravodajsko-publicistické stanice ČT 24 z hlavní zpravodajské relace postupně vymizel.

4. Umístění televizního příspěvku

Tato kategorie sleduje pořadí televizní zprávy v rámci hlavní zpravodajské relace České televize. Umístění zprávy nám naznačuje, jakou důležitost jí námi vybrané médium přisuzuje. Největší závažnost se většinou přikládá **prvnímu příspěvku**, který bývá označován jako „otvírák“. Předpokládáme, že významnější zprávy se budou objevovat v **první polovině relace (především si všímáme prvních tří zpráv)**, zatímco méně důležité v její **druhé půlce**.¹²⁴ **Poslední zprávy** jsou zpravidla „odpočinkové“ zprávy, tzv. soft news. Zatímco na Nově je poslední zpráva vyhrazena pro tzv. „zvířátko či borce na konec“, v Událostech se nejčastěji setkáme s pozvánkou na nějakou kulturní událost.

5. Umístění hledaného výrazu v rámci příspěvku¹²⁵

U této proměnné je pozornost soustředěna především na to, v které části příspěvku se sledovaný výraz vyskytuje. Vycházíme z předpokladu, že pokud je informace o Rakousku v rámci zprávy považována za důležitou, vyskytne se sledovaný výraz už ve **studiovém uvedení zprávy moderátorem**. Předpokládáme, že divák si s Rakouskem spojí spíše ty zprávy, kde se hledaný výraz vyskytne už v její **první polovině**, naopak pokud se objeví až v její **druhé polovině**, nemusí být divákem zmínka o Rakousku příliš reflektována.

6. Místo natáčení televizního příspěvku

Jelikož v televizním zpravodajství nemůžeme určit, do jaké rubriky je zpráva zařazena, můžeme si pomoci prostřednictvím jednotlivých zpravodajů a místa, kde byl televizní příspěvek natočen. Místo vzniku (**Rakousko, ČR,**

¹²⁴ Zda se příspěvek objevuje v 1. nebo 2. polovině relace bylo u každého příspěvku posuzováno individuálně v rámci konkrétní relace, v níž se nacházel. Především proto, že délka Událostí i počet příspěvků, které obsahují, se v jednotlivých dnech mohl výrazně lišit.

¹²⁵ Hledaným výrazem rozumíme název země Rakousko ve všech pádech, adjektivum rakouský, rakouská, rakouské ve všech pádech, hl. město Vídeň ve všech pádech a pojmenování obyvatele Rakušan či Rakušanka ve všech pádech. Umístění výrazu určujeme na základě času, kdy v příspěvku zazní.

sousední státy Rakouska, státy Evropské unie a jiné) nám tak pomůže určit, zda je zpráva chápána spíše jako zahraniční či domácí.

7. Vztažný prostor

U zpráv, v nichž je Rakousko hlavním tématem, jsme se rozhodli analyzovat také tzv. „vztažný prostor“. Všímáme si tedy, zda se analyzované informace vztahují k Rakousku jako celku, k jeho jednotlivým oblastem, nebo dokonce ke konkrétním místům.

8. Země zmíněné v souvislosti s Rakouskem

Tato proměnná sleduje, zda se televizní zprávy zabývají pouze Rakouskem, nebo se věnují ještě nějaké další zemi. Zjišťujeme tedy, které státy jsou v souvislosti s Rakouskem nejčastěji zmiňovány. Předpokládáme, že nejvíce bude Rakousko zmiňováno v souvislosti s **Českou republikou**, dále se svými **sousedními státy** a **členskými státy Evropské unie**.

9. Tematické zařazení zkoumaných televizních příspěvků

Témata jsou: **Politika, Energetika, Krimi, Turismus, Doprava, Ekonomika, Hranice, Počasí, Kultura, Sport, Životní prostředí, Potravinářství, Zdravotnictví, Pracovní trh, Zemědělství, Historie, Menšiny a náboženství** (viz popis proměnných první části analýzy)

3. VÝSLEDKY ANALÝZY A JEJICH INTERPRETACE

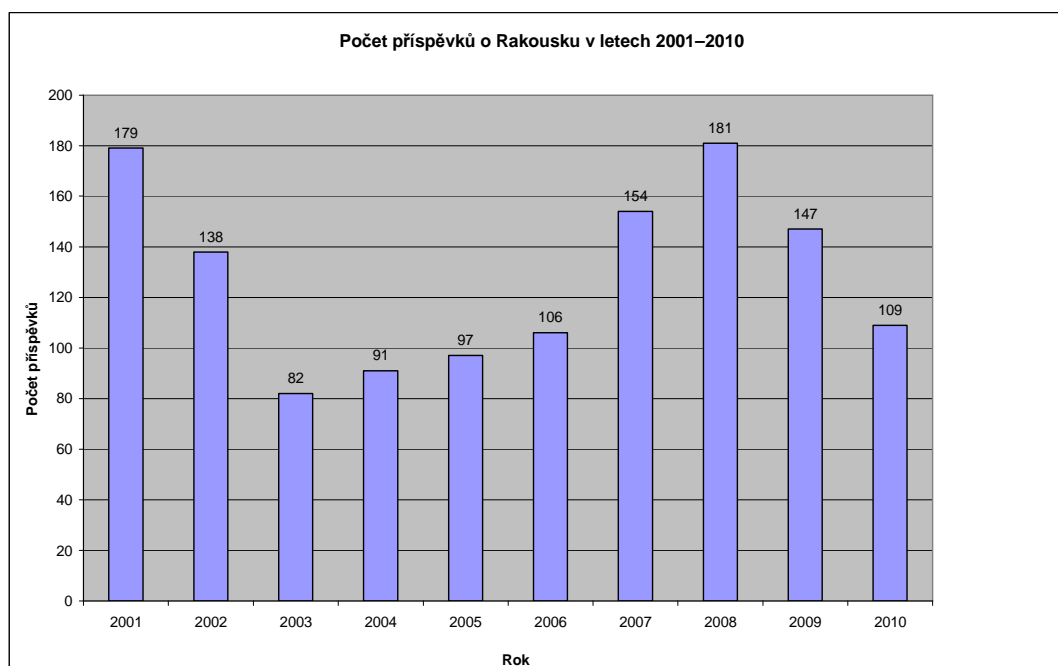
3.1 VÝSLEDKY PRVNÍ ČÁSTI ANALÝZY

Při zkoumání televizních zpráv o Rakousku v delším časovém horizontu (deseti let) se nám podařilo odhalit několik vývojových trendů, které by na úrovni jednoho roku byly jen stěží prokazatelné. Tyto trendy se týkají nejen změny tematické agendy, ale také přístupu k Rakousku jako mediálnímu tématu.

Nejdříve jsme se věnovali počtu příspěvků, které byly Rakousku v jednotlivých letech věnovány, tyto počty jsme porovnali také s počtem příspěvků o ostatních sousedních státech České republiky. Následně je uveden přehled nejfrekventovanějších témat v rámci všech zkoumaných zpráv. Jelikož za důležitý aspekt této obsahové analýzy považujeme kvantifikaci konkrétních témat, která jsou v průběhu deseti let v Událostech zmiňována v souvislosti s Českou republikou a Rakouskem, a odhalení, zda se tyto souvislosti každoročně opakují, rozdělili jsme všechny zprávy podle toho, zda se zabývají pouze Rakouskem, nebo je Rakousko zmiňováno v souvislosti s Českou republikou či v evropském kontextu.

3.1.1 Počet televizních příspěvků

Graf č. 2: Počet příspěvků o Rakousku v letech 2001–2010

V průběhu deseti let (2001–2010) se v Událostech objevilo 1284 televizních zpráv, které se týkaly Rakouska. Jak už bylo uvedeno výše, jedná se o příspěvky, které prošly selekcí, při níž byly odstraněny pro nás zcela nerelevantní zprávy. Těchto 1284 televizních zpráv tedy splňuje podmínky zařazení tak, jak jsou popsány v metodice. Jejich počet v žádném ze sledovaných let nepřevýšil hranici 200 televizních příspěvků a pouze ve třech případech bylo Rakousko zmíněno v méně než 100 televizních zprávách. Bylo tomu tak v roce 2003, kdy bylo odvysíláno 82 příspěvků, tedy vůbec nejméně zpráv týkajících se Rakouska. Počty zpráv byly srovnatelné také v následujících třech letech. Nejvíce příspěvků týkajících se Rakouska bylo odvysíláno v roce 2008, a to 181. Podobně tomu bylo hned v prvním sledovaném roce 2001, kdy bylo odvysíláno 179 zpráv o Rakousku, což je více než dvojnásobek ve srovnání s nejnižšími hodnotami. V roce 2001 je tento počet dán především velkým množstvím článků zabývajících se českou jadernou elektrárnou Temelín, která byla spuštěna v říjnu roku 2000. Během následujícího roku se v Událostech objevilo hned 82 zpráv zabývajících se především rakouskými

protesty¹²⁶. To je 45 % ze všech televizních příspěvků o Rakousku, které byly v roce 2001 Českou televizí v hlavní zpravodajské relaci odvysílány. V roce 2008 je vyšší počet zpráv způsoben velkým množstvím politických událostí¹²⁷, které se v daném roce v Rakousku odehrály, a také případem Josepha Fritzla,¹²⁸ kterému se Události věnovaly v 11 televizních příspěvcích.

3.1.2 Počet televizních příspěvků týkajících se sousedních států České republiky

Abychom dokázali posoudit, jak velké je množství televizních zpráv týkajících se Rakouska, porovnali jsme počet těchto příspěvků s příspěvky týkajícími se ostatních sousedních států České republiky, tedy Německa, Polska a Slovenska. Metoda zjišťování kvantity televizních příspěvků byla totožná s výše popsanou (viz metodika). Pro větší přesnost jsme se však rozhodli vyřadit heslo Rakušan (tedy i Němec, Polák, Slovák), jelikož může být synonymní s českým příjmením a výsledky rešerše by tak byly značně zkreslené.

Jelikož neproběhla žádná selekce excerpovaného materiálu, jako tomu bylo v případě zpráv týkajících se Rakouska, uvědomujeme si, že tyto výsledky mohou být dosti zkreslené a po pečlivé selekci bychom dosáhli mnohem nižších počtů. Toho si můžeme povšimnout v následujícím grafu, kde uvádíme četnost televizních zpráv o Rakousku tak, jak byly vygenerovány programem Newton Media Search, v některých případech se jejich četnost po selekci snížila až na polovinu (viz

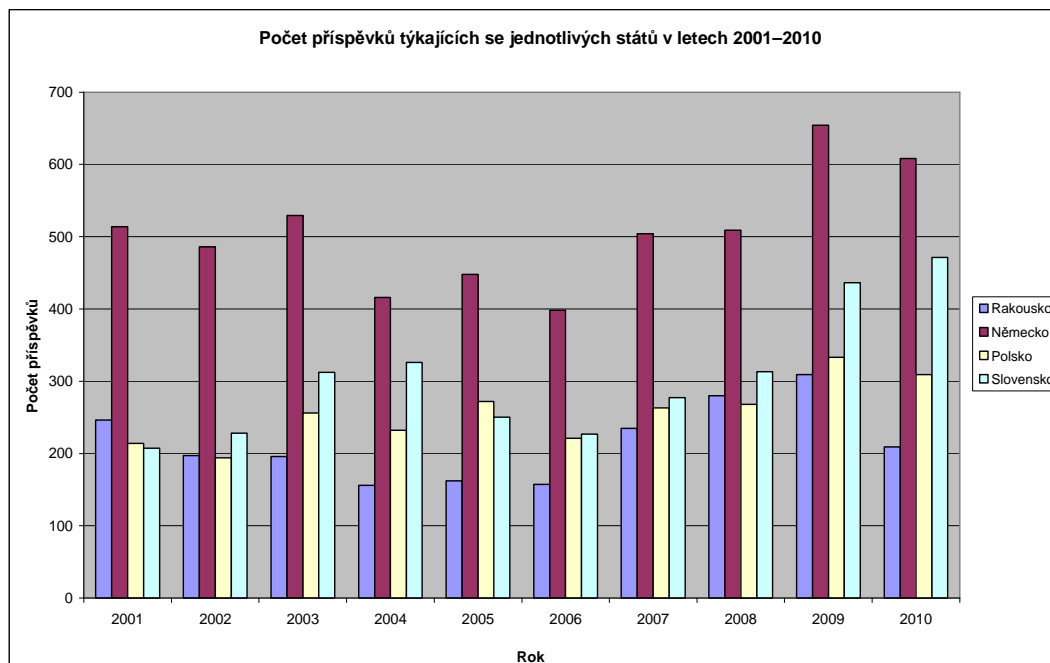
¹²⁶ Těto problematice se věnujeme podrobněji v následující kapitole, která se zabývá tematickým rozdělením televizních zpráv.

¹²⁷ V roce 2008 se v Rakousku odehrála řada významných politických událostí, které byly zmiňovány také v českých médiích. Kromě předčasných parlamentních voleb byl reflektován návrat kontroverzního rakouského politika Jörga Haidera zpět do vrcholné politiky a také jeho smrtelná autonehoda. Z témat týkajících se také České republiky se objevilo větší množství televizních zpráv věnovaných nákupu obrněných transportérů Pandur.

¹²⁸ Kauza Fritzl vypukla poté, co rakouská policie v městě Amstetten zatkla muže, který věznil svou dceru 14 let ve sklepě a pravidelně ji znásilňoval. Zplodil s ní sedm dětí, z nichž jedno zemřelo. Joseph Fritzl byl tak kromě únosu, incestu, znásilňování a zotročování obžalován také ze zabití. V mediálně sledovaném soudním sporu, který se konal v březnu roku 2009 v rakouském městě Sankt Pöltenu, byl odsouzen k doživotnímu trestu.

metodika). Přesto toto srovnání uvádíme spíše jako ilustraci toho, jak často se o sousedních zemích České republiky zmiňují Události ČT.

Graf č. 3: Počet příspěvků týkajících se jednotlivých států v letech 2001–2010

Kvantita televizních zpráv v letech 2001–2010 se u jednotlivých sousedských států značně liší. Nejmarkantnější rozdíl je mezi českou medializací Rakouska a Německa. Zatímco Německo bylo v průběhu deseti let zmíněno v 5 066 televizních zprávách, Rakousko pouze v 2 147, což je o více než polovinu méně. Předpokládáme, že vyšší četnost zpráv o Německu bude souviset s tím, že je to významný ekonomický partner České republiky a ekonomický lídr Evropské unie. Mezi ostatními státy nejsou až tak výrazné rozdíly jako v případě Německa. Slovensko bylo během deseti let reflektováno v 3 047 příspěvcích, tedy téměř o třetinu více než Rakousko. Tento výsledek pro nás opět není až tak nepředvídatelný, jelikož předpokládáme, že o Slovensku jako o součásti bývalého společného státu budou média pravidelně informovat. Polsko se v průběhu 10 let objevilo v 2562 příspěvcích. Z uvedeného grafu tedy vyplývá, že Rakousko je nejméně medializovaný soused České republiky. V Událostech bylo zmíněno pouze v 2147 příspěvcích.

Výsledky této analýzy lze podpořit také výzkumem Tomáše Trampoty a Kateřiny Kučerové z Univerzity Karlovy, kteří provedli analýzu hlavních

zpravodajských relací všech televizních stanic roku 2010. Rakousko se ve všech případech objevilo až za zbylými sousedními státy.¹²⁹

Tabulka č. 1: Deset nejčastěji zmiňovaných států v jednotlivých hlavních zpravodajských relacích (v roce 2010)¹³⁰

Pořadí země	Události	Televizní noviny	Zprávy TV Prima
1	USA	USA	USA
2	Rusko	Velká Británie	Velká Británie
3	Velká Británie	Rusko	Rusko
4	Německo	Německo	Slovensko
5	EU	Francie	Německo
6	Slovensko	Slovensko	Polsko
7	Polsko	Polsko	Francie
8	Afghánistán	Austrálie	EU
9	Čína	Čína	Rakousko
10	Řecko	Afghánistán	Nový Zéland

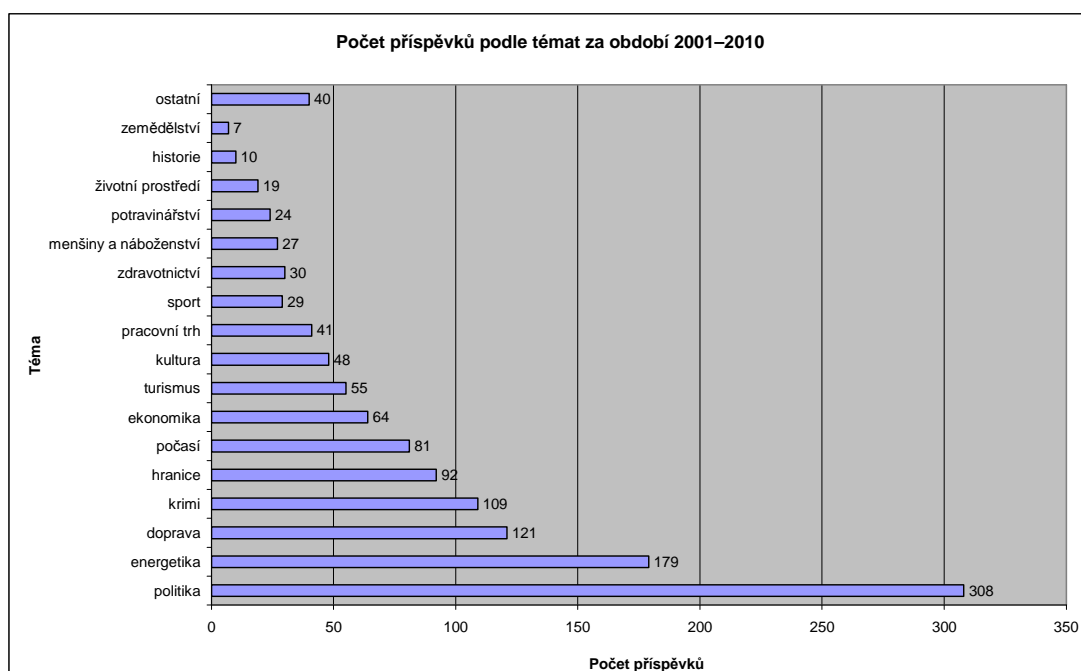
¹²⁹ Biriczová, H. 2012. Světy „těch druhých“: Agenda zahraničního zpravodajství českých televizních stanic. [online]. *European Journalism Observatory* [citováno 13. 3. 2012]. Dostupné z WWW: <<http://cz.ejo-online.eu/408/etika-a-kvalita-zurnalistiky/svety-%E2%80%99Etech-druhych%E2%80%99C-agenda-zahranicniho-zpravodajstvi-ceskych-televiznich-panic>>.

¹³⁰ Použitá tabulka nebyla vytvořena autorkou, ale pochází z uvedeného výzkumu.

3.1.3 Rozdělení příspěvků týkajících se Rakouska podle hlavního tématu

Výzkumná otázka č. 1: Jaká témata se v souvislosti s Rakouskem objevují v Událostech nejčastěji?

Graf č. 4: Počet příspěvků podle témat za období 2001–2010

Graf ukazuje tematické rozložení všech televizních příspěvků, které se týkají Rakouska (1284), to znamená, že hlavním tématem příspěvku může být i jiné téma, které není bezprostředně spojené s Rakouskem. Téměř čtvrtina ze všech televizních zpráv (23,9 %) se zabývala politikou. Toto zjištění pro nás není příliš překvapivé, jelikož politická témata obecně tvoří největší část hlavní zpravodajské relace.¹³¹ Druhým nejčastějším tématem byla energetika (179 zpráv), která tvořila 13,9 % ze všech televizních zpráv. Podobně na tom jsou také další témata, jejichž počet přesáhl počet 100 zpráv. 121 zpráv se věnovalo dopravě (9,4 %) a 109 příspěvků se zabývalo

¹³¹ Vzájemným poměrem jednotlivých témat v televizním zpravodajství České televize se ve své diplomové práci zabývala Kateřina Kořínková – Sobotková, která zjistila, že politická témata výrazně dominují ve všech sledovaných letech (1982, 1991 a 2005). (Kořínková-Sobotková, K.: *Formální a obsahové proměny televizního zpravodajství: komparační obsahová analýza*. Nepublikovaná magisterská diplomová práce, FSS MU, Brno 2009.)

tématem krimi (8,4 %). Pouhé 1 % zpráv bylo věnováno např. tématu historie (10 příspěvků). I když by se zpráv tohoto zaměření vzhledem ke společné historii dalo očekávat více, musíme si uvědomit, že pokud se nejedná o připomínání významných událostí nebo výročí, nesplňuje tento druh příspěvků požadavek aktuálnosti a jde v jistém smyslu proti základnímu principu zpravodajství. Do televizního zpravodajství tak pronikne pouze malé množství velmi významných historických událostí, které jsou zpravidla umístěny až na konci relace.¹³²

Výzkumná otázka č. 2: Mění se tato tematická agenda v průběhu deseti let?

Tabulka č. 2: Tematické rozdělení příspěvků týkajících se Rakouska v jednotlivých letech

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Celkem
Politika	20	65	21	24	25	46	24	38	27	18	308
Energetika	83	17	6	6	6	5	34	11	6	5	179
Doprava	11	13	5	8	15	6	24	19	13	7	121
Krimi	10	3	7	8	3	10	11	25	17	15	109
Hranice	11	8	12	15	2	5	8	13	14	4	92
Počasí	5	16	6	2	10	10	5	11	10	6	81
Ekonomika	2	3	13	7	4	3	8	10	9	5	64
Turismus	3	1	3	3	8	0	6	6	9	16	55
Kultura	3	3	2	2	0	2	5	10	16	5	48
Pracovní trh	14	0	0	4	2	4	3	7	5	2	41
Sport	0	0	0	0	12	0	1	11	2	3	29
Zdravotnictví	5	4	1	5	0	2	4	1	6	2	30
Menšiny a náboženství	0	0	0	2	2	3	10	3	4	3	27
Potravinářství	8	2	0	1	3	4	0	2	0	4	24
Životní prostředí	0	1	0	0	0	3	1	5	5	4	19
Historie	0	1	1	2	1	0	0	4	1	0	10
Zemědělství	2	0	0	0	0	0	4	0	0	1	7
Ostatní	2	1	5	2	4	3	6	5	3	9	40
Celkem	179	138	82	91	97	106	154	181	147	109	1284

Politika byla nejfrekventovanějším tématem téměř ve všech letech. Výjimkou byly pouze dva roky – 2001 a 2007, kdy prvenství získaly zprávy věnující se

¹³² Určité zkreslení mohlo být rovněž způsobeno vyřazením klíčového slova „Rakousko-Uhersko“.

energetice (viz dále). Poměrné zastoupení politických zpráv se v jednotlivých letech liší. Nejnižší počet politických zpráv byl odvysílán v roce 2010, a to 18 (16,5 % ze všech zpráv toho roku), podobně tomu bylo také v roce 2001, kdy jich bylo odvysíláno 20 (11,2 %). Vzhledem k tomu, že nejvyšší počet zpráv byl odvysílán v prvním a posledním sledovaném roce, nemůžeme z hlediska časového vývoje hovořit ani o nárůstu, ani poklesu významu tohoto tématu, spíše se objevuje v jakýchsi vlnách reagujících na důležité politické události (jako jsou např. volby¹³³). Nejvíce politických zpráv bylo naopak odvysíláno v roce 2002, a to 65, což je téměř polovina (47,1 %) ze všech zpráv, které byly v souvislosti s Rakouskem v tomto roce odvysílány. Toto množství bylo způsobeno především velkým počtem zpráv věnovaných rakouským rozepřím při schvalování vstupu České republiky do Evropské unie a rakouským požadavkem zrušení Benešových dekretů. Větší množství zpráv se objevilo také v roce 2006, kdy bylo Rakousko předsednickým státem Evropské unie, nejvíce zpráv v tomto roce však bylo věnováno politickým zakázkám.

Jak už jsme zmínili dříve, téma energetiky bylo ve dvou letech vůbec nejfrekventovanějším tématem. V roce 2001 se objevuje v 83 příspěvcích, v roce 2007 v 34 příspěvcích. Na druhém místě se objevilo pouze v roce 2002 (17 příspěvků), větší počet zpráv na toto téma se objevuje i v roce 2008 (11 zpráv), ve zbylých letech je o energetice informováno v konstantním počtu 5 nebo 6 televizních zpráv. Vývoji tohoto tématu se věnujeme podrobněji v části, která je věnována zprávám, kde je Rakousko zmiňováno v souvislosti s Českou republikou, jelikož téma energetiky se většinou zabývá především spory ohledně českých jaderných elektráren.

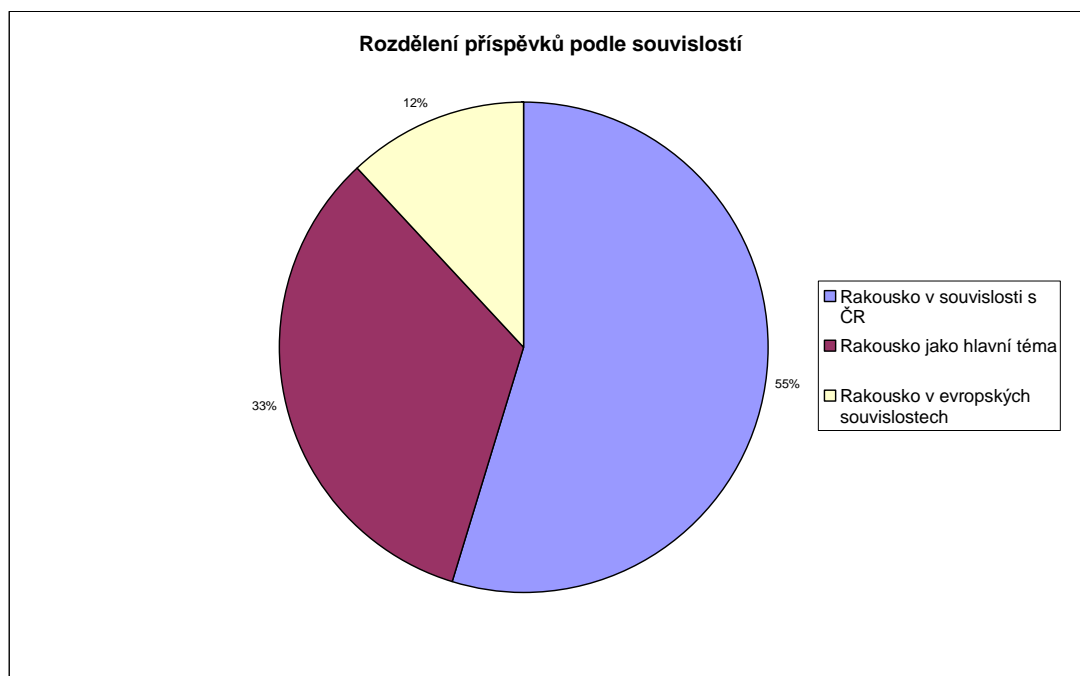
Téma dopravy se vyskytuje ve všech sledovaných letech. Informuje o dopravních nehodách, kolonách, výstavbě nových komunikací. Velmi často je Rakousko v oblasti dopravy prezentováno jako vzor pro Českou republiku. Nejvíce příspěvků se dopravě věnuje v roce 2007, a to 24 příspěvků, shodně s politikou je tak druhým nejvíce zastoupeným tématem. Podobné počty se objevují také v následujících letech.

¹³³ Rakouské parlamentní volby probíhaly v letech 2002, 2006 a 2008, prezidentské v roce 2004 a 2010.

3.1.4 Rozdělení příspěvků podle souvislostí, v jakých je Rakousko zmiňováno

Dříve uvedená kategorizace rozdělovala televizní zprávy na základě jejich hlavního tématu, rozhodujícím kritériem tedy bylo to, o jakých událostech zpráva informuje. Nebrali jsme v úvahu, zda se příspěvek zabývá tématy domácími či zahraničními. Do kategorie politika tak byly společně zařazeny jak příspěvky týkající se rakouských voleb, summitu Evropské unie, tak zprávy o českých politických zakázkách s rakouskými firmami. Jelikož jedna z výzkumných otázek této práce zní: „V souvislosti s jakými konkrétními tématy je Rakousko zmiňováno spolu s Českou republikou?“ je pro potřeby této práce nutné kategorizovat televizní zprávy také na základě toho, zda se zabývají pouze rakouskými tématy (Rakousko jako hlavní téma), nebo je Rakousko zmiňováno v souvislostech mezinárodních (s Českou republikou nebo v evropských souvislostech).

Graf č. 5: Rozdělení příspěvků podle souvislostí, v jakých je Rakousko zmiňováno

Během těchto deseti zkoumaných let se v hlavní zpravodajské relaci ČT 1 Události objevilo Rakousko jako dominantní téma ve 426 televizních zprávách, což je 33 % ze všech zpráv, které se nějakým způsobem týkaly Rakouska. Ve více než

polovině zpráv (55 %) bylo Rakousko zmiňováno v souvislosti s Českou republikou. Ve zbylých 155 případech (12%) bylo Rakousko zasazeno do evropského kontextu spolu s jinými evropskými zeměmi.

Tabulka č. 3: Rozdělení příspěvků podle souvislostí v jednotlivých letech

	Rakousko v souvislosti s ČR		Rakousko jako hlavní téma		Rakousko v evropských souvislostech	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	relativní četnost	Absolutní četnost	relativní četnost
2001	118	65,90 %	34	19,00 %	27	15,10 %
2002	81	58,70 %	41	29,70 %	16	11,60 %
2003	51	62,20 %	20	24,40 %	11	13,40 %
2004	58	63,70 %	22	24,20 %	11	12,10 %
2005	51	52,60 %	27	27,80 %	19	19,60 %
2006	59	55,70 %	14	13,20 %	33	31,10 %
2007	99	64,30 %	45	29,20 %	10	6,50 %
2008	79	43,60 %	90	49,70 %	12	6,60 %
2009	52	35,40 %	86	58,50 %	9	6,10 %
2010	55	50,50 %	47	43,10 %	7	6,40 %
Celkem	703		426		155	

V uvedené tabulce si můžeme povšimnout velmi zajímavého vývojového trendu. Zatímco v prvních letech se zprávy týkající Rakouska jako hlavního tématu objevovaly spíše sporadicky, jejich počet se v následujících letech zvyšuje. Nejvíce viditelné je to u let 2007–2010, kde se zvyšovala nejen absolutní četnost zpráv, kde bylo Rakousko hlavním tématem, ale také jejich relativní četnost vzhledem k celkovému množství zpráv o Rakousku v daném roce. Mění se tedy přístup k Rakousku jako mediálnímu tématu. Už není zmiňováno primárně ve spojení s česko-rakouskými spory (můžeme předpokládat, že počet zpráv na toto téma ve srovnání s předchozími lety klesl) či evropským děním, ale stále více jsou reflektovány také události, které jsou bezprostředně spjaté s Rakouskem.

Nejvíce zpráv, jejichž hlavním tématem je Rakousko, bylo odvysíláno v roce 2008, a to 90, což je téměř 50 % ze všech zpráv, které se v roce 2008 týkaly Rakouska. Kvantitativní nárůst zaznamenaly především zprávy o rakouské ekonomice související s ekonomickou krizí, která se začala projevovat na podzim roku 2008, a také zprávy o rakouské kultuře. Naopak nejméně zpráv, kde bylo

Rakousko hlavním tématem, se v Událostech objevilo v roce 2006, a to pouze 14 zpráv, tedy 13,2 %.

Procentuální zastoupení zpráv o Rakousku v souvislostech s Českou republikou je každoročně velmi podobné, relativní četnost zpráv se pohybuje v rozmezí od 50–66 %. Změna nastává od roku 2008, kdy se Události věnují více Rakousku jako hlavnímu tématu. V roce 2008 už vzniká jen 43,6 % zpráv, v roce 2009 pouze 35 % zpráv, které zmiňovaly Rakousko v souvislostech s Českou republikou. Pouze v jednom roce počet zpráv překročil 100, a to v roce 2001 (118 zpráv), v roce 2007 této hranice bylo téměř dosaženo (99 zpráv), v obou případech byl tento nárůst způsoben problémy s jadernou elektrárnou Temelín doprovázenou rakouskými protesty. V roce 2001 bylo věnováno tématu Temelín a Dukovany 82 zpráv a v roce 2007 to bylo 33 televizních příspěvků.¹³⁴

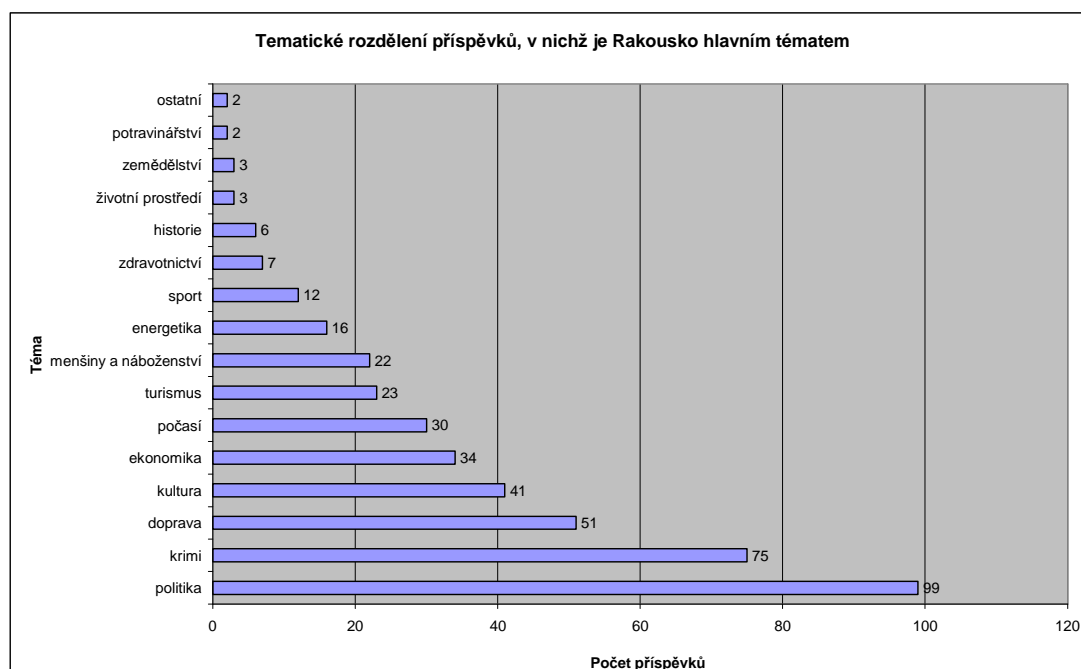
O Rakousku v evropských souvislostech vzniká každý rok výrazně odlišné množství zpráv. Nejvíce televizních zpráv, které byly zařazeny do této kategorie, bylo odvysíláno v roce 2006, a to 33, kdy Rakousko předsedalo Evropské unii. Bylo tak zmíněno ve 12 příspěvcích, jejichž tématem byla Evropská unie. V 10 příspěvcích Rakousko figurovalo jako jedna z evropských zemí, která byla postižena rozsáhlými povodněmi. Nejméně zpráv bylo odvysíláno v roce 2010, a to 7. Témata, ve kterých se Rakousko objevuje v evropském kontextu, nepovažujeme za důležité podrobněji rozpracovávat. Jsou zde zařazeny především zprávy týkající se Evropské unie, počasí v Evropě, dopravní situace v Evropě a šíření epidemií.

¹³⁴ Přestože se v obou případech jedná o vysoký počet zpráv, v roce 2001 bylo téma uvedení jaderné elektrárny do provozu mnohem více aktuální. Kromě příhraničních blokád byly reflektovány také politické pokusy o zastavení elektrárny, související se vstupem České republiky do EU, v roce 2007 bylo informováno pouze o četných blokáдах hranic.

3.1.4.1 Tematické rozdělení příspěvků, v nichž je Rakousko hlavním tématem

V předchozí kapitole jsme rozdělili všechny televizní zprávy, které se týkaly Rakouska, do odpovídajících tematických kategorií. V této kapitole se už budeme věnovat jenom těm příspěvkům, které se týkají pouze Rakouska. Tyto příspěvky rozdělíme do tematických kategorií podle stejného klíče jako v předchozí kapitole.

Graf č. 6: Tematické rozdělení příspěvků, v nichž je Rakousko hlavním tématem

Z grafu č. 6 vyplývá, že tematické rozvrstvení zpráv, jejichž hlavním tématem je Rakousko, se od tematického rozlišení všech zpráv mírně liší. Na prvním místě se shodně objevují politická témata (99 zpráv), druhé místo však tentokrát nenáleží energetice, ale kategorii krimi (75), třetí místo obsazuje doprava (51), následují příspěvky věnované rakouské kultuře (41) a ekonomice (34). Energetice je věnováno pouze 16 příspěvků (z celkových 179), z čehož můžeme usoudit, že energetická témata se tak objevují především v souvislosti s česko-rakouskými spory ohledně jaderných elektráren Temelín a Dukovany, neboli jedná se o reakce na energetiku České republiky.

Tabulka č. 4: Tematické rozdělení příspěvků, v nichž je Rakousko hlavním tématem, v jednotlivých letech

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Celkem
Politika	9	15	2	9	5	6	5	25	16	7	99
Krimi	6	3	3	2	1	5	7	22	12	14	75
Doprava	6	9	2	3	3	0	11	5	8	4	51
Kultura	1	3	2	2	0	1	4	7	16	5	41
Ekonomika	2	0	8	0	1	0	4	9	9	1	34
Počasí	3	6	1	0	7	0	2	2	8	1	30
Turismus	3	0	0	3	1	0	1	5	6	4	23
Menšiny a náboženství	0	0	0	1	0	2	9	3	4	3	22
Energetika	0	1	1	0	4	0	1	3	2	4	16
Sport	0	0	0	0	4	0	0	6	0	2	12
Zdravotnictví	2	1	1	1	0	0	0	0	1	1	7
Historie	0	1	0	1	1	0	0	2	1	0	6
Životní prostředí	0	1	0	0	0	0	0	0	2	0	3
Zemědělství	2	0	0	0	0	0	0	0	0	1	3
Potravinářství	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	2
Ostatní	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	2

V jednotlivých letech se zastoupení těchto témat odlišuje. Politika je nejčetnějším tématem téměř ve všech letech, výjimku tvoří rok 2003, kdy je dominantním tématem ekonomika (8 zpráv, které se věnují stávkám rakouských železničářů a demonstracím proti důchodové reformě), následovaná kriminálními zprávami. Politika se tak objevuje až na třetím místě (pouhé 2 příspěvky). Stejně jako v roce 2007, kdy byly dominantním tématem doprava (11 zpráv) a krimi zprávy (7 příspěvků). V roce 2010 se téma politika (7 zpráv) objevuje na druhém místě za tématem krimi (14 zpráv).

Nejvíce zpráv, které českému divákovi přináší informace o událostech v Rakousku, se zabývá rakouskou politickou scénou. Zaměřili jsme se tedy i na konkrétní politické události a osobnosti, jimž jsou tyto zprávy věnovány.

Jedinou rakouskou politickou stranou, která se v těchto politických zprávách objevila ve více letech (nepočítáme-li zmínku o straně ve zprávách o volbách či sestavování vlády), je krajně pravicová strana Svobodných, a to především kvůli osobnosti svého někdejšího předsedy (později už pouze řadového

člena) a korutanského hejtmana Jörga Haidera.¹³⁵ V Událostech České televize se v průběhu deseti let objevilo 21 zpráv, které se věnovaly Haiderově osobnosti a jeho politickému působení, a to ve dvou vlnách. Na začátku našeho zkoumaného období (v letech 2001, 2002) bylo v 7 zprávách informováno o Haiderově politickém působení a odchodu z vysoké politiky (v roce 2005 byl reflektován jeho odchod ze strany Svobodných), v roce 2008 byl ve stejném počtu (7 příspěvků) reflektován jeho návrat na politickou scénu a jeho tragická smrt. V následujících letech bylo 6 zpráv věnováno jeho odkazu i po smrti.

Medializace krajně pravicové strany a politika je zdárným příkladem toho, že i strana s relativně nižšími volebními preferencemi a výsledky se kvůli kontroverzím a skandálům může stát pro okolní země jednou z nejznámějších a ovlivnit tak mediální obraz své země.

Další 3 zprávy jsou věnovány bývalému vídeňskému starostovi Helmutu Zilkovi, a to v souvislosti s jeho údajnou špionáží pro českou StB. Tato aféra byla obnovena až po jeho smrti (v roce 2008). Ve spojení s korupčním skandálem je zmíněno jméno bývalého rakouského kancléře Wolfganga Schüssela, který čelil obvinění za schválení předražené politické zakázky pro rakouskou armádu, i již zmíněného Haidera. Dva roky po Haiderově smrti bylo odhaleno, že na účtech fiktivních firem v Lucembursku ukrýval 1,25 miliardy českých korun. Tyto peníze podle vyšetřovatelů pocházely z úplatků, provizí a nelegálních zisků a Haider jimi financoval chod své strany. Jména ostatních politiků jsou kromě voleb uváděna především v mezinárodních souvislostech (jako je např. oficiální setkání českých a rakouských politiků či řešení společných sporů).

¹³⁵ Strana Svobodných (v německém originále Freiheitliche Partei Österreichs, zkráceně FPÖ) je rakouská krajně pravicová politická strana, kterou nechvalně proslavil její někdejší předseda Jörg Haider (z pozice předsedy odešel v roce 2000, ze strany v roce 2005, kdy založil vlastní Svaz pro budoucnost Rakouska). V českých médiích byla jeho osoba medializována především kvůli přehnané kritice Benešových dekretů, ale také kvůli kritice jaderné elektrárny Temelín. Zvýšenou mediální pozornost si zasloužila především mezinárodní politická roztržka mezi ním a tehdejším českým předsedou vlády Milošem Zemanem, který Haidera přirovnal k Hitlerovi. (V této práci jsme však zprávy, které se zabývaly touto roztržkou, zařadili do kategorie česko-rakouské politické vztahy, kterými se zabýváme v následující kapitole.) Medializována byla také jeho tragická smrt. V roce 2008 zemřel při autonehodě (v jeho krvi bylo naměřeno 1,8 promile alkoholu).

V 27 příspěvcích Česká televize informovala o rakouských zemských¹³⁶ či parlamentních volbách¹³⁷ a následném sestavování vlády (což je pouze o 6 zpráv více, než je věnováno Haiderovi). Nejvíce zpráv se objevilo v roce 2008, kdy probíhaly současně dolnorakouské volby a předčasné volby do parlamentu. O zbylých volbách se informuje v obvyklém počtu tří až pěti příspěvků: příprava na volby, výsledky voleb a sestavování vlády.¹³⁸

České publikum je také informováno o volbě hlavy státu, která proběhla v roce 2004 a 2010, dohromady se prezidentské téma objevilo v Událostech v 10 příspěvcích. Většina zpráv (7) byla odvysílána v roce 2004, kdy byl zvolen nový rakouský prezident Heinz Fischer (2 zprávy) a zemřel bývalý prezident Thomas Klestil (zdravotním problémům a smrti Klestila bylo věnováno 5 zpráv). Ve zbylých „nevolebních“ letech se o prezidentově osobnosti Česká televize nezmiňuje (výjimku tvoří pouze vzájemná setkání českého a rakouského prezidenta či jmenování rakouské vlády). To je dáno především statusem prezidenta v parlamentní demokracii, který má minimální pravomoci a je tedy hlavně reprezentantem státu. Pokud tedy prezident není kontroverzní osobností¹³⁹ nebo jej neprovází žádný skandál,¹⁴⁰ nemají zahraniční média důvod o jeho osobnosti více informovat. Díky médiím tak jméno kontroverzního politika může být pro mnohé známější než jméno rakouského prezidenta.

¹³⁶ Rakousko je federace složená z devíti spolkových zemí (Burgenlandu, Dolních Rakous, Horních Rakous, Korutan, Salcburska, Štýrska, Tyrolska, Vídně a Vorarlberska), z nichž každá má svou vlastní vládu a vlastní sněm. Volby do zemského sněmu probíhají vždy jednou za 5 let (výjimku tvoří Horní Rakousy, kde jsou jednou za 6 let).

¹³⁷ Rakouské parlamentní volby probíhaly v letech 2002, 2006, předčasné volby pak v roce 2008. V roce 2002 volby vyhrála lidová strana (ÖVP) v čele s tehdejším kancléřem Wolfgangem Schüsselem. V roce 2006 byla vládnoucí pravice vystřídána socialisty (SPÖ) v čele s Alfredem Gusenbauerem. V předčasných volbách vyhrála stejná strana, avšak s novým předsedou Wernerem Faymannem.

¹³⁸ Při této příležitosti se jen v krátkosti zmíníme o reflexi aktuálních předčasných slovenských voleb, které proběhly 10. března roku 2012, jimž bylo v Událostech České televize věnováno od 7. do 15. března 10 televizních zpráv, výsledku voleb 11. března byly věnovány dokonce 4 zprávy.

¹³⁹ Za kontroverzní osobnost může být považován např. český prezident Václav Klaus, i zde je však pouze spekulací, zda o něm ve větší míře informují také zahraniční média.

¹⁴⁰ Příkladem může být (nyní už bývalý) německý prezident Christian Wulff, který byl v únoru roku 2012 kvůli svým četným korupčním skandálům donucen k rezignaci.

Další medializovanou událostí je odškodnění nuceně nasazených, které je reflektováno v 5 televizních zprávách v roce 2001.

Nejvíce politických zpráv (25) se objevilo v roce 2008, především v souvislosti s dříve zmíněnými událostmi (návrat Haidera do vysoké politiky, jeho smrt, parlamentní a hornorakouské volby), naopak nejméně zpráv (pouhé 2) se vyskytly v roce 2003, shodně informovaly o vzniku nové vlády po volbách v roce 2002.

Nepříliš příznivé druhé místo obsadily zprávy, které pojednávají o kriminálních činech v Rakousku. Jejich počet se od roku 2006 výrazně zvyšuje. A to především kvůli tomu, že se kromě „obvyklých trestných činů“ (tím máme na mysli zločiny, podvody, korupční aféry apod., o nichž se většinou informuje pouze jednou zprávou) objevují také 2 velké případy dlouholetého věznění mladých dívek, a to tzv. případ Nataschy Kampuschové¹⁴¹ a Josepha Fritzla.¹⁴² O případu rakouské dívky Nataschy Kampuschové informovala Česká televize v 11 televizních příspěvcích. Nejvíce z nich (5) bylo odvysíláno aktuálně poté, co dívka v srpnu roku 2006 utekla ze sklepení, kde byla vězněna. Její jméno se v Událostech objevilo také v následujících letech (2007, 2008, 2010), kdy probíhalo vyšetřování případu. Nárůst krimi zpráv v roce 2008 (22 zpráv) a 2009 (12 příspěvků) způsobil mediálně nejvíce sledovaný rakouský případ zneužívání a týrání vlastního dítěte, známý jako kauza Fritzl, který se objevil v Událostech v 15 televizních zprávách. V roce 2008, kdy byl případ odhalen, se mu Česká televize věnovala poměrně intenzivně v 11 televizních příspěvcích, zbylé 4 následovaly rok poté a informovaly o průběhu soudního procesu a jeho výsledcích. V roce 2010 se 5 ze 14 televizních krimi zpráv věnovalo pohlavnímu zneužívání dětí církví. Pohlavní zneužívání klérem je pro každou katolickou zemi velmi citlivým tématem, v Rakousku byly během 10 let odhaleny dva velké případy pedofilního zneužívání. Kromě roku 2010 se 2 televizní zprávy na toto téma objevily také v roce 2004. Medializace tohoto tématu v roce 2010 může souviset také s extrémní citlivostí médií vůči zneužívání dětí v Rakousku po kauze Fritzl.

¹⁴¹ Případ Nataschy Kampuschové – Natascha Kampuschová je dívka, která byla ve svých 10 letech unesena po cestě z domu a poté 8 let vězněna v utajeném příbytku Wolfganga Priklopila, odkud se jí v roce 2006 podařilo utéct k sousedce a zavolat policii. Tato aféra vzbudila zájem nejen rakouských médií, ale také těch českých.

¹⁴² Příklad byl popsán v poznámce č. 128.

Rakousko je důležitou tranzitní zemí nejen pro kamionovou dopravu, ale také pro Čechy, kteří se chystají na dovolenou do jižní či západní Evropy.¹⁴³ Média tedy především v letních měsících informují o aktuálním dění na rakouských silnicích. V průběhu 10 let se téma dopravy objevilo v 51 příspěvcích. Každoročně (výjimkou je pouze rok 2006) je český divák informován o dopravních nehodách v rakouských tunelech (nejčastěji zmiňovaným je Tauernský tunel) a kolonách na rakouských dálnicích v době letních prázdnin či velikonočních svátků.

Do tématu kultura jsme zahrnuli zprávy, které se věnují všem oblastem rakouské kultury a kulturním událostem, které se na území Rakouska odehrávají. Toto téma se objevilo v Událostech České televize ve 41 případech. Počet televizních zpráv věnovaných kultuře se v průběhu 10 let zvyšuje. V prvních letech se kultuře věnuje pouze malé množství příspěvků (nanejvýš 3 příspěvky), které pravidelně informují o plese ve vídeňské opeře nebo zajímavých kulturních projektech, jako je např. vídeňský zeleninový orchestr, v němž hudebníci místo hudebních nástrojů hrají na zeleninu. Zmiňovány jsou také divadelní hry rakouského kontroverzního dramatika Petera Turiniho. Větší množství zpráv se vyskytuje až od roku 2007, kdy byly odvysílány 4 zprávy (v roce 2008 jich bylo 7, v roce 2009 dokonce 16 a v roce 2010 to bylo 5 zpráv). Nejvíce kulturních zpráv (16) se objevilo v roce 2009. Kromě četných pozvánek na vídeňské výstavy se objevují zprávy věnované filmu o „rakouském homosexuálním modelovi“ Bruno¹⁴⁴, koncertu na počest Michaela Jacksona, který se měl uskutečnit ve Vídni, a divadelní hře inspirované příběhem Josepha Fritzla.

¹⁴³ Rakousko sousedí kromě České republiky s dalšími 7 státy: s Lichtenštejnskem, Švýcarskem, Itálií, Slovinskem, Maďarskem, Slovenskem a Německem.

¹⁴⁴ Americký film Bruno popisuje život smyšleného rakouského homosexuálního modela, jehož postavu ztvárnil Saša Baron Cohen (známý především jako představitel Borata). Stejně jako v Boratovi dochází k zesměšnění Kazachstánu, dochází v Brunovi k nepřilíš příznivému zobrazení Rakušanů. Pro ilustraci uvedu krátkou ukázkou: „Čauves, Ich bin Bruno. Nerad mluvím sám o sobě und stejně už asi všichni znáte, že ich bin největší rakouská gay celebrita od Arnolda Schwarzeneggera. Also, aspoň pár slov: Narodil jsem v Klagenfurt v Rakousku na počátku 80. let (...) Toužím po životě, jaký mají všichni normální Rakušani: Postavit dům, pod ním sklep a v něm vychovat rodinu. Bruno vždy byl super cool und trendy.“ (Československá filmová databáze. 2012. Bruno. [online]. [citováno 10. 3. 2012]. Dostupné z WWW: <<http://www.csfd.cz/film/231487-bruno/>>.)

O rakouské ekonomice se během deseti let objevilo 34 zpráv. V letech 2001–2007 je rakouská ekonomika v Událostech zmiňována minimálně. Výjimku tvoří pouze rok 2003, kdy v Rakousku probíhaly dvě velké stávky (proti důchodové reformě a privatizaci drah), které se objevily v 8 televizních příspěvcích (každé byly věnovány 4 příspěvky). V některých letech se informace o rakouské ekonomice neobjevují vůbec (2002, 2004, 2006). Nárůst ekonomických zpráv souvisí až s ekonomickou krizí, která postihuje nejen mezinárodní či rakouskou ekonomiku, ale také život Rakušanů (objevují se informace o vzniku supermarketu pro chudé a o četných stávkách). Ekonomických zpráv se v době krize objevilo 19.

Podobný počet zpráv (30) byl v Událostech věnován počasí, kam jsme zařadili především zprávy týkající se extrémního počasí a přírodních katastrof. O rakouském počasí byl český divák informován téměř ve všech letech (výjimkou byl rok 2004 a 2006). Větší počet zpráv se objevil v roce 2002 (6 zpráv), 2005 (7 zpráv) a 2009 (8 zpráv), kdy Rakousko postihly velké povodně a silné vichřice.

Téma turismu nebylo v televizním zpravodajství České televize příliš frekventované. V průběhu 10 let se objevilo pouze ve 23 příspěvcích, které informovaly o rakouských Alpách (20 zpráv) nebo rakouské metropoli Vídeň (3 zprávy). Větší množství zpráv bylo věnováno tragickému požáru lanovky v Kaprunu¹⁴⁵ a smrti turistů, způsobené pádem lanovky nebo laviny¹⁴⁶ (3 zprávy). Větší množství zpráv (15) se opět objevuje až po roce 2008.

Zbylá témata už byla zmíněna pouze okrajově. Hranici 10 zpráv překonalo téma menšiny a náboženství (22), energetika (16) a sport (12). Téma menšin se až do roku 2006, kdy do schengenského prostoru přistupují nové státy Evropské unie, v Událostech neobjevuje, nejvíce reflektováno je v roce 2007, kdy Rakousko řeší problémy s přistěhovaleckou politikou. V tomto roce je nejvíce reflektováno také téma náboženství, jelikož Rakousko navštívil papež Benedikt XVI. Kromě velkého

¹⁴⁵ Tragédie v Kaprunu se odehrála v listopadu roku 2000, kdy v lanovkové soupravě v alpském lyžařském středisku Kaprun uhořelo 155 lidí. Soud v roce 2004 rozhodl, že šlo pouze o nešťastnou náhodu způsobenou vadou na topení v kabině řidiče lanovky, a nikoho z 16 obviněných ze zavinění této tragédie neodsoudil. Pozůstalí po obětech se stále snaží soudní proces obnovit. V průběhu deseti let se objevilo 6 zpráv, které se touto událostí zabývaly (ne všechny však byly zařazeny do kategorie turismus).

¹⁴⁶ Nejsou sem zařazeny zprávy zabývající se smrtí českých turistů, které se nachází v následující kapitole.

množství zpráv, v němž je Rakousko prezentováno jako „odpůrce českých jaderných elektráren“ se objevují v Událostech také příspěvky o obecném postoji Rakouska k jaderné energetice a jaderným elektrárnám v jiných státech (slovenská jaderná elektrárna Krško či slovenská elektrárna Mochovce). Téma sport se objevilo ve 3 letech, v roce 2005 (4 příspěvky), kdy se v Rakousku (Vídni a Innsbrucku) konalo mistrovství světa v ledním hokeji, a v roce 2008 (6 příspěvků), kdy bylo Rakousko spolu se Švýcarskem hostitelskou zemí fotbalového Eura. V roce 2010 se objevila zpráva o nespokojenosti Rakouska s olympijským výsledkem ve Vancouveru, v němž rakouští mužští sjezdaři (poprvé za celou existenci olympijských her) nepřivezli medaili.

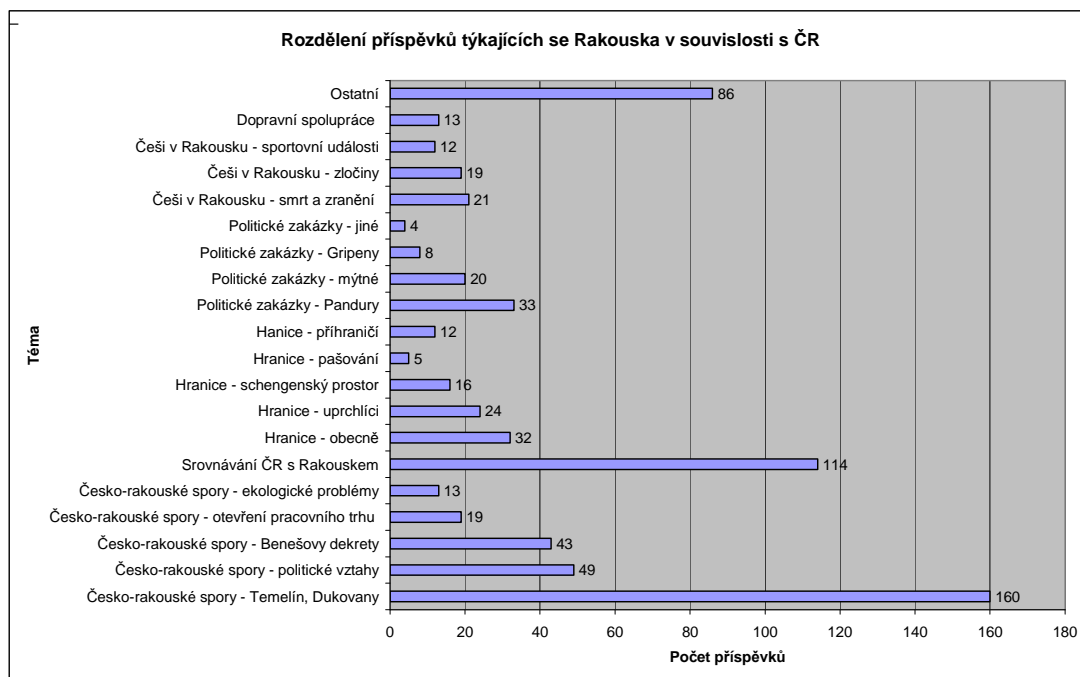
Zbylá témata se věnovala historii (6 zpráv), zdravotnictví (6 zpráv), životnímu prostředí (3 zprávy), zemědělství (3 zprávy) a potravinářství (2 zprávy). Pouze 2 zprávy jsme zařadili do kategorie ostatní.

3.1.4.2 Konkrétní témata příspěvků, v nichž je Rakousko zmiňováno v souvislosti s Českou republikou

Výzkumná otázka č. 3: V souvislosti s jakými konkrétními tématy je Rakousko zmiňováno spolu s Českou republikou?

Zjistili jsme, že většina ze všech zpráv, které se týkají Rakouska, se nevěnuje Rakousku jako jedinému a dominantnímu tématu, ale že tato země bývá velmi často spojována s událostmi, které se odehrávají v České republice. V této části se věnujeme konkrétním tématům, v nichž je Rakousko zmiňováno v souvislosti s naší zemí.

Graf č. 7: Rozdělení příspěvků týkajících se Rakouska v souvislosti s ČR

Z uvedeného grafu vyplývá, že nejvíce pozornosti věnovala Česká televize v letech 2001–2010 česko-rakouským sporům (ohledně českých jaderných elektráren, Benešových dekretů, otevření pracovního trhu pro Čechy, ekologických problémů a jiných politických rozepří). Celkově bylo těchto zpráv v Událostech České televize v průběhu deseti let odvysíláno 284, což je 35,2 % všech zpráv, v nichž bylo Rakousko zmíněno v souvislosti s Českou republikou. Nejvíce zpráv bylo věnováno již dříve zmíněným sporům ohledně jaderných elektráren Temelín a Dukovany, a to 160 zpráv. Ve velkém počtu byly rovněž zastoupeny příspěvky,

kteře srovnávají Rakousko a Českou republiku. Obvykle v těchto zprávách vystupuje Rakousko jako vzor, vhodný k následování. Těch se v Událostech během sledovaných let objevilo 114. Třetí celkově nejfrekventovanější téma se zabývá problémy spojenými s česko-rakouskými hranicemi. Televizních zpráv na toto téma bylo odvysíláno 89. Často byla zastoupena také témata věnující se politickým zakázkám české vlády s rakouskými firmami (65) a česko-rakouským politickým vztahům. Naopak překvapivě málo byla zastoupena témata, která se zabývají česko-rakouskými ekonomickými vztahy. Ekonomická spolupráce obou zemí byla zmíněna pouze v 1 televizním příspěvku.¹⁴⁷

¹⁴⁷ Přičemž Rakousko patří dlouhodobě k nejdůležitějším obchodním partnerům České republiky, v roce 2010 bylo naším sedmým největším obchodním partnerem. Velmi důležitý je také rakouský import a export. Po Nizozemí a Německu je Rakousko třetím největším investorem v České republice. Více informací na internetových stránkách Ministerstva zahraničních věcí České republiky: *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky*. 2010. Rakousko: obchodní a ekonomická spolupráce s ČR. [online]. [citováno 30. 3. 2012]. Dostupné z WWW: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/rakousko/ekonomika/obchodni_a_ekonomicka_spoluprace_s_cr.html>.

Tabulka č. 5: Tematické rozdělení příspěvků týkajících se Rakouska v souvislosti s ČR v jednotlivých letech

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Celkem
Česko-rakouské spory - Temelín, Dukovany	82	16	4	6	1	5	33	8	4	1	160
Česko-rakouské spory - politické vztahy	8	16	7	9	2	1	2	0	4	0	49
Česko-rakouské spory - Benešovy dekrety	1	31	3	1	1	0	1	0	4	1	43
Česko-rakouské spory - otevření pracovního trhu	0	0	0	3	2	1	3	7	3	0	19
Česko-rakouské spory - ekologické problémy	0	0	0	0	0	3	0	3	3	4	13
Srovnávání ČR s Rakouskem	4	6	13	4	15	11	21	15	5	20	114
Hranice - obecně	7	1	2	5	0	1	0	8	4	4	32
Hranice - uprchlíci	1	3	7	10	2	0	0	1	0	0	24
Hranice - schengenský prostor	0	0	1	0	0	2	8	4	1	0	16
Hranice - pašování	2	3	0	0	0	0	0	0	0	0	5
Hanice - příhraničí	1	2	2	0	0	2	0	0	5	0	12
Politické zakázky - Pandury	0	0	1	0	2	9	8	6	1	6	33
Politické zakázky - mýtné	0	0	0	1	6	13	0	0	0	0	20
Politické zakázky - Gripeny	0	0	0	0	0	0	2	0	4	2	8
Politické zakázky - jiné	0	0	1	0	0	1	0	2	0	0	4
Češi v Rakousku - smrt a zranění	0	1	1	0	4	2	4	1	3	5	21
Češi v Rakousku - zločiny	4	0	4	6	0	0	2	2	0	1	19
Češi v Rakousku - sportovní události	0	0	0	0	8	0	0	4	0	0	12
Dopravní spolupráce	4	0	0	3	2	0	1	1	2	0	13
Ostatní	4	2	5	10	6	8	14	17	9	11	86

Zprávy věnující se česko-rakouským sporům:

Temelín a Dukovany

Do této kategorie byly řazeny všechny zprávy, zabývající se tématy, které souvisí s česko-rakouskými spory ohledně jaderné elektrárny Temelín a Dukovany. Rakušané jako odpůrci jaderných elektráren často protestují proti českým elektrárnám, které se nacházejí v blízkosti rakouských hranic. Toto téma se také pravidelně přenáší na politickou rovinu a je hlavním bodem jednání českých

a rakouských zástupců vlády i hlav států. Zprávy, které jsme zařadili do této kategorie, se zabývají:

- rakouskými protesty proti jaderným elektrárnám a blokádami hranic
- dodržováním dohody z Melku¹⁴⁸
- problémy s provozem jaderné elektrárny Temelín
- problémy s jaderným odpadem
- rozšiřováním elektrárny Temelín
- rakouským referendem o Temelínu a žalobami proti Temelínu
- problémy s jadernou elektrárnou Dukovany

Příspěvky, které se věnují výše uvedeným tématům, se v Událostech vyskytly s rozdílnou kvantitou ve všech sledovaných letech. Celkově bylo Českou televizí odvysíláno 160 televizních zpráv, které se věnovaly tomuto tématu. Nejvíce jich bylo v roce 2001, tedy čerstvě po uvedení jaderné elektrárny Temelín do provozu, a to 82, což je téměř 52 % ze všech televizních zpráv, které se tímto tématem zabývaly. Větší kvantita příspěvků – 33 se objevila v roce 2007, kdy Rakušané opět ve velké míře protestovali proti Temelínu v přesvědčení, že Česká republika opakovaně porušuje tzv. dohodu z Melku a nedodržuje bezpečnostní standardy. Po své vládě požadovali, aby na Česko kvůli Temelínu podala mezinárodní žalobu, k tomu však nakonec nedošlo.

Rozeprě pokračují i v následujících dvou letech. V roce 2010 je tomuto tématu věnovaná pouze 1 zpráva, která se už nezabývá spory o provozu jaderné elektrárny, ale sporem o umístění úložiště jaderného odpadu.

¹⁴⁸ Dohoda z Melku byla podepsána 12. 12. 2000 v dolnorakouském Melku jako dohoda mezi českou a rakouskou vládou, která měla vést k vyřešení sporů ohledně jihočeské elektrárny Temelín. Česká republika se zavázala, že bude rakouskou vládu nadstandardně informovat o jakýchkoliv problémech v jaderné elektrárně Temelín, nadměrně hlídat bezpečnostní standardy a přísněji posuzovat vliv elektrárny na životní prostředí. Plné znění Protokolu z Melku: *Ministerstvo zahraničních věcí*. 2003. Protokol z Melku. [online]. [citováno 13. 4. 2012]. Dostupné z WWW: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/bezpecnostni_politika/neverejne/temelin_jaderna_elektarna/protokol_z_melku.html>.

Tato nadměrná medializace mezinárodního konfliktu (především v letech 2001 a 2007) je typickým příkladem nastolování témat médií (viz agenda-setting), kdy média ovlivňují, o čem by měli televizní diváci přemýšlet a co by měli považovat za důležité.

Česko-rakouské politické vztahy

Do kategorie česko-rakouské politické vztahy jsou řazeny všechny příspěvky, které informují o politických vztazích a sporech mezi těmito dvěma státy. Jsou zde zařazeny zprávy o setkání politiků a jejich rozepřích, o sporech při rozšiřování Evropské unie. Celkový počet televizních zpráv, který se zabývá politickými vztahy mezi Českem a Rakouskem, je 49. Nejvíce jich bylo odvysíláno v roce 2002, a to 16. (Navíc dalších 31 zpráv se v tomto roce zabývalo problematikou Benešových dekretů, které byly velmi často součástí politických jednání, jak mezi Rakouskem a Českou republikou, tak na evropské úrovni.) Většina těchto zpráv je věnována nejednoznačnému postoji Rakouska k vstupu České republiky do Evropské unie, který mohl ohrozit české členství, a také slovní mediální hádce mezi dvěma politiky: českým premiérem Milošem Zemanem a kontroverzním rakouským politikem, členem strany Svobodných Jörgem Haiderem, jehož Zeman kvůli jeho vystupování (především proti Benešovým dekretům) přirovnal k Hitlerovi.

Z uvedené tabulky vyplývá, že o česko-rakouských politických vztazích bylo informováno především v letech 2001–2004, tedy v období než Česká republika vstoupila do Evropské unie (40 příspěvků), po tomto roce už o vzájemných vztazích a problémech bývá informováno pouze při příležitostech vzájemných návštěv politiků nebo hlav státu (9 zpráv). V roce 2008 a 2010 se v Událostech neobjevil žádný příspěvek, který by reflektoval vzájemné politické vztahy obou zemí.

Benešovy dekrety

Kategorie, kam spadají zprávy, které pojednávají o česko-rakouských sporech ohledně Benešových dekretů. Během deseti sledovaných let se objevilo v Událostech 43 takových zpráv, většina z nich (31) opět v roce 2002, kdy Rakousko (konkrétně strana Svobodných) požadovalo jejich zrušení jako jednu z podmínek pro podporu českého členství v Evropské unii. V dalších letech se už zprávy o Benešových dekretech příliš neobjevují, většinou jen jako tradiční téma při setkání politiků, popř. se vyskytují zprávy o konkrétních lidských osudech, které souvisí s Benešovými

dekrety. Mírný nárůst v počtu 4 televizních zpráv se objevuje v roce 2009, kdy se Benešovy dekrety stávají opět medializovaným tématem kvůli výjimce v Lisabonské smlouvě, kterou se snaží prosadit Česká republika a s níž nesouhlasí Němci, Rakušané a Maďaři.

Otevření rakouského pracovního trhu pro Čechy

Kategorie, do níž jsou řazeny příspěvky, které se věnují problematice otevření rakouského pracovního trhu pro nově příchozí státy Evropské unie (tedy i Českou republiku). Zpráv na toto téma se objevilo 19, všechny až po roce 2004, kdy byla Česká republika přijata do Evropské unie, a shodně se zabývají negativním postojem českých politiků i občanů k rozhodnutím rakouské vlády povolit Čechům vstup na rakouský pracovní trh v až nejzazším možném termínu. Přestože rakouští politici při setkání s politiky českými pravidelně slibovali, že situaci urychlí, reálně se tak nestalo, medializace tohoto problému se tak objevuje až do roku 2010, nejvíce příspěvků (7) se k němu objevilo v roce 2008, kdy otvírají své pracovní trhy Dánsko a Francie. Rakousko s Německem tak zůstaly jako poslední dva státy, které ponechaly svůj trh pro české občany uzavřený až do roku 2011.

Ekologické problémy

Do této kategorie jsme zařadili zprávy, které souvisí s rakouským a českým životním prostředím. Takových televizních zpráv se objevilo v průběhu 10 let 13 a týkaly se v zásadě dvou hlavních témat. Problémy se skládkami nelegálního odpadu přivezeného z Rakouska a Německa se v televizních zprávách objevily opakovaně v 9 zprávách ve třech různých letech (2006, 2008, 2010). Druhým tématem byl problém s kůrovcem v šumavských lesech, který začal ničit také lesy za hranicí v Rakousku a stal se tak v letech 2008–2009 příčinou nových sporů mezi oběma státy. Tomuto problému věnovaly Události České televize 4 příspěvky.

Srovnávání České republiky s Rakouskem¹⁴⁹

Do této kategorie jsme zařadili všechny televizní zprávy, ve kterých je Česká republika srovnávána s Rakouskem, celkově se jich v Událostech objevilo 114. Nejčastěji se jedná o domácí zprávy, které se zabývají zavedením nové legislativy či

¹⁴⁹ Touto kategorií se budeme podrobněji zabývat v 3. části této analýzy.

reformami, Rakousko (velmi často společně s Německem) tak bývá uváděno jako stát, v němž už dané změny byly provedeny. Rakousko je zobrazováno jako vzor především v oblasti dopravy, vyzdvihována je rakouská dopravní infrastruktura i ohleduplnost rakouských řidičů ve srovnání s těmi českými, inspiraci pro Českou republiku představuje také rakouský sociální systém. Rakousko jako země, ze které by si Češi měli vzít příklad, se objevuje ve zpravodajství České televize ve všech sledovaných letech, a to v rozmezí od 4 do 21 příspěvků.

Česko-rakouská hranice

Kategorie, do které jsou řazeny televizní příspěvky, které reflektují události spojené s česko-rakouskými hranicemi. Nejsou zde řazeny zprávy, které informují o blokáдах hraničních přechodů kvůli jaderným elektrárnám Temelín a Dukovany. Tyto zprávy jsou zařazeny do kategorie „Temelín a Dukovany“. Během 10 let odvysílala Česká televize ve své hlavní zpravodajské relaci 89 příspěvků souvisejících s tímto tématem. Do roku 2006 se příspěvky zabývaly především problémy s nelegálními převody přes hranice (23 zpráv) a pašováním (5 zpráv). Od roku 2006 se tematická agenda změnila a většina zpráv informovala o vstupu České republiky do schengenského prostoru (16 zpráv), který se uskutečnil v prosinci roku 2007 (8 zpráv), a o problémech, které rakouská strana s tímto vstupem spojovala. Rakouská vláda se především bála přílivu velkého množství přistěhovalců do jejich země, jejich obavy se však nepotvrdily. Ostatní zprávy se věnují především životu v příhraničí a přeshraniční spolupráci obou států, umožněnou vstupem České republiky do Evropské unie a především schengenského prostoru, např. vybudování cyklostezek, turistických tras nebo lyžařských areálů, které by propojovaly obě země.

Politické zakázky

Do této kategorie jsou zařazeny všechny zprávy, které pojednávají o politických zakázkách české či rakouské vlády. Celkově se jich v průběhu deseti let objevilo 65. Nejčastěji televizní příspěvky informují o problémech 3 velkých politických zakázek, které česká vláda uzavřela s rakouskými firmami. Konkrétně se jedná o mýtné související s firmou Kapsch, transportéry Pandur pro českou armádu

(firma Steyr) a nákup stíhaček Gripen¹⁵⁰. O všech zakázkách bylo informováno v delším časovém horizontu. Zakázce s firmou Kapsch Události věnovaly 20 zpráv v průběhu tří let (2004–2006). Nejvíce byla tato zakázka reflektovaná v roce 2006, kdy jí bylo věnováno 13 příspěvků. Zakázka na nákup obrněných transportérů Pandur¹⁵¹ byla reflektována v 33 televizních zprávách, a to od roku 2005 téměř každý rok. Nákupu Gripenů bylo věnováno nejméně zpráv (8). Ve 4 zprávách jsou zmíněny jiné politické zakázky.

Dopravní spolupráce

Do této kategorie jsou řazeny zprávy, které informují o dopravní spolupráci obou států, jež je spojena především s výstavbou nových komunikací mezi oběma státy. Nejsou sem řazeny zprávy, které srovnávají kvalitu dopravních komunikací a silniční bezpečnost. Tyto zprávy jsme zařadili do kategorie „Srovnávání České republiky s Rakouskem“. Dopravní spolupráci obou států se věnuje pouhých 13 zpráv, po vstupu České republiky do Evropské unie bychom mohli očekávat nárůst tohoto typu příspěvků, ke kterému však nedošlo.

Češi v Rakousku

Smrt a zranění českých turistů v Rakousku

Rakousko je země, která je oblíbenou turistickou destinací velkého množství Čechů, a to především kvůli Alpám (hlavně v zimě). Média na základě zpravodajských hodnot, které jsme si vymezili v teoretické části, často informují o Čechích v zahraničí, a to především ve spojení s negativními událostmi, jako jsou přírodní katastrofy, dopravní nehody nebo trestné činy. Smrt českého turisty tak pro média představuje velmi atraktivní téma. Během let 2001–2010 se v Událostech objevilo 21 televizních zpráv, které informovaly o smrti či vážném zranění českých turistů, k němuž došlo většinou při lyžování v Alpách, v rakouských jezerech nebo

¹⁵⁰ Stíhačky Gripen nevyrábí rakouská, ale švédská firma, problematika této zakázky ale bývá často srovnávána se zakázkami firem Kapsch a Steyr.

¹⁵¹ Politická zakázka na nákup obrněných transportérů pro českou armádu od rakouské firmy Steyr byla schválena vládou v roce 2006, v roce 2010 byla celá kauza znovu otevřena, když bývalí manažeři rakouské firmy naznačili, že za celým nákupem byla politická korupce. Korupční skandál se točí také kolem nákupu švédských stíhaček Gripen, za jejichž prosazení byl zatčen rakouský hrabě Alfons Mendendorff-Pouilly.

při dopravních nehodách na území Rakouska. Tyto zprávy se v Událostech objevují téměř každoročně (výjimku tvoří pouze rok 2000 a 2004) a tvoří významnou část všech zpráv, které se zabývají rakouským turismem.¹⁵²

České zločiny v Rakousku

Pro českou republiku nepříliš příznivá kategorie, která reflektuje trestnou činnost českých občanů v Rakousku. Během deseti let informovaly Události o těchto případech v 19 příspěvcích.

Češi na rakouských sportovních šampionátech

Do této kategorie jsou zahrnuty všechny zprávy, které se věnovaly českým sportovcům a fanouškům v souvislosti se sportovními událostmi, které v průběhu deseti let Rakousko pořádalo. Zároveň jsou zde zařazeny informace o českých sportovcích a trenérech v rakouském angažmá. Do hlavní zpravodajské relace České televize se v souvislosti s českými občany dostaly pouze dva důležité šampionáty – v roce 2005 byla Vídeň spolu s Innsbruckem hostitelem mistrovství světa v ledním hokeji a v roce 2008 rakouská metropole pořádala spolu se Švýcarskem fotbalové mistrovství Evropy. Českým hokejistům a hokejovým fanouškům bylo v průběhu dubna a května roku 2005 věnováno 8 televizních zpráv. Tato kvantita je dána nejen tím, že Češi jsou „hokejový národ“, a tak informace o mistrovství světa jsou obecně považovány za důležité, ale také tím, že toto mistrovství český tým vyhrál. Fotbalovému mistrovství byly v souvislosti s českými aktéry věnovány 2 zprávy, které se týkaly prvního zápasu České republiky se Švýcarskem, 2 zprávy byly věnovány rakouskému fotbalovému týmu, který začal trénovat český trenér Karel Brückner.

Ostatní

Tato kategorie zahrnuje zbylá témata, která byla v televizním zpravodajství zmíněna v souvislosti s Rakouskem a Českou republikou, nedosáhla však příliš vysoké kvantity (česká kultura v Rakousku, rakouská kultura v Česku, nemoci, ochranná známka potravin, spory o radar v Brdech, zdravotnictví spojené s léčbou

¹⁵² Během deseti let se v Událostech objevilo 55 zpráv, jejichž hlavním tématem byl turismus, z nich se 24 věnuje tragickým neštěstím, jako jsou pády lavin, lanovek a zranění či smrt turistů.

bývalého prezidenta Havla, česko-rakouská ekonomika apod.), popř. zprávy, které nebyly zařaditelné do žádné z uvedených tematických kategorií.

3.1.5 Shrnutí a interpretace první části analýzy

V teoretické části jsme uvedli základní mediální teorie a koncepty, které souvisí s mediální konstrukcí reality, přičemž za klíčový moment považujeme už samotný výběr zpráv, které se ve zpravodajské relaci České televize objeví. Uvedli jsme, že přestože se nebudeme detailněji zabývat určováním zpravodajských hodnot u jednotlivých zpráv, předpokládáme, že některé z nich budou patrné i bez hlubší analýzy. Na základě výsledků první části analýzy jsme nyní schopni určit hlavní kritéria, která nejvíce rozhodují o tom, zda se daná zpráva o Rakousku objeví v Událostech České televize (viz koncept zpravodajských hodnot).

Všechny zprávy o Rakousku splňují shodný faktor **geografické, politické i kulturní blízkosti**. Pro českého diváka by tedy všechny informace o této zemi měly být důležitější než o zemích, které nám jsou vzdálenější. Tomáš Trampota ve své analýze nicméně dospěl k závěru, že více než geografická vzdálenost zemí rozhoduje ekonomická provázanost s Českou republikou, její ekonomická vyspělost a rozloha. V Událostech České televize v roce 2010 tak byla zastoupena více Čína (geograficky i kulturně vzdálenější) než sousední Rakousko.¹⁵³

Vzhledem k tomu, že Rakousko je velmi důležitým ekonomickým partnerem České republiky (jak už jsme uvedli výše) i zemí s vyspělou ekonomikou, může být zarážející skutečnost, že Rakousko je naším nejméně medializovaným sousedem. K tomuto zjištění jsme dospěli shodně my i Trampota. Kromě Německa ho předstihly i menší Slovensko a ekonomicky zaostalejší Polsko. Je třeba si tedy uvědomit, že vzájemná bilance zahraničního obchodu je v rámci sousedních států

¹⁵³ Biriczová, H. 2012. Světy „těch druhých“: Agenda zahraničního zpravodajství českých televizních stanic. [online]. *European Journalism Observatory* [citováno 13. 3. 2012]. Dostupné z WWW: <<http://cz.ejo-online.eu/408/etika-a-kvalita-zurnalistiky/svety-%E2%80%99Etech-druhych%E2%80%9C-agenda-zahranicniho-zpravodajstvi-ceskych-televiznich-stanic>>.

relativně nejnižší¹⁵⁴ a pro hlavní zpravodajskou relaci je tedy toto téma méně relevantní a atraktivní. Zjistili jsme, že česko-rakouská ekonomická spolupráce není v Událostech České televize za celých deset let téměř vůbec reflektována, velký důraz není kladen ani na rakouskou ekonomiku, zvýšená pozornost je věnována pouze politickým zakázkám, a to především kvůli korupčním skandálům, které je doprovází.

V průběhu deseti let se v Událostech České televize zpravidla opakují tři typy zpráv: zprávy, které se věnují Rakousku v souvislosti s Českou republikou, zprávy předvídatelné a pravidelné (věnované volbám, setkání politiků či výročím) a zprávy, které informují o negativních, nečekaných a skandálních událostech. O zbylé rakouské události týkající se jejich vnitrostátních záležitostí nemají Události příliš velký zájem (tento zájem roste, jak už jsme zmínili, v posledních letech sledovaného období).

Pro diváka českých Událostí jsou atraktivnější takové zprávy o Rakousku, které se jej nějakým způsobem dotýkají (**relevance a etnocentrismus**). V souvislosti s tímto faktorem už faktor geografické vzdálenosti nabývá na důležitosti, jelikož je pravděpodobnější, že Čechů se bude nejvíce dotýkat dění v sousedních zemích.

Tento předpoklad potvrdil také náš výzkum. Ve většině sledovaných let se ve zpravodajství České televize objevilo více zpráv, v nichž bylo Rakousko zmíněno v souvislosti s Českou republikou, než zpráv, věnujících pouze Rakousku. Tyto zprávy zpravidla informovaly o česko-rakouských sporech. Některé se dokonce týkaly přímo českých občanů v Rakousku. V souvislosti s českými občany jsou zmíněny spíše negativní události, jako je např. smrt či zranění českých turistů v Alpách, v rakouských jezerech či při dopravních nehodách, zmiňovány jsou také čeští sportovní fanoušci nebo zločiny Čechů v Rakousku.

Také některé „čistě rakouské“ zprávy, v nichž není Česká republika explicitně zmíněna, jsou tvůrci Událostí vybrány se záměrem předat praktické informace pro českého diváka, který by chtěl sousední Rakousko navštívit. Ten se z Událostí dozvídá o kolonách na rakouských dálnicích, aktuálním počasí, o nových nařízeních na rakouských sjezdovkách, o ceně potravin a benzínu či aktuálních výstavách ve Vídni. K praktickým informacím lze přiřadit také zprávy o blokádě česko-

¹⁵⁴ Přesné informace o vzájemných obchodních vztazích naší země se sousedními státy viz *Český statistický úřad* [online]. 2009 [citováno 13. 3. 2012]. Zahraniční obchod ČR se sousedními státy. Dostupné z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/1148-09>>.

rakouských hraničních přechodů, které by mohly českému divákovi zkomplikovat (nebo dokonce znemožnit) cestu do zahraničí.

Překvapivé pro nás není ani další zjištění, že preferovány jsou tzv. **bad news**. Kromě neustálých česko-rakouských sporů jsou Událostmi reflektovány také kriminální činy, autonehody, pády lavin, pády lanovek, smrt turistů, přírodní katastrofy, smrt rakouských politiků apod. Tyto zprávy tvoří podstatnou část zpráv o Rakousku.

Velmi důležitým faktorem pro výběr zpráv o Rakousku se ukázala být **pocitová hodnota**, tedy schopnost zprávy vyvolat v divákovi určité (spíše negativní) emoce. Už několikrát jsme zmínili, že vztahy mezi oběma zeměmi nejsou českou veřejností hodnoceny příliš kladně. Přestože je Rakousko pro Českou republiku velmi důležitým obchodním partnerem a spolupráce obou zemí po vstupu České republiky do Evropské unie roste, Události České televize se o těchto věcných informacích téměř nezmiňují. V celostátní zpravodajské relaci není příliš reflektována ani dopravní či přeshraniční spolupráce. Naopak pokud nastane mezi oběma státy nějaký rozpor, je tato událost reflektována okamžitě, zpravidla **kontinuálně** v delším časovém období, a to i v případě pokud se jedná o banálnější regionální spory v příhraničí.

Pokud se zamyslíme nad nadměrnou medializací sporů ohledně jaderné elektrárny Temelín v roce 2001 a 2007, musíme konstatovat, že pravidelná informovanost o každém protestu či kritice elektrárny rakouskou vládou je z informačního hlediska až redundantní. Pokud se protesty skutečně chystají, není potřeba tomuto faktu věnovat 10 zpráv, stačí pouze zmínka. Přesto tak Události činí a vyvolávají tak v českém publiku negativní emoce vůči vnímání česko-rakouských vztahů (viz graf č. 1 v Úvodu). Podobná situace nastala také v roce 2002 ohledně zrušení Benešových dekretů.

Počet zpráv o Rakousku výrazně vzrostl v letech, kdy se v Událostech objevila nějaká událost, která nebyla zmíněna pouze v jednom případě, ale byla medializována **kontinuálně** také v následujících dnech, nebo dokonce delší dobu (v některých případech i letech). V Událostech se objevilo pouze minimum událostí, jimž byla věnována pouze 1 zpráva (zpravidla z oblasti turismu, kultury, ekonomiky či zprávy, v nichž je Česká republika srovnávána s Rakouskem), pokud už se v Událostech nějaká informace o Rakousku objeví, je natolik důležitá, že se vyskytne minimálně ve dvou zpravodajských relacích.

Kontinuálně v několika letech je reflektována např. kaprunská tragédie, politické zakázky s firmou Kapsch a Steyr, vyšetřování korupční aféry kolem švédských Gripenů, spory o jadernou elektrárnu Temelín, otevření rakouského trhu i případ Nataschy Kampuschové a Josepha Fritzla.

V menší míře se v Událostech objevují také zprávy, které splňují faktor **dynamiky**, tedy zprávy, které se zmiňují o **překvapivých a kuriózních událostech**. Těmi mohou být např. některé rakouské zákony, jako je volební právo od 16 let, zákon o zákazu telefonování v městské hromadné dopravě v městě Graz, informace o kuriózním propadu stromu v centru Vídně, svatebním veletrhu nebo o kulturních událostech, jako je rakouský zeleninový orchestr nebo divadelní hra na motivy Fritzlova případu atd. Mezi kuriózní zprávy bychom mohli zařadit také několikaleté věznění mladých dívek ve sklepení, které nepatří k obvyklým kriminálním činům, o nichž jsou diváci pravidelně informováni, a proto se dočkalo zvýšené medializace. Za překvapivou událost můžeme považovat také příspěvek o neúspěchu rakouských sjezdařů na ZOH ve Vancouveru v roce 2010. Přestože rakouští sportovci získali celkově 16 olympijských medailí (tato olympiáda pro ně byla třetí nejúspěšnější v celé historii), Rakušané výsledek příliš neslavili. Mužský sjezd je pro Rakušany klíčovou disciplínou (srovnávanou s významem hokeje pro Čechy), poprvé za celou dobu olympijských her jejich lyžaři nezískali žádnou medaili. Jelikož je Rakousko vnímáno jako lyžařská velmoc (spojená např. se jménem Hermanna Maiera), je tato sportovní zpráva o jejich neúspěchu natolik kuriózní, že se jí podařilo proniknout dokonce do hlavní zpravodajské relace v České republice. Naopak o četných úspěších rakouských lyžařů se Události během deseti let vůbec nezmiňují.

V rakouských zprávách se téměř vůbec **nevyskytuje faktor prominentnosti**. Rakouští politici jsou zmiňováni pouze v souvislosti s volbami či oficiálními setkáními, příliš známí nejsou ani rakouští herci či sportovci. Za jedinou prominentní osobu můžeme považovat krajně pravicového politika Jörga Haidera. Pokud se v Rakousku odehrálo něco významnějšího v souvislosti s jeho osobou, byli o této události informováni také čeští diváci. Tato medializace kontroverzního politika a krajně pravicových stran může přispívat ke konstrukci mediálního obrazu Rakouska jako státu, který se stále nevyrovnal se svou nacistickou minulostí.

3.2 VÝSLEDKY DRUHÉ ČÁSTI ANALÝZY

Výzkumná otázka č. 4: Jakou důležitost přiřkládají Události České televize příspěvkům o Rakousku (v roce 2008)?

V první části obsahové analýzy jsme zjistili, že ze všech sledovaných let bylo nejvíce příspěvků, které se týkaly Rakouska, odvysíláno v roce 2008. Zároveň jsme poukázali na vývojovou změnu, kdy se Rakousko ve zprávách přestává objevovat dominantně v souvislostech s Českou republikou (43,60 %) a přibývá příspěvků, v nichž je Rakousko hlavním tématem (49,72 %). Vzhledem k tomu, že vycházíme z předpokladu, že kvantita zpráv je hlavním měřítkem jejich důležitosti, můžeme na základě těchto výsledků prohlásit, že v roce 2008 byly události v Rakousku hlavní zpravodajskou relací České televize považovány za nejdůležitější za celých deset sledovaných let. Na základě teoretické části však víme, že ne všechny zprávy jsou považovány za stejně důležité. Kromě kvantity výskytu zkoumaného tématu rozhoduje rovněž délka zpravodajského příspěvku, jeho žánrové zpracování, pořadí v rámci zpravodajské relace, apod. V této části analýzy se tedy zaměříme především na to, jakou důležitost přiřkládali tvůrci hlavní zpravodajské relace České televize příspěvkům týkajících se Rakouska. Rovněž si budeme všimnout ostatních států, které jsou v souvislosti s Rakouskem zmiňovány, a také konkrétních rakouských oblastí či měst, jež se ve zprávách o Rakousku objevují.

3.2.1 Vývoj počtu příspěvků v roce 2008

V průběhu roku 2008 bylo v Událostech České televize odvysíláno 181 televizních zpráv. Události během roku 2008 změnilly svou podobu, 30. června byla prodloužena délka hlavní zpravodajské relace z původních 25 minut (v neděli 20 minut) o 10 minut, tedy na 35 minut (v neděli 30 minut), zvýšil se tedy i počet zpráv, které se denně v Událostech objevily¹⁵⁵. Počet příspěvků, v nichž se objevil zkoumaný výraz, však tato skutečnost příliš neovlivnila. Více než polovina příspěvků (95) byla odvysílána před touto programovou změnou. Nepodařilo se tedy prokázat vliv délky zpravodajské relace na vyšší počet zpráv. Na základě tohoto zjištění

¹⁵⁵ Do července se počet televizních příspěvků pohyboval v rozmezí 11 až 20 televizních zpráv, od července jejich počet stoupl na 18 až 26.

můžeme tedy předpokládat, že měnící se délka Událostí v průběhu deseti let nemá zásadní vliv na počet zpráv o Rakousku, které se v relaci objeví.

V některých dnech (19 případů) se v hlavní zpravodajské relaci vyskytlo více příspěvků, které zmiňovaly Rakousko. Ve 3 případech se dokonce objevily 2 příspěvky, v nichž bylo Rakousko hlavním tématem. Nejvíce zpráv zmiňujících Rakousko bylo odvysíláno v Událostech dne 15. 5. 2008, a to 4 zprávy.¹⁵⁶

Tabulka č. 6: Vývoj počtu příspěvků v jednotlivých měsících roku 2008

	Rakousko jako hlavní téma	Rakousko v souvislosti s ČR	Rakousko v evropských souvislostech	Celkem
Leden	5	10	2	17
Únor	3	7	0	10
Březen	9	9	0	18
Duben	7	2	1	10
Květen	6	10	0	16
Červen	13	8	2	23
Červenec	9	6	1	16
Srpen	4	5	2	11
Září	11	5	0	16
Říjen	11	5	0	16
Listopad	5	6	1	12
Prosinec	7	6	3	16
Celkem	90	79	11	181

Z uvedené tabulky vyplývá, že počet televizních zpráv týkajících se Rakouska se v jednotlivých měsících roku 2008 příliš nelišil. Nejvyšší zájem o rakouská témata projevil Události v červnu, kdy bylo odvysíláno více než 20 příspěvků. Tento měsíc bylo odvysíláno také nejvíce příspěvků, v nichž bylo Rakousko hlavním tématem (13). Tento výkyv byl způsoben především zvýšeným zájmem o fotbalové mistrovství Evropy, kterému tento měsíc Události věnovaly 8 televizních zpráv, další zprávy se věnovaly např. obnovení pasové kontroly na česko-rakouských hranicích. Větší množství zpráv, kde bylo Rakousko hlavním tématem, se dále objevilo v září (11) a říjnu (11), kdy probíhaly parlamentní volby.

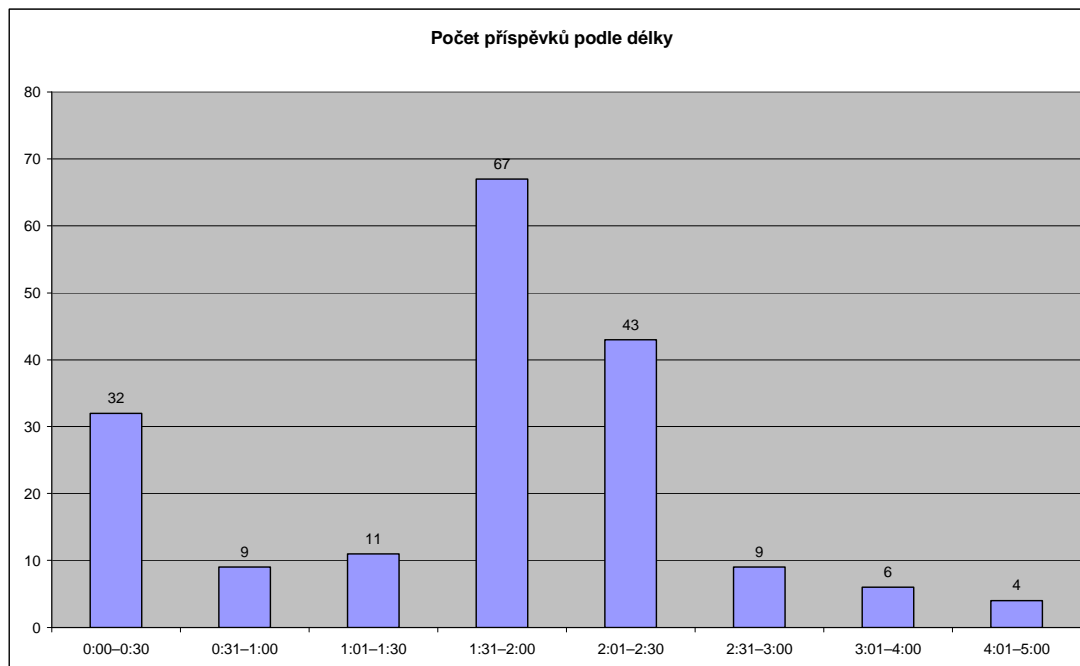
Nejméně zpráv, v nichž Rakousko představovalo hlavní téma, se objevilo v únoru (3) a srpnu (4). Diváci Událostí České televize tak (s výjimkou měsíce

¹⁵⁶ Zprávy se věnovaly dodávce obrněných transportérů Pandur, organizaci fotbalového mistrovství Evropy, případu Josepha Fritzla a diskuzi o veřejnoprávních médiích v České republice, kde je zmíněna také situace v Rakousku. Rakousko tak bylo zmíněno ve 4 zprávách z celkových 18.

června) byli měsíčně vystavováni velmi podobnému (nepříliš vysokému) množství zpráv zmiňujících Rakousko.

3.2.2 Délka televizních příspěvků

Graf č. 8: Počet příspěvků podle délky

Délku příspěvku jsme měřili na základě času (v minutách), který byl příspěvku v rámci zpravodajské relace věnován, a to od úvodní řeči moderátora po ukončení příspěvku (redaktorem či moderátorem). Z uvedeného grafu vyplývá, že více než polovina všech zkoumaných televizních zpráv byla zpracována v délce od 1:31 minut do 2:30 minut, přičemž nejvíce příspěvků (67) mělo délku od 1:31 minut do 2:00 minut. Větší množství zpráv (32) bylo dále odvysíláno s velmi krátkou stopáží do 30 sekund.

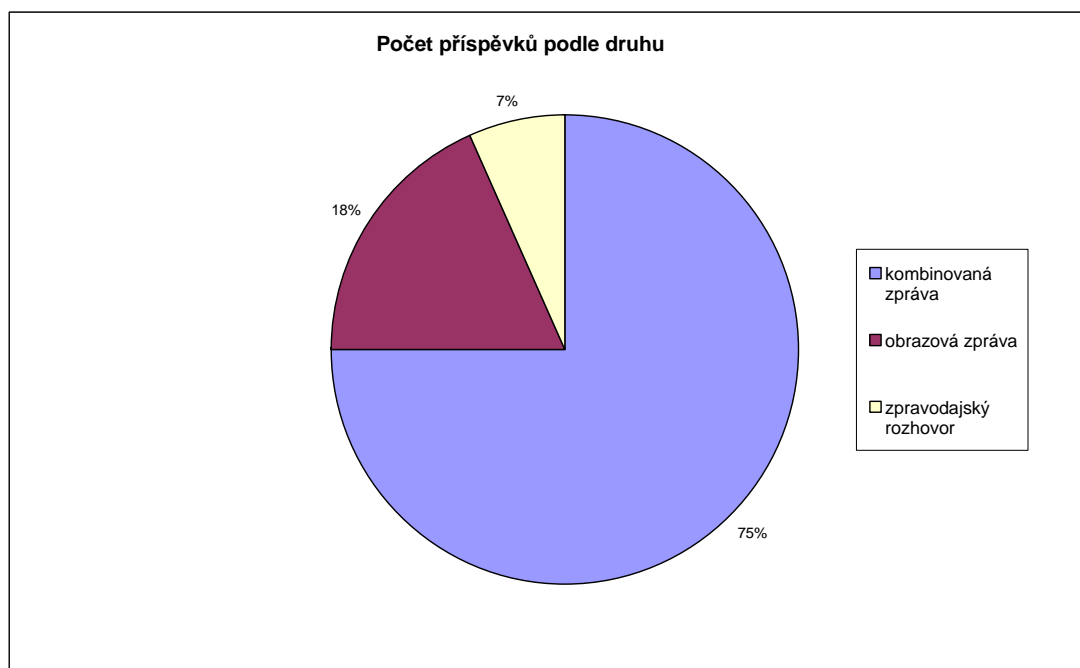
Tabulka č. 7: Rozdělení televizních příspěvků podle délky

	Rakousko jako hlavní téma	Rakousko v souvislosti s ČR	Rakousko v evropských souvislostech	Celkem
0:00–0:30	17	10	5	32
0:31–1:00	6	2	1	9
1:01–1:30	4	7	1	12
1:31–2:00	36	28	3	67
2:01–2:30	24	17	2	43
2:31–3:00	1	8	0	9
3:01–4:00	1	5	0	6
4:01–5:00	1	3	0	4
Celkem	90	79	12	181

Nejkratší zprávy (do 1 min.) se zabývaly především Rakouskem jako hlavním tématem (23 zpráv), zatímco většina velmi dlouhých zpráv (nad 2 min. 30 s.) zmiňovala Rakousko v souvislosti s Českou republikou (16 zpráv). Nejdelší zprávy, které se v Událostech v roce 2008 objevily, trvaly až přes 4 minuty. To je v některých případech téměř pětina celkové délky televizní relace. Tyto extrémně dlouhé příspěvky se objevily ve 4 případech. Ve 2 případech bylo informováno o důležitých událostech v rámci politických domácích zpráv (volba českého prezidenta a české předsednictví Evropské unie, k nimž se vyjadřovala také rakouská vláda), 1 zpráva se věnovala přímo dění v Rakousku, a to prvotní informaci o kauze Fritzl, přes 4 minuty měla také zpráva o odvysílání rakouského filmu o smyšlené havárii v jaderné elektrárně Dukovany, která vyvolala nevoli u českých diplomatů.

3.2.3 Druh televizního příspěvku

Graf č. 9: Počet příspěvků podle druhu

75 % ze všech televizních příspěvků (136 zpráv) se v Událostech objevilo ve formě kombinované zprávy. Tento typ příspěvků je v televizním zpravodajství dominantní, jelikož nejvíce vyhovuje vlastnostem televizního vysílání. 18 % příspěvků (33 zpráv) bylo odvysíláno ze studia, jsou to tzv. čtené nebo obrazové zprávy, které jsou předčítány moderátorem relace. Uvedli jsme, že v případě čtených zpráv se jedná o zprávy, které jsou velmi aktuální (např. se odehrají těsně před vysíláním nebo až v jeho průběhu) a redakce tak nemá dostatek času pro detailnější zpracování. V roce 2008 se však žádná taková aktuální zpráva v souvislosti s Rakouskem neobjevila. Ve všech případech šlo o dodatkové informace k již dříve medializovaným událostem, které byly Událostmi sledovány kontinuálně v delším časovém průběhu. Tyto zprávy byly doprovázeny ilustračním obrazem, znělkou a zařazeny do bloku několika nepříliš důležitých, krátkých zpráv, který se obvykle objevuje ke konci zpravodajské relace. 7 % příspěvků (12 zpráv) bylo vedeno formou rozhovoru moderátora a reportéra přímo z místa, kde se událost odehrává.¹⁵⁷

¹⁵⁷ Rozhovory nemusí probíhat pouze mezi moderátorem a reportérem, ale také např. mezi moderátorem a politikem nebo jiným hostem ve studiu (především v průběhu voleb nebo důležitých politických jednání).

Rozhovory jsou zpravidla nejdelšími a informačně nejnasyčenějšími televizními příspěvky. Mohou vystupovat buď jako samostatná zpráva, nebo následovat až jako doplnění, které navazuje na předchozí příspěvek.

Tabulka č. 8: Rozdělení jednotlivých televizních příspěvků podle druhu

	Rakousko jako hlavní téma	Rakousko v souvislosti s ČR	Rakousko v evropských souvislostech	Celkem
kombinovaná zpráva	65	65	6	136
obrazová zpráva	18	9	6	33
zpravodajský rozhovor	7	5	0	12
Celkem	90	79	12	181

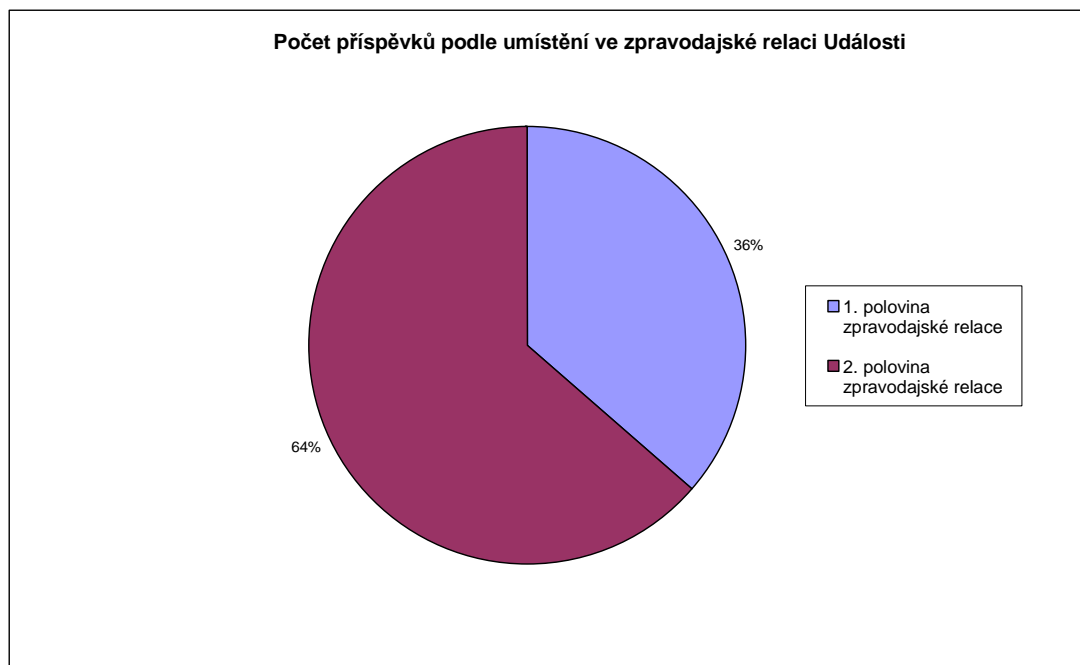
Z uvedené tabulky vyplývá, že obrazové zprávy byly dominantní především v kategorii příspěvků, kde bylo Rakousko zmiňováno v evropských souvislostech (50 % ze všech příspěvků, které zmiňují Rakousko v evropských souvislostech). Tyto stručné zprávy jsou věnovány především praktickým informacím o počasí a dopravní situaci na evropských silnicích. Větší množství obrazových zpráv se věnovalo také událostem, v nichž bylo Rakousko hlavním tématem (20 % ze všech zpráv, v nichž je Rakousko hlavním tématem), ty informují především o pokračování a výsledcích dříve medializovaných kriminálních případů. Nejmenší podíl obrazových zpráv (11,39 %) se věnoval Rakousku v souvislosti s Českou republikou.

Kombinované zprávy byly dominantní pro zprávy, které se věnovaly Rakousku v souvislosti s Českou republikou (82,27 %), v rozhovorech¹⁵⁸ byly nejvíce zpracovány události, kde Rakousko představovalo hlavní téma (7,69 %).

¹⁵⁸ Forma rozhovoru byla použita ve třech případech pro informování o rakouských volbách a následném sestavování vlády, o požáru domova důchodců, o pokračování vyšetřování kauzy Fritzl a ve dvou případech přinášela informace z fotbalového mistrovství.

3.2.4 Umístění příspěvků ve zpravodajské relaci Události

Graf č. 10: Počet příspěvků podle umístění ve zpravodajské relaci Události

U zkoumaných zpráv jsme si všimli přesného umístění v rámci relace. Zjistili jsme, že průměrně se tyto zprávy objevují na 9. místě. Vzhledem k tomu, že v průběhu roku 2008 došlo k již zmíněné programové změně (celkový počet příspěvků tak během roku kolísá mezi 11 až 26 příspěvků), není toto pořadí příliš vypovídající, proto jsme příspěvky zařadili podle toho, zda se objevily v 1. polovině zpravodajské relace nebo až v její 2. polovině. Většina ze všech zpráv (64 %) se objevila až v 2. polovině zpravodajské relace. Do 2. poloviny byly zařazeny všechny zprávy zabývající se turistickým ruchem a historií a téměř všechny zprávy z oblastí kultury, ekonomiky, pracovního trhu a životního prostředí. Objevila se zde také většina politických témat a zpráv o kriminálních činech.

V 1. polovině Událostí se tak objevily hlavně ty zprávy, na které bylo upozorněno v úvodních headlinech¹⁵⁹. Tyto zprávy se věnovaly především

¹⁵⁹ Za headliny jsou považovány zprávy, na které moderátoři Událostí upozorňují v úvodním přehledu zpráv, v některých relacích se headliny objevují také v polovině relace. Vycházíme z předpokladu, že zprávy, které se v headlinech objeví, jsou považovány za nejdůležitější z celých Událostí, jelikož dochází minimálně k dvojnásobnému opakování stejných informací v průběhu jedné relace.

nečekaným, skandálním událostem,¹⁶⁰ politickým událostem,¹⁶¹ fotbalovému mistrovství Euro a ve velké míře také dopravě¹⁶² a počasí.¹⁶³

Tabulka č. 9: Rozdělení televizních příspěvků podle jejich umístění ve zpravodajské relaci Události

Pořadí příspěvku	Rakousko jako hlavní téma	Rakousko v souvislosti s ČR	Rakousko v evropských souvislostech	Celkem
Headlines	20	21	2	43
První	1	5	0	6
Druhá až třetí	6	14	3	23
1. polovina (bez prvních tří zpráv)	21	13	3	37
2. polovina (bez poslední zprávy)	56	46	6	108
Poslední	6	1	0	7
Celkem	90	79	12	181

Tabulka č. 9 ukazuje pořadí zkoumaných televizních zpráv v Událostech České televize v průběhu roku 2008. Během roku 2008 se v headlinech Událostí objevilo 43 zpráv, které nějakým způsobem zmiňují Rakousko. Předpokládáme, že zprávy, které se v tomto úvodním přehledu objeví, jsou tvůrci Událostí považovány za nejdůležitější z celé relace a stejně tak by je mělo vnímat také publikum. Ze zpráv věnovaných pouze Rakousku se v tomto úvodním přehledu objevilo v roce 2008 20 televizních zpráv. Nejvíce (v počtu 9 zpráv) jich bylo věnováno kriminálním

¹⁶⁰ Kauza Fritzl, požár rakouského domova důchodců, smrtelná autonehoda Haidera, Topolánkovy rozepře s rakouskou vládou o bezpečnost jaderné elektrárny Temelín, reakce na odvysílání rakouského filmu o smyšlené havárii v Dukovanech apod.

¹⁶¹ Především politickým zakázkám a rakouským volbám. Ne všechny zprávy o rakouských volbách se však objevovaly po celou dobu v první polovině zpravodajské relace. Ze všech 11 zpráv věnovaných parlamentním volbám a následnému sestavování vlády se v první polovině objevily pouze 3 zprávy.

¹⁶² Zprávy jsou věnovány především letnímu kolapsu na rakouských dálnicích v letních měsících.

¹⁶³ Zprávy související s ničivou vichřicí Emma.

činům na území Rakouska¹⁶⁴, zastoupená byla také politická témata¹⁶⁵ a sport¹⁶⁶, ale také počasí a doprava. Zbylé zprávy se věnovaly dění v České republice, ve většině z nich nebylo Rakousko proto zmíněno přímo v headlinu. Výjimku tvoří pouze 2 zprávy, a to informace o rakouském mystifikačním filmu o výbuchu jaderné elektrárny Dukovany a zpráva o obnovení pasové kontroly na česko-rakouských hranicích v průběhu fotbalového šampionátu Euro, které se týkaly primárně Česka, ale Rakousko se v headlinu objevilo.

Pouze 6 televizních příspěvků týkajících se Rakouska se objevilo jako první, otvírací zpráva celých Událostí. V přímé souvislosti s Rakouskem byla odvysílána 1 zpráva, a to první informace o kauze Fritzl (krimi), Rakousko hrálo také velmi důležitou roli ve zprávě o mystifikačním filmu o smyšlené havárii v jaderné elektrárně Dukovany (energetika). Zbylé zprávy se týkaly domácích témat, v nichž bylo Rakousko pouze zmíněno. Tyto zprávy se věnovaly např. otevření schengenského prostoru pro leteckou dopravu (hranice) a úvodnímu zápasu Čechů se Švýcary na evropském fotbalovém šampionátu Euro (sport).

Na druhém až třetím místě se objevilo celkem 23 zpráv. Mezi těmito prvními třemi zprávami, u nichž předpokládáme nejvyšší pozornost publika, se objevila také již zmíněná informace o požáru domova důchodců, o výsledku rakouských voleb, politických zakázkách, ale např. také o úspěchu rakouských obchodníků i v období krize¹⁶⁷. Největší množství příspěvků především v období letních měsíců se v rámci prvních tří zpráv věnovalo také dopravnímu kolapsu na rakouských silnicích.

Události České televize uzavíralo v roce 2008 7 „rakouských“ zpráv, v 6 případech šlo o informace, které souvisely přímo s Rakouskem, většina z nich (4 zprávy) se věnovala rakouské kultuře, zbylé informovaly o pohřbu Haidera a o 30. výročí neatomového Rakouska.

¹⁶⁴ 5 příspěvků bylo věnováno kauze Fritzl, 2 příspěvky informovaly o pochybení rakouské policie a vlády ve vyšetřování případu Nataschy Kampuschové, zbylé byly o vytunelování rakouské banky, požáru rakouského domova důchodců a zadržení sítě pedofilů na území Rakouska.

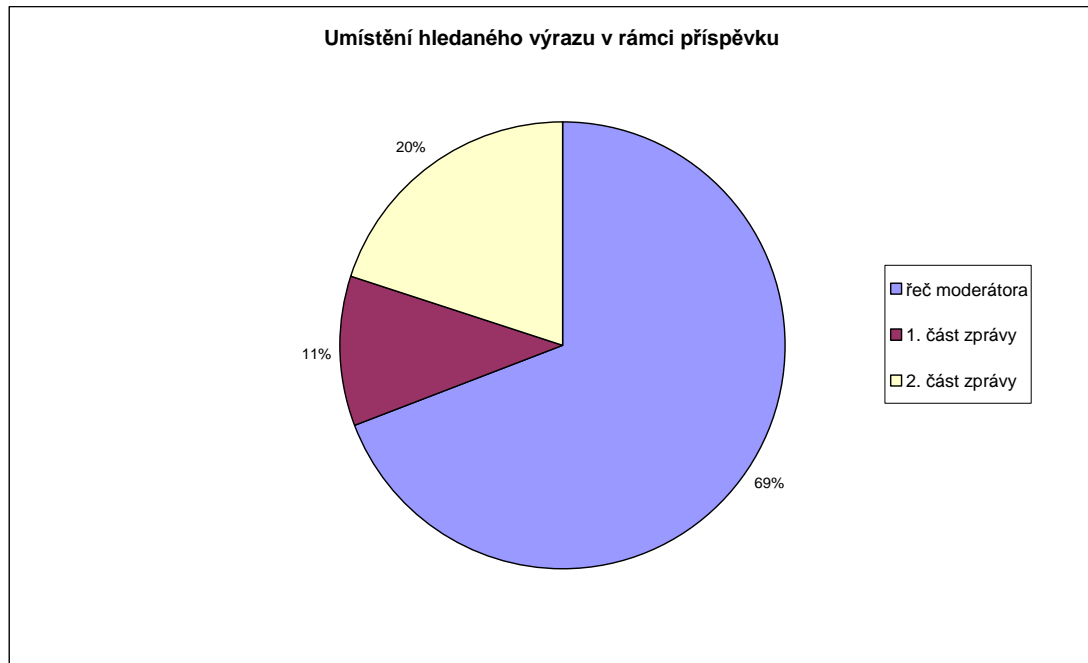
¹⁶⁵ 2 příspěvky odkazovaly k rakouským parlamentním volbám a 2 k osobnosti politika Haidera (1 zpráva byla věnována jeho návratu do politiky, druhá jeho smrtelné autonehodě).

¹⁶⁶ 2 televizní zprávy se věnovaly Rakousku jako organizátorovi fotbalového mistrovství Euro.

¹⁶⁷ Pouze tato 1 ekonomická zpráva se objevila v 1. polovině zpravodajské relace, zbylé příspěvky reflektující ekonomiku jsou řazeny až v její 2. polovině, spíše ke konci relace.

3.2.5 Část, kde se vyskytuje hledaný výraz

Graf č. 11: Umístění hledaného výrazu v rámci příspěvku

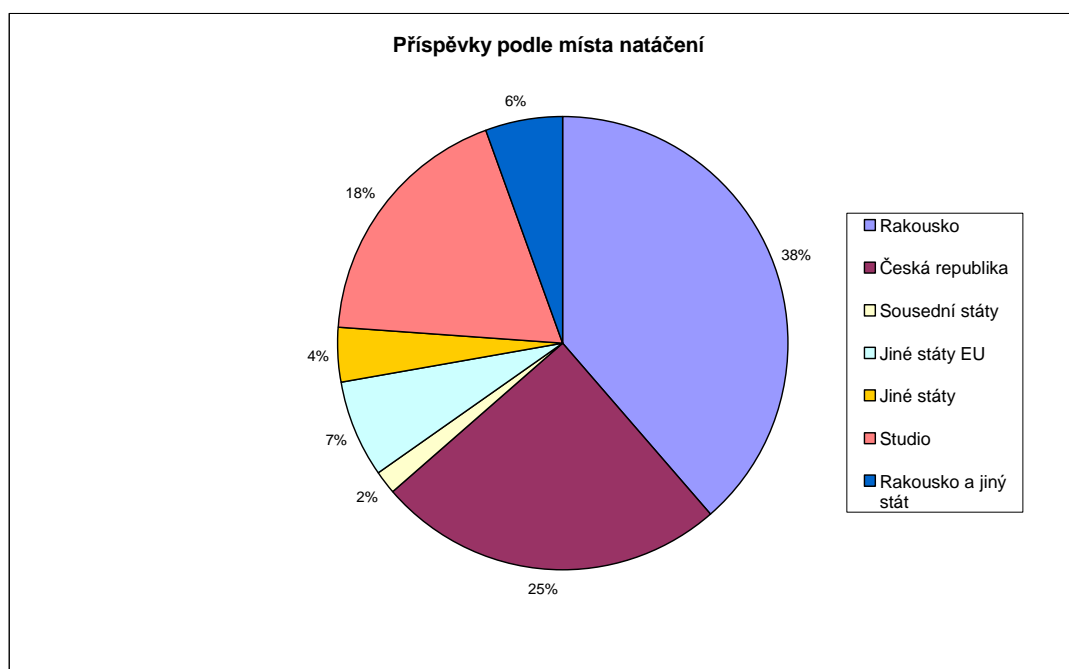
Při analyzování televizních zpráv jsme si všimli také toho, v které části příspěvku se objevuje hledaný výraz Rakousko, rakouský/rakouská/rakouské, Rakušan, Rakušanka a Vídeň¹⁶⁸. Vycházíme z předpokladu, že čím dříve se v příspěvku objeví, tím více bude na Rakousko v rámci příspěvku kladen důraz. Proto za relativně důležitější budeme považovat příspěvky, kde se hledaný výraz objeví co nejdříve.

Z uvedeného grafu vyplývá, že v 69 % zpráv (ve 125 příspěvcích) se klíčový výraz objevil už v úvodní řeči moderátora, z toho dokonce v 91 příspěvcích už v první větě. V dalších 20 případech se explicitně objevil v první půlce příspěvku, v 36 zprávách až v jeho druhé půli.

¹⁶⁸ Ve všech pádech.

3.2.6 Místo natáčení televizního příspěvku

Graf č. 12: Příspěvky podle místa natáčení

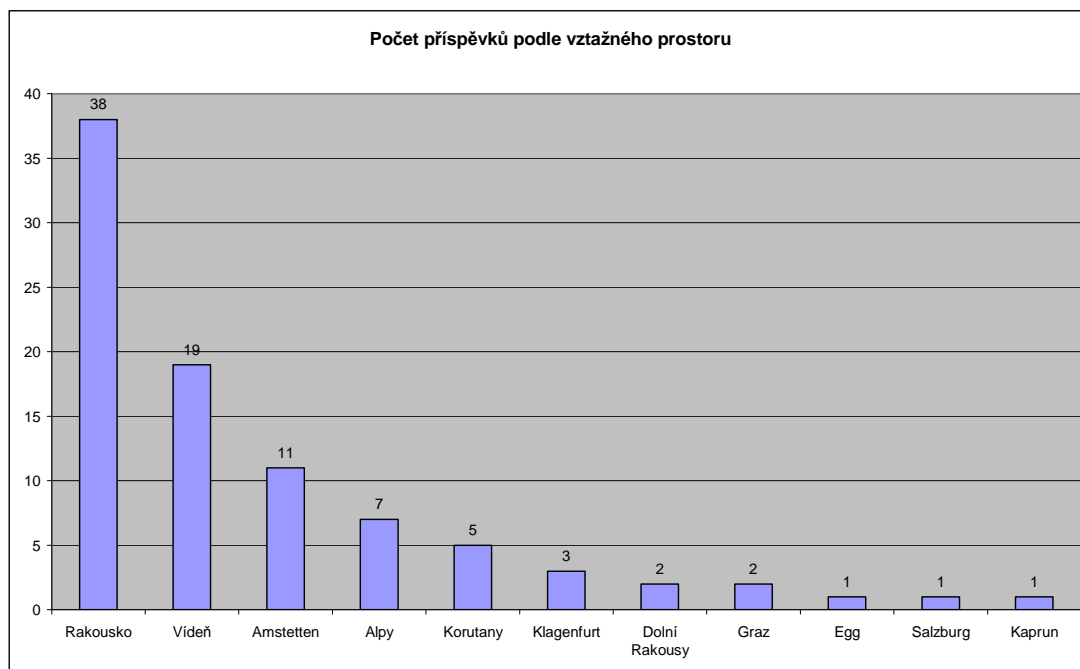
Televizní zpravodajství se od klasického novinového liší ve velkém množství aspektů, jedním z nich je např. nemožnost zařadit televizní zprávy do jednotlivých rubrik. Zpravodajské relace nejsou striktně rozlišeny na „zprávy z domova“ a „zprávy ze světa“, přesto jsme schopni na základě jednotlivých zpravodajů a místa, kde byl příspěvek natočen, odvodit, do které z těchto dvou kategorií by byl pravděpodobně zařazen. Z grafu č. 12 vyplývá, že 37 % ze všech zkoumaných zpráv bylo natočeno v Rakousku (jejich autorem byl ve většině případů Jan Moláček). Ve všech případech bylo logicky Rakousko hlavním tématem zprávy. Objevilo se také několik zpráv, které byly natočeny jak v Rakousku, tak v další zemi (např. v České republice, Německu nebo Švýcarsku). V grafu je uvedeno 6 % takových zpráv¹⁶⁹, v České republice vzniklo 45 televizních příspěvků, což je 24 % ze všech sledovaných zpráv, 3 zprávy (2 %) byly natočeny v sousedních státech Rakouska, 13 (7 %) v zemích Evropské unie (především v hlavním městě Belgie Bruselu, který je jedním ze sídel orgánů Evropské unie), 7 v jiných státech a 33 zpráv (tedy 18 %) bylo pouze přečteno moderátory ve studiu.

¹⁶⁹ V 7 případech se kromě Rakouska natáčelo také v České republice, ve 2 v Německu a v 1 ve Švýcarsku.

3.2.7 Vztažný prostor zpráv, v nichž je Rakousko hlavním tématem

Výzkumná otázka č. 5: Vztahují se zprávy spíše k Rakousku jako celku nebo konkrétněji k jeho dílčím oblastem?

Graf č. 13: Počet příspěvků podle vztažného prostoru

Nejvíce zpráv, jejichž hlavním tématem je Rakousko, se vztahuje k Rakousku jako k celé zemi. Objevují se však také zprávy věnující se jednotlivým oblastem (Alpy, Korutany, Dolní Rakousy), nebo dokonce konkrétním místům v této zemi (Vídeň, Amstetten, Klagenfurt, Graz, Salzburg, Egg, Kaprun).

Nejvíce zpráv je věnováno hlavnímu městu Rakouska Vídni. V těchto zprávách je rakouská metropole prezentována např. jako místo častých uměleckých výstav, důležitých soudních rozhodnutí, ale také jako hlavní organizátor fotbalového mistrovství (spolu s Klagenfurtem Salzburgem a Innsbruckem a švýcarskými městy – Basilejí, Bernem, Ženevou a Curychem).

Dolnorakouské město Amstetten se nechvalně proslavilo především kvůli incestnímu skandálu Josepha Fritzla, který zde několik let věznil a zneužíval svou vlastní dceru. V Událostech se zprávy vztahující k tomuto místu objevily v 11 případech. Na základě tohoto případu (známého též pod názvem „Případ

z Amstettenu“) a jeho opakované mediální prezentaci vstoupilo toto rakouské město do povědomí širší veřejnosti.

Z jednotlivých oblastí jsou nejvíce zastoupeny Alpy, které jsou zmiňovány především jako turistický cíl pro zimní dovolenou. Zároveň se k nim váže také několik zpráv, které Alpy zobrazují jako nebezpečné místo, kde dochází k pádu lavin a časté smrti turistů. K alpským oblastem jsou vztahovány také informace z oblasti dopravy, které informují o problémech v alpských tunelech.

V roce 2008 se zprávy vztahovaly také k dalším územním celkům. Z uvedeného grafu vyplývá, že 5 zpráv bylo věnováno situaci v Korutanech. Ve všech případech tyto zprávy souvisely s osobností již několikrát zmíněného politika Jörga Haidera, jenž byl v dané době korutanským hejtmanem, reflektována je jeho politická činnost v této spolkové zemi a také situace, která v zemi nastala po jeho tragické smrti. Ve 3 případech se Události věnovaly také hlavnímu městu Korutan Klagenfurtu. Tyto informace souvisely především s probíhajícím fotbalovým mistrovstvím Evropy. Informováno bylo o atmosféře v tomto městě v průběhu utkání Německa s Polskem, o organizačních záležitostech šampionátu, ale také o mezinárodní aféře, kterou rozpoutal chorvatský nacistický zločinec Milivoj Ašner svou účastí na jednom z fotbalových zápasů.¹⁷⁰

2 zprávy byly věnovány volbám v Dolních Rakousech, stejný počet příspěvků informoval o událostech v Grazu¹⁷¹ (konkrétně o stavbě nové moderní knihovny a o novém zákonu zakazujícím telefonování v městské hromadné dopravě), po 1 zprávě bylo reflektováno také dění v dalších rakouských městech, a to v Eggu (požár domova důchodců), Salzburgu (oslava výročí rakouského dirigenta Herberta von Karajana) a Kaprunu (rozhodnutí rakouských úřadů o odškodnění obětí z kaprunské tragédie).

¹⁷⁰ Milivoj Ašner byl chorvatský nacistický zločinec, který žil od války až do své smrti (2011) v Rakousku. Chorvatsko opakovaně vyžadovalo jeho vydání zpět do země, avšak rakouská vláda toto vydání odmítla s argumentem, že Ašner není schopný kvůli stařecké demenci vypovídat před soudem. Deník The Sun však na fotbalovém zápase s Ašnerem pořídil rozhovor. Tato událost rozpoutala roztržky mezi Rakouskem a židovskými organizacemi. Ašnera se zastal korutanský hejtman Jörg Haider, který prohlásil, že Ašner je dlouholetým a mírumilovným občanem Klagenfurtu a zaslouží si v klidu zemřít v této zemi.

¹⁷¹ Graz je do češtiny často překládán jako Štýrský Hradec.

3.2.8 Země, které se objevují v souvislosti s Rakouskem

Výzkumná otázka č. 6: V souvislosti s jakými zeměmi je Rakousko nejčastěji zmiňováno?

Tabulka č. 10: Přehled zemí, které se objevují v souvislosti s Rakouskem

Česká republika		87
Sousední země Rakouska	Celkem	41
	<i>Německo</i>	25
	<i>Švýcarsko</i>	6
	<i>Itálie</i>	6
	<i>Slovinsko</i>	2
	<i>Slovensko</i>	1
	<i>Maďarsko</i>	1
Jiné země Evropské unie	Celkem	31
	<i>Francie</i>	5
	<i>Polsko</i>	11
	<i>Belgie</i>	5
	<i>Dánsko</i>	4
	<i>Jiné</i>	6
Jiné	Celkem	16
	<i>USA</i>	4
	<i>Chorvatsko</i>	7
	<i>Jiné</i>	5

V této části jsme se zaměřili na země, které jsou zmiňovány v souvislosti s Rakouskem. (Rakousko se objevilo bez souvislosti s jinou zemí v 72 příspěvcích.) Vycházeli jsme z předpokladu, že Rakousko bude velmi často zmiňováno především s Českou republikou. Česká republika však nebyla jedinou zemí, která se ve zkoumaných televizních příspěvcích objevovala. Ve 109 zprávách je tak Rakousko zmiňováno spolu s jinými státy, jelikož z uvedené tabulky vyplývá, že součet všech států je 175, je třeba zdůraznit, že Rakousko bylo v některých příkladech zmíněno v jedné zprávě společně s více státy a jedna zpráva může být zařazena v rámci této kategorizace vícerorát. Nejčastěji je Rakousko podle předpokladu zmiňováno v souvislosti s Českou republikou, a to v 87 případech. Další státy, které jsou s Rakouskem zmiňovány, jsou většinou evropské státy, jen v minimálním množství se objevují státy mimo Evropu. Ve 4 případech to jsou Spojené státy americké, které však v žádném případě nejsou zmiňovány pouze společně s Rakouskem. Tyto zprávy

se spíše týkají globálních souvislostí, např. evropsko-amerických ekonomických vztahů nebo mezinárodní politiky.

Kromě České republiky je Rakousko zmiňováno nejvíce se svými sousedními státy (Lichtenštejnsko, Švýcarsko, Itálie, Slovinsko, Maďarsko, Slovensko, Německo), a to v 41 případech. Jsou to státy, které jsou Rakousku geograficky i kulturně velmi blízké, některé z nich jsou rovněž poměrně blízké České republice. Vyšší výskyt těchto států se dá vysvětlit na základě zpravodajských hodnot, které jsme si uvedli v teoretické části. Pro česká média budou atraktivnější události, které se odehrávají v těsné blízkosti naší země, navíc výskyt těchto zemí pravděpodobně souvisí také s praktickými informacemi. Pokud se v České televizi objeví zpráva o dopravě, či počasí, je velmi pravděpodobné, že budou informovat především o situaci v několika státech, které se nacházejí v blízkosti České republiky, popř. o státech, které se stávají turistickými destinacemi Čechů. Po České republice je Rakousko nejvíce zmiňováno spolu s Německem, a to v 25 případech, tedy ve více než polovině případů, kdy se Rakousko objevuje spolu s jinou sousední zemí. Německo a Rakousko mají nejdelší společnou hranici, hovoří stejným jazykem a jsou velmi silně ekonomicky propojení, navíc oba sousedí s Českou republikou, pro niž jsou (i přes řadu konfliktů) jakýmsi vzorem. To se může v televizním zpravodajství projevit především častým srovnáváním¹⁷² České republiky s tím, jak je tomu u našich „vyspělých sousedů“, popř. také srovnáváním obou států navzájem. Německo se objevilo ve 2 televizních zprávách, jejímž hlavním tématem bylo Rakousko.¹⁷³ Ze sousedských států byly shodně zastoupeny (v počtu 6 zmínek) také Švýcarsko¹⁷⁴ a Itálie¹⁷⁵.

Kromě sousedních států Rakouska se v souvislostech s ním objevují ve větší míře také ostatní členské státy Evropské unie (Francie, Polsko, Belgie, Dánsko), a to v 31 případech. Z těchto států je nejvíce zastoupeno Polsko, a to v 11 případech.

¹⁷² Srovnávání Česka a Rakouska se budeme věnovat detailněji v třetí části analýzy.

¹⁷³ V jednom případě šlo o sportovní příspěvek, v němž se pojednávalo o německých fanoušcích na fotbalovém mistrovství Evropy, v druhém případě byly tyto státy společně zmíněny v historických souvislostech, konkrétně televizní zpráva byla o výročí připojení Německa k Rakousku.

¹⁷⁴ Švýcarsko se kromě dopravních informací objevilo v souvislosti s Rakouskem především ve zprávách, které informovaly o fotbalovém šampionátu Euro, které spolu s Rakouskem pořádalo také Švýcarsko.

¹⁷⁵ Itálie byla zmiňována především v souvislostech s počasím v Evropě.

Tady je opět patrná vazba k České republice a jejím sousedům. Paradoxně velmi málo, přestože se jedná o sousední zemi Rakouska i České republiky¹⁷⁶, (pouze v 1 případě) se v souvislosti s Rakouskem objevilo Slovensko.

3.2.9 Shrnutí a interpretace druhé části analýzy

Z uvedených výsledků, které byly získány prostřednictvím analýzy televizních příspěvků z roku 2008, vyplývá, že v Událostech České televize se každý měsíc objevuje velmi podobný počet zpráv týkajících se Rakouska. Prokázali jsme, že tento počet nevzrostl ani po programové změně, kdy se vysílací čas Událostí zvýšil o 10 minut a vzrostl tak také absolutní počet zpráv.

Výsledky této části analýzy mají odpovědět na výzkumnou otázku: Jakou důležitost přiřkládají Události České televize příspěvkům o Rakousku (v roce 2008)? Zjistili jsme, že zprávy, které jsou věnovány Rakousku, se v Událostech obvykle objevují až v druhé polovině zpravodajské relace, tedy nejsou tvůrci Událostí považovány za příliš důležité. V první polovině, zvláště na pozici prvních tří zpráv, se tyto zprávy objevují pouze výjimečně. Většinou se jedná o zprávy, které se váží k České republice, popřípadě jsou tyto informace pro českého diváka praktické (informace o dopravní situaci na rakouských silnicích a o počasí). „Čistě rakouské“ zprávy se objevily zpravidla v souvislosti se skandálními a kontroverzními událostmi a většinou byly věnovány Rakousku jako celku.

Velmi podobné je to také se stopáží jednotlivých příspěvků. Nejvíce příspěvků bylo odvysíláno v délce od 1:31 do 2:30, přičemž delší zprávy se věnují více událostem spjatým s Českou republikou než událostem v Rakousku.

Na základě jednotlivých proměnných jsme schopni také určit konkrétní témata, která tvůrci Událostí považovali za nejdůležitější:

- **Kauza Fritzl** – této Události bylo v roce 2008 věnováno 11 televizních příspěvků, z nichž 6 bylo zpracováno ve formě kombinované zprávy, 4 zprávy byly obrazové a 1 příspěvek byl prezentován formou zpravodajského rozhovoru. Kauza se v 5 případech objevila v úvodních headlinech. První zpráva o tomto případu v délce 4:21 minut otvírala celé

¹⁷⁶ Další takovou je pouze již zmíněné Německo, které se objevilo v souvislosti s Rakouskem v 25 případech.

Události, v dalších 5 případech se zprávy o kauze objevily v 1. polovině relace. V tomto případě se jednalo o natolik ojedinělý a šokující případ, že svým významem převýšil i události v rámci domácího zpravodajství.

- **Odvysílání rakouského filmu o smyšlené havárii v jaderné elektrárně Dukovany** – zpráva se objevila v úvodních headlinech a poté jako „otvírák“ Událostí. Stejně jako úvodní informace o kauze Fritzl i stopáž této kombinované zprávy přesáhla 4 minuty (4:17). Jaderná energetika vs. Rakousko je dlouhodobě sledovaným a kontroverzním tématem, proto i zde bylo zařazení mezi nejdůležitější zprávy dne očekávatelné.
- **Požár rakouského domova důchodců v Eggu** – této tragické události byla věnována pouze 1 zpráva, která se objevila v úvodních headlinech a poté jako 2. zpráva v relaci. Příspěvek, vedený formou zpravodajského rozhovoru, trval 2:02 minut.
- **Kolony na rakouských dálnicích** – dopravním problémům této tranzitní země bylo v roce 2008 věnováno 5 kombinovaných zpráv a 1 zpráva obrazová. 3 zprávy se objevily na 2. místě (1 zpráva byla zmíněna i v úvodních headlinech), další zpráva se objevila na 3. místě. Stopáž nejdelší zprávy byla 3:46 minut. Tyto zprávy lze považovat za velmi praktické pro diváky, kteří plánují transport přes Rakousko. Navíc převážná většina těchto zpráv je vázána na letní měsíce, a proto lze zařazení mezi důležitější zprávy dne přisoudit také tzv. „okurkové sezóně“.
- **Fotbalové mistrovství Evropy** – v headlinech se objevily dokonce 4 zprávy o tomto mistrovství, na předních místech byly odvysílány především takové příspěvky, které informovaly o českých zápasech. Informace o prvním zápase Čechů se Švýcarsy se objevila dokonce na 1. místě. Další 4 příspěvky se objevily na 2. a 3. místě. V tomto případě se na rozdíl od kauzy Fritzl jedná o událost očekávanou, ale natolik významnou (koná se jednou za 4 roky, soutěží pouze nejlepší týmy z celé Evropy, apod.), že překračuje hranice

běžného sportovního zpravodajství a průběh šampionátu je mnohdy sledován v širších souvislostech.

- Důležitější byly pro Události také zprávy věnující se **výsledku rakouských voleb** (předvídatelné téma, vzhledem ke geografické blízkosti a vzájemným vztahům ČR a Rakouska významné), **smrti politika Haidera** (kontroverzní osoba plus kontroverzní způsob úmrtí) a **vichřici Emma** (oběti na životech, přesah mezi Rakouskem a ČR), naopak velmi malý důraz byl kladen na témata týkající se rakouské ekonomiky.

Jsme si vědomi toho, že detailní analýza pouze jednoho vybraného roku může být značně zkreslená, navíc rok 2008 zásadně ovlivnilo několik klíčových událostí, kterým byla věnována zvýšená pozornost. Při absenci klíčových událostí (ať již předvídatelných či neočekávaných) by bylo množství příspěvků nižší, což ale neplatí pouze pro Rakousko v Událostech, ale pro jakoukoli tematickou oblast v médiích obecně.

3.3 VÝSLEDKY TŘETÍ ČÁSTI ANALÝZY

Výzkumná otázka č. 7: V jakých souvislostech a jakým způsobem je Česká republika srovnávána s Rakouskem?

Na základě dosavadních výsledků lze potvrdit hypotézu, že Rakousko je v Událostech České televize zmiňováno především v souvislostech s Českou republikou. Zvláště v prvních letech jsou reflektovány politické spory obou zemí, které zasahují do všech oblastí společenského života. Přestože počet těchto zpráv později klesá, v nižším počtu se objevují po celou dobu sledovaného období, „tradiční spory“ jsou pravidelně zmiňovány při jakémkoliv setkání představitelů obou zemí. Jelikož vycházíme z předpokladu, že kvantita zpráv je ukazatelem jejich důležitosti, lze konstatovat, že mediální obraz Rakouska na základě uvedených témat nemusí být vnímán příliš pozitivně. Výsledky analyzovaného materiálu z roku 2008, kdy dochází ke kvantitativnímu nárůstu zpráv, které se věnují dění v Rakousku, navíc dokazují, že sporům je přikládán stále velmi vysoký význam. Příkladem může být už několikrát zmíněný příspěvek o rakouském filmu o smyšleném výbuchu v reálně existující české jaderné elektrárně Dukovany.

V této kapitole se však tématu Rakouska budeme věnovat ještě z jiného úhlu. V průběhu analýzy jsme si všímali každoročně opakujících se zpráv, v nichž je Česká republika srovnávána s Rakouskem. Jelikož se během sledovaných deseti let tento typ zpráv vyskytoval opakovaně ve větším množství, rozhodli jsme se pro ně vyčlenit speciální tematickou kategorii Srovnávání České republiky s Rakouskem.

Během těchto deseti let se v Událostech objevilo 114 zpráv, které byly do této kategorie zařazeny. Většinou se jedná o domácí zprávy, kde je dění v naší zemi konfrontováno se situací v jiných státech. Rakousko tak může představovat pouze jedinou zemi, s níž je Česká republika srovnávána, nebo může být zmíněno ve výčtu dalších zemí.¹⁷⁷

Rakousko je pro Českou republiku logickým státem ke srovnávání hned z několika důvodů. Nejenže je sousedním státem s vyspělou ekonomikou, a tudíž

¹⁷⁷ Kromě Rakouska je Česká republika v těchto zprávách srovnávána také s ostatními sousedními státy. Nejvíce s Německem (47 případů), Slovenskem (21 případů) či Polskem (13 případů). Větší výskyt v těchto „srovnávacích zprávách“ mají také vyspělé státy Evropské unie, jako je Francie (14), Velká Británie (9) či neutrální Švýcarsko (8).

může představovat hospodářský vzor¹⁷⁸, ale navíc je také vnitrozemským státem s podobnou rozlohou¹⁷⁹ i počtem obyvatel¹⁸⁰, stejně jako Česká republika je také významnou tranzitní zemí.

Ve zmíněných 114 televizních příspěvcích jsme si všimli, jakým způsobem je Rakousko prezentováno českým divákům, zkoumali jsme tedy pozitivní nebo negativní hodnocení Rakouska, popř. vyznění informací o Rakousku, které vyplývá z porovnání s naší zemí či z kontrastu s jinými státy. Jelikož zkoumáme zpravodajskou, nikoli publicistickou relaci veřejnoprávní televize, měly by být tyto informace už ze své podstaty neutrální, a záleží tedy především na senzitivitě recipienta, zda v nich nalezne pozitivní či negativní konotaci¹⁸¹. V této práci bylo postupováno následně. Jako pozitivní nebo negativní příspěvky hodnotíme takové, kde je Rakousko pro ČR, resp. ČR pro Rakousko explicitně uváděno jako vzor či inspirace, dále takové, v nichž Rakousko vykazuje lepší nebo horší výsledky

¹⁷⁸ Rakousko patří k nejvyspělejším a nejbohatším zemím světa. HDP na obyvatele při běžných cenách dle parity kupní síly dosahovalo v roce 2009 až 124 % průměru Evropské unie. Umístilo se tedy na čtvrtém místě za Lucemburskem, Irskem a Nizozemím. Výrazný podíl na ekonomice státu má především terciální faktor služeb (hlavně turistický ruch). (*Ministerstvo zahraničních věcí České republiky*. 2010. Rakousko: ekonomická charakteristika země. [online]. [citováno 10. 4. 2012]. Dostupné z WWW:

<http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/rakousko/ekonomika/ekonomicka_charakteristika_zeme.html>.)

¹⁷⁹ Rozloha Rakouska je 83 871 km² (114. největší země světa), Česká republika je se svými 78 867 km² 116. největší zemí světa. (*Central intelligence agency*. 2012. Country comparision (area). [online]. [citováno 10. 4. 2012]. Dostupné z WWW: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2147rank.html?countryName=Austria&countryCode=au®ionCode=eur&rank=114#au>>.)

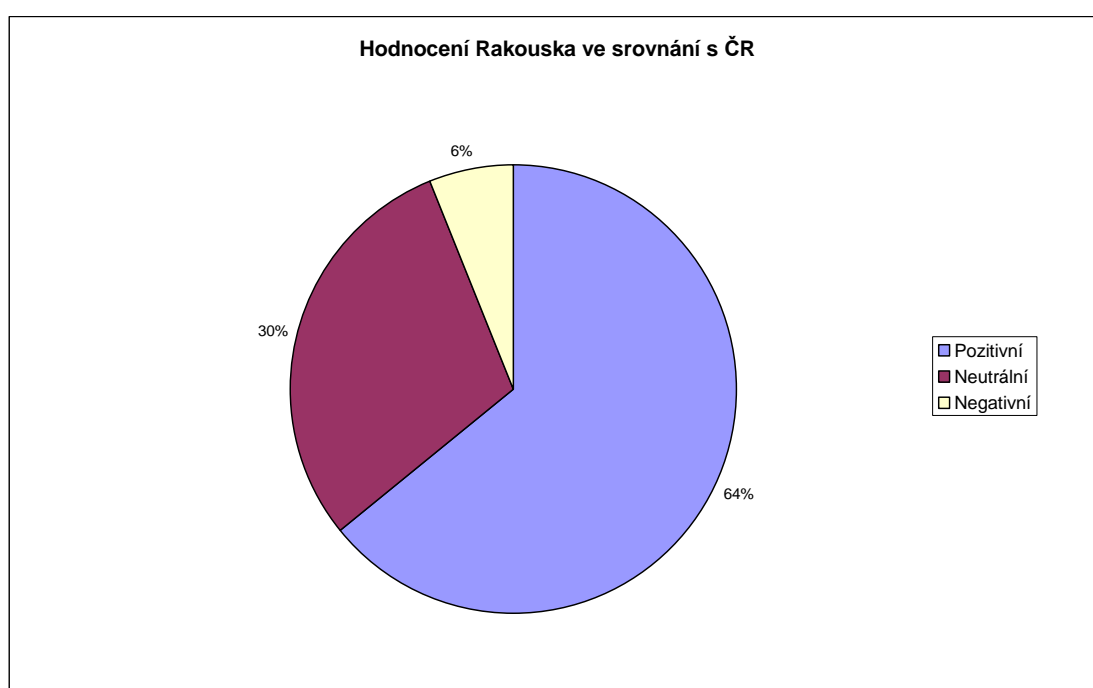
¹⁸⁰ Aktuální stav počtu obyvatel k 1. 1. 2012 je v Rakousku 8 219 743 obyvatel (94. nejlidnatější stát světa), v České republice je to 10 177 300 (84. nejlidnatější stát světa). (*Central intelligence agency*. 2012. Country comparision on (population). [online]. [citováno 10. 4. 2012]. Dostupné z WWW: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2119rank.html?countryName=Austria&countryCode=au®ionCode=eur&rank=94#au>>.)

¹⁸¹ Uvědomujeme si, že toto hodnocení je do jisté míry subjektivní záležitostí a jiný analytik by mohl příspěvky hodnotit odlišně. Největší potíže činí ekonomické příspěvky, kdy se nedá jednoznačně posoudit, jaké hodnocení Rakouska vyplývá z toho, že je Rakousko země s vyššími cenami a daněmi. Analytika mohou ovlivnit také jeho politické preference, např. při hodnocení placeného školství nebo uzákonění prostituce.

uvedených ukazatelů než ČR (např. vyšší průměrná mzda)¹⁸² nebo kde něco funguje opozitně než v České republice (dobře/špatně).¹⁸³

Za neutrální příspěvky považujeme takové, kde je Rakousko zpravidla uváděno pouze jako příklad státu, kde něco funguje stejně, podobně nebo odlišně jako v naší zemi, ale ne lépe nebo hůře.¹⁸⁴ Česká republika je přirovnávána k Rakousku např. svými daněmi, které jsou v obou státech jedny z nejvyšších v Evropě.

Graf č. 14: Hodnocení Rakouska ve srovnání s ČR

3.3.1 Pozitivní hodnocení Rakouska (Rakousko jako náš vzor)

V souvislosti s Rakouskem se v Událostech objevují pozitivně hodnotící výrazy, jako např. „vyspělá země“, „vzor“, „inspirace“ a také řada kladně hodnotících superlativ (nejlepší, nejpoctivější, nejbohatší...). Rakousko (velmi často spolu s Německem a Švýcarskem) je v těchto zprávách zpravidla označováno jako

¹⁸² Zjednodušeně je možno vyjádřit schématem $A > B$ nebo $A < B$, přičemž A vyjadřuje situaci v ČR a B situaci v Rakousku

¹⁸³ Zjednodušeně $A = - B$ nebo $B = - A$ (proměnné viz výše)

¹⁸⁴ Zjednodušeně $A = B$ nebo $A \neq B$ (proměnné viz výše)

vyspělý stát, který by měl pro naši zemi sloužit jako inspirace v řadě oblastí. Události Rakousko zobrazují jako etalon, který by Česká republika měla následovat. Tyto tendence naší země vyrovnat se vyspělým státům a nejlépe je předejít lze ilustrovat např. na základě této výpovědi: „(...) Ve střední Evropě je nicméně Česko první, kdo elektronickou listinu zavádí, **dokonce** před Německem a Rakouskem.“¹⁸⁵

Nejčastěji je Rakousko uváděno jako pozitivní příklad v oblasti dopravy. V 8 příspěvcích je vyzdvihována bezpečnost na rakouských silnicích. Např. v příspěvku z roku 2007, který se věnoval potřebě zavedení přísnějších podmínek pro kamionovou dopravu. „V počtu mrtvých, které mají na svědomí kamiony, jsme třetí nejhorší. To je kontrast například se sousedním Rakouskem. Tam je 11 mrtvých, v Česku 92.“¹⁸⁶ Uváděny jsou také dopravní předpisy, které by Česká republika po vzoru Rakouska chtěla zavést, a to tzv. pravidlo dvou sekund¹⁸⁷ nebo odrazky, které by zabráňovaly střetu se zvěří. „Odrazky, které mají zabránit střetu se zvěří, se osvědčily například v sousedním Rakousku. Počet nehod se tam ve sledovaných úsecích snížil o více než šedesát procent.“¹⁸⁸ Kromě bezpečnosti je však Rakousko zmiňováno také v souvislosti s budováním dálniční sítě, za příklad je jako stejně velká země uváděna např. v roce 2010 při otvírání nového úseku české dálnice. „Za 40 let jsme dosáhli jenom tohoto¹⁸⁹, je to proti Rakousku například, kde mají dvojnásobek dálnic, tak je to málo.“¹⁹⁰

S nepřilíh dobře propracovanou silniční sítí souvisí také další problém, a to velké množství aut, s nímž se Česká republika na rozdíl od Rakouska potýká: „Aut je čím dál víc. Zatímco v Rakousku připadne na kilometr silnic průměrně jedenatřicet aut, v Česku víc než dvakrát tolik.“¹⁹¹ Rakousko se však také na rozdíl od České republiky aktivně snaží počet aut na silnicích co nejvíce snížit, a to např. tzv. dny bez aut nebo omezením jízdy kamionů, které mají zákaz vyjíždět v sobotu odpoledne. „Den bez aut je součástí Týdne mobility, který už šest let vyhlašuje Evropská unie

¹⁸⁵ In: Elektronická listina omezí papírování. ČT 1: 22. 8. 2004.

¹⁸⁶ In: Hádky provázely jednání o přísnějších podmínkách pro kamionovou dopravu. ČT 1: 18. 10. 2007.

¹⁸⁷ In: Pravidlo dvou sekund Češi neznají. ČT 1: 23. 7. 2010.

¹⁸⁸ In: Odrazová sklíčka pro záchranu zvěře. ČT 1: 7. 7. 2008.

¹⁸⁹ Mluvčí ÚAMK Igor Sirota hodnotí realizaci pouze malého množství plánované výstavby českých dálnic. Výpověď je přesným přepisem citace, která nebyla nijak upravena.

¹⁹⁰ In: Zlín napojen na dálniční síť. ČT 1: 3. 12. 2010.

¹⁹¹ In: V Česku se zvyšuje počet aut. ČT 1: 1. 4. 2007.

(...) Takzvaných dnů mobility se účastní celkem devět set šedesát šest evropských měst. Pro ilustraci, zatímco v Česku je jich třicet dva, v Rakousku téměř desetkrát tolik.¹⁹² Pozitivně hodnocena je také propracovaná dopravní situace v hlavním rakouském městě - Vídni. „Ostatně rakouská metropole může jak Brnu, tak Praze **stát vzorem**. Cesta autem po Vídni stojí řidiče ve srovnání s Prahou obvykle mnohem méně nervů. Recept rakouské metropole zní - svést tranzit mimo město a těm, kdo do něj musí, nabídnout komfortní veřejnou dopravu. Dálkové trasy přes Vídeň vedou skoro výhradně po dálnicích. Jen na severu se obchvat teprve staví. **Náskok oproti českým městům** má Vídeň také, pokud jde o síť příměstských železnic. (...) Ve Vídni připadá pouze tři sta devadesát pět aut na tisíc obyvatel. To je méně než kdekoliv jinde v Rakousku i než v Praze, Bratislavě nebo Budapešti.“¹⁹³

Dalších 5 zpráv se věnovalo morálnímu kreditu rakouských občanů, kteří jsou na základě statistik zveřejněnými Událostmi mnohem poctivější a morálně čistší než Češi. Během deseti let se v Událostech objevily tři zprávy reflektující statistiky o krádežích v zemích Evropské unie a ve všech případech se Češi spolu se Slováky umístili na prvních pozicích¹⁹⁴, a to v roce 2005, 2006 a 2007. „Česko a Slovensko se společně dostaly na špici žebříčku, který mapuje, jak moc se v zemích Evropské unie krade v obchodech. V tuzemsku ročně zmizí zboží za třináct miliard korun. Druzí skončili Britové, třetí místo patří Maďarsku a Portugalsku. Naopak **nejpoctivější** jsou v Rakousku.“¹⁹⁵ Rakousko se na posledním místě umístilo ve všech třech letech. Velmi podobně je na tom Rakousko a Česká republika v souvislosti s korupcí (2001). „Čtvrtina Čechů považuje úplatky za normální a přirozenou součást života. Zjistila to agentura GfK, která zkoumala korupční prostředí v 11 zemích střední a východní Evropy. Nejzkorumpovanější je podle průzkumu Ukrajina, naopak **nejlépe** je na tom Rakousko. (...) V České republice je zvyklý uplácet každý třetí občan. Za nejzkorumpovanější sektor lidé považují úřady, na druhém místě jsou soudnictví a policie. To je odlišné od jiných zemí. Například v Rakousku považuje 48 % občanů v tomto směru za nejhorší zdravotnictví, stejně jako na Slovensku, kde si to myslí 40 %. (...) O tom, že **nikdy nedá úplatek**, je přesvědčeno nejvíce Rakušanů,

¹⁹² In: 18. 9. Den bez aut. ČT 1: 18. 9. 2005.

¹⁹³ In: Snaha o plynulost dopravy v metropoli. ČT 1: 18. 4. 2008.

¹⁹⁴ V tomto případě je první pozice myšlena negativně, patří zemím, kde se krade nejvíce.

¹⁹⁵ In: Krádeže v EU: Češi mají primát. ČT 1: 24. 4. 2006.

82 %.¹⁹⁶ Pozitivně Rakousko vychází také ze statistik věnujícím se jednotlivým zlovykům. „České domácnosti vydávají za alkohol a tabák asi osm procent svých výdajů, zatímco třeba v Rakousku, Německu nebo ve Francii se to pohybuje kolem čtyř procent.“¹⁹⁷

Další oblast, v níž Rakousko slouží jako vzor pro Českou republiku, je oblast životního prostředí a zdravého životního stylu, především co se týče zdravé výživy: „Knedlík, omáčka a maso, typická kombinace českých školních jídel. Děti si na ni zvykají už od malička. Jenže nutriční hodnoty pro veřejné stravování jsou staré skoro dvacet let a české děti tloustnou. Podle dnešní normy mají děti mezi třemi a šesti lety dostávat šedesát šest gramů bílkovin na den. Novější předpisy v okolních státech přitom určují i třikrát méně. V Německu, Rakousku a Švýcarsku je to jednadvacet gramů, na Slovensku sedmadvacet gramů.“¹⁹⁸ Česká republika není ani velkým příznivcem biopotravin, tuto situaci zhoršila ještě více ekonomická krize, kvůli které se Češi snaží na jídle co nejvíce ušetřit. V roce 2010 je tedy situace v Událostech hodnocena takto: „V Česku tvoří prodej biopotravin pouhé 1 procento na trhu. V sousedním Rakousku **jsou dál**, Rakušan tam utratí ročně za biojídlo v přepočtu asi 1500 [korun], Čech necelé 400 [korun].“¹⁹⁹ Rakousko je prezentováno také jako země, která silně dbá o životní prostředí, je uváděno např. jako jeden z největších producentů „zelené elektřiny“ ze slunce, větru, vody nebo biomasy²⁰⁰, jako vzor slouží také v recyklaci odpadů.

V ekonomice je v posledních letech v Událostech nejvíce zmiňován kontrast mezi stejnými (v mnohých případech i nižšími) cenami v Rakousku a výškou průměrných platů v obou zemích. Zatímco na počátku zkoumaného období byly v Událostech reflektovány nákupy Rakušanů v levnějším Česku, po vstupu České republiky do schengenského prostoru a zdražení českých výrobků se objevují zprávy o nákupech Čechů v Rakousku. Srovnávány jsou nejen ceny a kvalita potravin, ale např. také benzinu a nemovitostí. Zatímco v roce 2002 se v Událostech objevují pro Českou republiku pozitivně vyznívající zprávy o nejlevnějších cenách benzinu ve střední Evropě, za níž ostatní země zaostávají („Také v ostatních evropských zemích

¹⁹⁶ In: Čtvrtina lidí považuje úplatky za normální. ČT 1: 9. 10. 2001.

¹⁹⁷ In: Češi utrácí stále víc, výdaje na jídlo stagnují. ČT 1: 7. 2. 2007.

¹⁹⁸ In: České školní jídelny čeká nejspíš už od nového roku revoluce. ČT 1: 5. 8. 2007.

¹⁹⁹ In: Krize přibrzdila biopotraviny. ČT 1: 11. 4. 2010.

²⁰⁰ In: Výroba "zelené energie" je stále nízká. ČT 1: 21. 5. 2005.

je letos benzín lacinější než loni. Nejpriznivější ceny mají například v Bulharsku nebo na Slovensku, v Rakousku či Chorvatsku vyjde benzín asi o dvě nebo tři koruny draž než u nás.²⁰¹), v roce 2010 je situace poněkud jiná: „Až padesátiprocentní propad příjmů hlásí benzínky z česko-německého i česko-rakouského příhraničí. Ceny pohonných hmot jsou tady totiž kvůli zvýšené spotřební dani až o několik korun vyšší než za hranicemi. Velké dopravní firmy přiznávají, že svým řidičům přímo doporučují, aby v Česku vůbec netankovali.“²⁰²

V roce 2007 se v Událostech objevuje informace o nárůstu průměrné mzdy v České republice na 20 400 korun, tato pozitivní událost je v zápětí doplněna o srovnání s našimi jižními sousedy. „Průměrný Čech dnes vydělává v přepočtu dvacet osm procent toho, co průměrný Rakušan.“²⁰³ Ve stejném roce je v Událostech České televize toto platové srovnání doplněno také o praktický příklad z hlavního města Prahy. „Ceny bytů v Praze jsou například dvaapůlkrát, třikrát vyšší ve srovnání se mzdami než v Německu nebo v Rakousku.“²⁰⁴

Rakousko je v Událostech opakovaně zmiňováno také jako země, která inspiruje české politiky při návrhu a tvorbě nových zákonů. Příkladem může být hledání řešení v problematice domácího násilí, kdy se poslanci několik let snažili prosadit tzv. „rakouský model,“ podle něhož by pachatelům opakovaného domácího násilí mělo být zakázáno přiblížit se k jeho obětem, nakonec se jim v roce 2005 podařilo alespoň prosadit, aby tento násilník musel opustit byt, v případě kdy spolu s obětí sdílí společnou domácnost. V Událostech je tato inspirace Rakouskem explicitně uvedena. „Podobná legislativa existuje i v jiných hlavně západoevropských zemích. Čeští poslanci se nechali **inspirovat** rakouským modelem.“²⁰⁵ V roce 2007 je odvysílána zpráva, která bilancuje půlroční fungování tohoto zákona v České republice a srovnává jej opět s Rakouskem. „Třeba v Rakousku, kde podobný předpis platí už deset let, je z domu každoročně vykázáno desetkrát víc lidí než u nás, tedy něco kolem čtyřech a půl tisíc.“²⁰⁶ V roce 2009 je však zákon o obětech trestných činů v naší zemi stále reflektován jako nedokonalý,

²⁰¹ In: Ceny pohonných hmot. ČT 1: 21. 7. 2002.

²⁰² In: Řidiči tankují za hranicí, palivo je drahé. ČT 1: 4. 8. 2010.

²⁰³ In: Průměrná hrubá mzda se zvýšila. ČT 1: 4. 6. 2007.

²⁰⁴ In: Zájem o reality zvyšuje jejich cenu. ČT 1: 2. 8. 2007.

²⁰⁵ In: Poslanci: Násilník musí ven z bytu. ČT 1: 7. 12. 2005.

²⁰⁶ In: Za půl roku policie dočasně vykázala z bytu 478 domácích násilníků. ČT 1: 4. 8. 2007.

potřebující reformu, a to především ve výslechu dětí, kteří často nechtějí před policisty o svých traumatech hovořit, opět je zmiňován lépe fungující zákon v Rakousku. „Ve hře je i **inspirace** ze zahraničí. Třeba bezplatná pomoc psychologa nebo výslechy pomocí videokonference mimo soudní síň. Psycholog a soudní znalec Slavomil Hubálek **oceňuje** například rakouský přístup k obětem²⁰⁷ v případě Josefa Fritzla.“²⁰⁸

V roce 2010 se nechala Rakouskem inspirovat tehdejší ministryně spravedlnosti Dana Kolářová. „Sjednotit rozhodování o výživném napříč republikou chce ministerstvo spravedlnosti a **inspirovalo** se v Rakousku.“²⁰⁹ Jako vzor sloužilo také při tvorbě zákona upravující práva duševně chorých.²¹⁰

Pozitivně hodnoceno je také rakouské zdravotnictví, konkrétně v roce 2007 bylo Rakousko podle výzkumu švédské společnosti Health Consumer Powerhouse, který byl proveden v 29 evropských zemích, ohodnoceno jako vůbec **nejlepší** v péči o pacienty.²¹¹ Jako příklad jsou Rakušané uváděni také svým postojem k preventivním opatřením, která by mohla nemocem zabránit. „Zatímco například proti klíšťové encefalitidě je naočkovaná jenom pětina Čechů, v sousedním Rakousku vakcínu dostalo během svého života 88 % lidí a lékaři tam mají desetkrát méně případů onemocnění než u nás.“²¹²

3.3.2 Negativní hodnocení Rakouska

Zpráv, v nichž situace v Rakousku ve srovnání s Českou republikou vyznívá spíše negativně, je pouze 7. Zpravidla se dotýkají vyšších cen různých komodit. V prvních letech sledovaného období je Rakousko ve srovnání s Českou republikou prezentováno jako výrazně dražší země. „Mezi **nejdražšími zeměmi**, jako je Německo nebo Rakousko, a nejlevnějšími zeměmi, jako je Dánsko, Finsko, Řecko

²⁰⁷ V Rakousku funguje maximální péče o oběti trestných činů. Ty nemusí do soudní síně vůbec osobně přijít, pouští se pouze videozáznam výslechnů. Snaží se omezit případy, kdy by oběť mohla být znovu traumatizována.

²⁰⁸ In: Nový trestní řád a zákon o obětech trestných činů čeká ještě dlouhá cesta. ČT 1: 18. 3. 2009.

²⁰⁹ In: Alimenty podle tabulek. ČT 1: 21. 2. 2010.

²¹⁰ In: Chystá se nový zákon upravující práva duševně nemocných. ČT 1: 14. 6. 2008.

²¹¹ In: Česko pokročilo v péči o pacienty. ČT 1: 1. 10. 2007.

²¹² In: VZP od května nepřispívá na očkování proti klíšťové encefalitidě, příušnicím a chřipce. ČT 1: 12. 5. 2009.

a od května i Česko, jsou rozdíly v ceně aut až třicet procent.“²¹³ Kromě vysokých cen aut jsou konkrétně zmíněny také vyšší cena benzínu²¹⁴ nebo elektrické energie.²¹⁵ Postupem času se však tyto cenové rozdíly zmenšují a Rakousko je svými cenami srovnatelné s Českou republikou (viz pozitivní hodnocení).

3.3.3 Shrnutí a interpretace třetí části analýzy

Na základě kvalitativní analýzy vybraného vzorku televizních zpráv jsme dospěli k závěru, že Rakousko je v Událostech ve srovnání s Českou republikou zobrazováno spíše pozitivně, jako jakýsi vzor, který bychom měli následovat. Větší množství těchto pozitivních, vzorových zpráv se objevilo v roce 2007, 2008 a 2010. V teoretické části v kapitole o zpravodajských hodnotách jsme zmínili, že větší zpravodajskou hodnotu budou mít informace, které u publika vyvolají nějaké emoce.

Ve všech třech zmíněných letech se v Událostech objevily informace o Rakousku, které mohou u českého publika vyvolat spíše negativní emoce. V roce 2007 se v průběhu celého roku opět ve velké míře objevovaly zprávy reflektující rakouské protesty kvůli české jaderné elektrárně Temelín, v roce 2008 už několikrát zmiňovaná kauza Josepha Fritzla, v roce 2010 byl odhalen případ rakouského zneužívání dětí církví. Případ Josefa Fritzla se v Událostech České televize objevil od dubna do června v 8 televizních příspěvcích, ve stejném časovém období se objevilo v hlavní zpravodajské relaci 5 zpráv, které prezentovaly Rakousko jako vzor.

Jedna z možných interpretací by tedy mohla znít, že tvůrci Událostí se snaží těmito pozitivními informacemi „vylepšit“ mediální obraz Rakouska, avšak toto tvrzení je pouze subjektivní, stejně tak může jít pouze o shodu, která nemá s medializací těchto případů nic společného.

Velmi spekulativní je také to, jakým způsobem toto pozitivní hodnocení Rakouska, které vyplývá z porovnání s naší zemí, bude vnímat český divák. Pokud se opřeme o vžití národní stereotypy, které představují typického Čecha jako závistivého jedince, mohly by tyto zprávy u českého publika vyvolat spíše negativní pocity, spojené se závistí než přejícné uspokojení z toho, že jsou na tom v Rakousku

²¹³ In: Ceny automobilů v EU. ČT 1: 16. 12. 2003.

²¹⁴ In: Ceny pohonných hmot. ČT 1: 21. 7. 2002.

²¹⁵ In: Elektřina a plyn budou dražší. ČT 1: 29. 11. 2004.

lépe než my. Může být tedy velmi sporné, zda tento typ pozitivních zpráv pomáhá vytvářet lepší názor Čechů na Rakousko. V tomto případě se však jedná čistě o spekulativní úvahu, která se neopírá o žádná empirická data, pro potvrzení či vyvrácení této hypotézy by musel být proveden výzkum, který by zkoumal, jak význam sdělení vnímají příjemci. Tímto se však v této práci nebudeme zabývat.

ZÁVĚR

Cílem této práce bylo předložit mediální obraz Rakouska tak, jak jej dlouhodobě konstruuje hlavní zpravodajská relace České televize Události, přičemž největší pozornost byla soustředěna na témata, která se vyskytují v souvislosti s touto zemí nejčastěji. S využitím kvantitativní analýzy jsme pracovali se vzorkem 1284 televizních zpráv, které se v Událostech objevily v průběhu deseti let (2001–2010). Výsledky nám teď poslouží k závěrečnému shrnutí těch nejdůležitějších poznatků a zodpovězení výzkumných otázek.

Rakousko je země, která je České republice geograficky i kulturně velmi blízká, na základě konceptu zpravodajských hodnot by se tedy zprávy o Rakousku měly v českých médiích objevovat poměrně často. Na základě srovnání s ostatními sousedními státy jsme však dospěli k závěru, že o Rakousku je v Událostech České televize informováno nejméně. Toto zjištění podporuje také výzkum Tomáše Trampoty a Kateřiny Kučerové z roku 2010, kteří zjišťovali zastoupení jednotlivých států v hlavních zpravodajských relacích všech celoplošných televizí. Rakousko vždy figurovalo až na posledním místě za Německem, Slovenskem i Polskem. (viz kapitola 3.1.2)

Počet odvysílaných televizních zpráv se v jednotlivých letech pohyboval v rozmezí od 82 do 181 zpráv, přičemž nelze určit vývojový trend, který by potvrdil nárůst nebo pokles četnosti zpráv v delším časovém vývoji. Téměř shodný počet zpráv se objevil v roce 2001 (179 zpráv) a 2008 (181), tedy na začátku i konci sledovaného období. Nejméně zpráv bylo odvysíláno v roce 2003, četnost zpráv tedy závisí na konkrétních událostech, které se v konkrétním roce odehrají.

Na základě výsledků analýzy můžeme potvrdit jednu z hlavních hypotéz této práce, a to, že většina všech zpráv týkajících se Rakouska se věnuje Rakousku v souvislosti s Českou republikou, jelikož tvůrci Událostí považují za důležitější takové zprávy, které se jejich diváků přímo dotýkají. Tyto zprávy tvoří 55 %, zatímco zprávy, jejichž tématem je pouze Rakousko samotné, 33 % zpráv, ve 12 % zpráv je Rakousko zmíněno v evropských souvislostech. V roce 2006 se objevuje pouze 14 zpráv, v nichž je Rakousko hlavním tématem. Od roku 2007 se však zvyšuje absolutní i relativní četnost zpráv, které se věnují čistě rakouským tématům, v roce 2008 a 2009 dokonce tyto zprávy dominují. Zprávy zabývající se česko-

rakouskými vztahy tak postupem času ustupují do pozadí, to ovšem neznamená, že by ze zpravodajské relace zmizely úplně.

Za důležitou část výzkumu považujeme především identifikaci a deskripci témat, která bývají s Rakouskem spojována. V případě všech zkoumaných zpráv by pětice nejfrekventovanějších témat vypadala následovně. Na prvním místě by se umístila politika, následovaná energetikou, dopravou, kriminálními zprávami a informacemi o hranicích. Situace se však poněkud změní v případě, kdy se zabýváme pouze zprávami, jejichž hlavním tématem je Rakousko. Na prvním místě je taktéž politika, energetika však v tomto případě ustupuje do pozadí (je zpravidla součástí zpráv spojených s Českou republikou) a nahrazují ji krimi zprávy, následuje doprava, kultura a ekonomika.

Politická témata informují především o česko-rakouských politických vztazích a sporech spojených se vstupem České republiky do Evropské unie, o sporech ohledně Benešových dekretů, o politických zakázkách, rakouských volbách a o kontroverzním (krajně pravicovém) Jörgu Haiderovi, popř. o skandálech jiných politiků či kuriózních rakouských zákonech.

Energetika je dominantním tématem u zpráv, v nichž je Rakousko zmiňováno v souvislosti s Českou republikou, především kvůli četným sporům ohledně českých jaderných elektráren, které jsou vůbec nejvíce medializovanou událostí týkající se obou států.

Doprava je v souvislosti s oběma zeměmi taktéž velmi důležitým tématem. Přestože je Rakousko výrazně turistickou zemí (mohli bychom očekávat také větší výskyt zpráv z této tematické kategorie), v Událostech České televize je prezentováno spíše jako tranzitní země než turistický cíl. Pravidelně je informováno o kolonách na rakouských silnicích v průběhu letních měsíců. V menším množství je reflektována také dopravní spolupráce obou států.

Zprávy z oblasti krimi se váží převážně pouze k Rakousku (i když reflektovány jsou také české zločiny na území Rakouska). Největší mediální pozornosti se zasloužily dva rakouské případy věznění mladých dívek, známé jako „Případ Nataschy Kampuschové“ a „Kauza Fritzl“, více medializovány byly také dva případy církevního zneužívání.

Téma hranic se objevuje opět ve spojitosti s oběma státy. Zpočátku je informováno o častých případech uprchlíků, kteří do Rakouska přijíždí přes Českou

republiku, později je pozornost věnována vstupu České republiky do schengenského prostoru, s nímž Rakušané kvůli obavám z přílivu přistěhovalců příliš nesouhlasí.

Na základě získaných výsledků, můžeme potvrdit také hypotézu, která vycházela z faktu, že vzájemné vztahy obou zemí jsou vnímány nejhůře ze všech sousedních států, tedy že Rakousko bude společně s Českou republikou zmiňováno především v souvislostech s česko-rakouskými spory. Během deseti let se v Událostech objevilo 284 takových zpráv, což je 35,2 % ze všech zpráv, v nichž bylo Rakousko zmíněno v souvislosti s Českou republikou. Nejvíce medializovány byly spory ohledně českých jaderných elektráren Temelín a Dukovany, následovaly politické spory, spory ohledně Benešových dekretů, otevření pracovního trhu pro Čechy a ekologické spory ohledně šumavského kůrovce a ilegálního dovozu rakouského odpadu do České republiky.

Jen částečně se dá potvrdit další část hypotézy, že vyšší výskyt těchto témat by měl být patrný především v letech 2001–2004, tedy v době než Česká republika vstoupila do Evropské unie, v následujících letech by jejich výskyt už mohl být nižší nebo by tato témata mohla z mediální agendy České televize vymizet úplně. Po roce 2004 skutečně klesá výskyt některých témat, jako jsou např. spory v politických vztazích obou zemí či spory ohledně Benešových dekretů, vstup České republiky do Evropské unie však přináší spory nové, např. ohledně otevření rakouského trhu pro Čechy či ekologických problémů. Po celé zkoumané období je medializován spor ohledně českých jaderných elektráren. V roce 2007 je odvysíláno dokonce 33 takových zpráv.

Zcela vyvrátit můžeme hypotézu, že po vstupu České republiky do Evropské unie se místo zpráv reflektující tyto spory objeví větší množství zpráv zabývajících se ekonomickou, dopravní či přeshraniční spoluprací obou států. Tyto zprávy se v Událostech překvapivě téměř neobjevují. Během sledovaného období se objevila pouze 1 zpráva, která se zabývala společnými ekonomickými vztahy obou zemí.

Detailnější analýza 181 televizních příspěvků roku 2008 přinesla několik dalších závěrů, týkajících se důležitosti, kterou příkládají zprávám o Rakousku tvůrci Událostí. Typická zpráva o Rakousku by na základě této analýzy vypadala takto: Kombinovaná zpráva se stopáží kolem 1:31 do 2:00 minut nacházející se až v druhé polovině zpravodajské relace, přičemž explicitní výraz odkazující k Rakousku je zmíněn už v úvodní řeči moderátora. Pokud se zpráva nevěnuje Rakousku v souvislosti s Českou republikou, vztahuje se nejčastěji k Rakousku jako celku.

Dle předpokladu jsme zjistili, že zprávy o Rakousku se většinou objevují až v druhé polovině relace. Do první poloviny (především na místo prvních tří zpráv) se dostaly pouze takové zprávy, jejichž hlavním tématem byla Česká republika, popř. se naší země bezprostředně dotýkaly. V případě, že bylo Rakousko hlavním tématem zprávy, šlo o informace věnující se důležitým předvídatelným událostem (evropské fotbalové mistrovství či rakouské volby) nebo o zprávy nečekané, skandální, působící na emoce diváků (kauza Fritzl).

Kromě České republiky bylo Rakousko dle předpokladu nejvíce zmiňováno se svými sousedními státy. Hypotéza, že nejvíce se bude vyskytovat spolu s Německem a Slovenskem, jako společnými sousedy Rakouska i naší země, se však potvrdila jen částečně. Německo bylo skutečně druhým nejvíce zmiňovaným státem, avšak Slovensko bylo překvapivě zmíněno pouze v jednom případě. Zprávy, v nichž bylo Rakousko hlavním tématem, se nejvíce zabývaly Rakouskem jako celkem, z konkrétních měst či oblastí bylo nejvíce zpráv věnováno hlavnímu městu Vídeň, „Fritzlovu městu“ Amstetten a turistickým Alpám.

Zvláštní pozornost byla věnována zprávám, v nichž Rakousko slouží jako objekt srovnávání s Českou republikou. Na základě kvalitativní analýzy jsme dospěli k závěru, že ve většině těchto zpráv je Rakousko prezentováno spíše pozitivně, jako vzor, který bychom měli následovat, a to především v oblasti dopravy, životního prostředí, zdravotnictví nebo při tvorbě nových zákonů. Příklad by si čeští občané měli vzít také z morálního chování Rakušanů.

Rakousko je tedy v Událostech České televize dlouhodobě prezentováno jako stát, který má s Českou republikou řadu sporů (proto mohou být naše vzájemné sousedské vztahy vnímány jako nejhorší), ale zároveň je poukazováno také na jeho kvality, kterých naše země nedosahuje.

Uvědomujeme si, že vzhledem k tomu, že jsme analyzovali zprávy pouze veřejnoprávní zpravodajské relace (detailně pouze jeden rok), mohou být výsledky této práce do jisté míry zkresleny, proto by bylo určitě velmi zajímavé porovnat, jak bylo Rakousko dlouhodobě prezentováno také ve zpravodajských relacích soukromých televizí, popř. v tištěných médiích. Další z možností rozpracování tohoto tématu by bylo také analyzovat zpravodajství rakouské veřejnoprávní televize a porovnat, jaká témata v souvislosti s Českou republikou preferují Rakušané a kolik zpráv je věnováno vzájemným sporům.

ANOTACE

Autor: Bc. Barbora Říhová

Vedoucí práce: Mgr. Vladimír P. Polách, Ph.D.

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra bohemistiky

Název práce česky: Mediální obraz Rakouska vytvářený Událostmi České televize v průběhu let 2001–2010

Název práce v angličtině: The media image of Austria in Události of Česká televize (Czech television) in 2001–2010

Počet znaků: 225 398

Počet příloh: 2

Počet titulů použité literatury: 35

Počet internetových zdrojů: 12

Klíčová slova: Mediální obraz Rakouska, Rakousko, kvantitativní obsahová analýza, mediální konstrukce reality, gatekeeping, agenda-setting, news values, Události.

Média tvoří důležitou roli při získávání informací o událostech, u nichž nemůžeme být přítomni, už samotný výběr zpráv ovlivňuje to, jakým způsobem bude veřejnost o daném tématu (v tomto případě o Rakousku) smýšlet. Cílem této práce je předložit mediální obraz Rakouska tak, jak jej dlouhodobě vytváří Události České televize v letech 2001–2010. Prostřednictvím kvantitativní obsahové analýzy je zjišťováno, v souvislosti s jakými tématy je Rakousko českému divákovi prezentováno nejčastěji a jak se tato mediální agenda v průběhu deseti let proměňuje. Zvláštní pozornost je věnována zprávám z roku 2008, které jsou analyzovány detailněji, a zprávám, v nichž je Česká republika srovnávána s Rakouskem. Tyto zprávy jsme podrobili také kvalitativní analýze.

Keywords: Media image of Austria, Austria, quantitative content analysis, media construction of reality, gatekeeping, agenda-setting, news values, Události.

The media play an important role in gathering information about events, which we cannot witness. The selection of news affects how the public view the subject (in this case Austria). The aim of this thesis is to present media image of Austria as it was created by the Czech Television News in 2001-2010. Through quantitative content analysis the paper investigates in connection with which topics Austria is often presented to Czech audience and how the media agenda has been changing past ten years. Particular attention is given to reports from 2008, which are analyzed in detail, and reports in which the Czech Republic is compared with Austria. These reports were subjected to a qualitative analysis.

SUMMARY

Media play an important role in obtaining information about events, which we cannot witness. There are many events taking place all over the world every day and it is impossible for media to report on all of them. Media production is limited by a large number of factors that influence which news finally gets to the audience and which not. The theoretical part of this work deals with the media concepts and theories which influence news selection and processing. The reader will come to terms with the concept of gatekeeping, news values, agenda-setting, etc.

Due to the fact that the media have only limited space, readers or viewers cannot get a realistic reflection of the events, but are offered only a certain segment of this reality. The selection of news itself affects how the public view the subject (in this case Austria).

The aim of this paper is to present media image of Austria as it was created by the Czech Television News (Události) in 2001–2010. Through quantitative content analysis the paper investigates in connection with which topics Austria is often presented to Czech audience and how the media agenda has been changing past ten years. Particular attention is given to reports from 2008, which are analyzed in detail, and reports in which the Czech Republic is compared with Austria. These reports were subjected to a qualitative analysis.

Media tend to favor those news that are closely relevant to its audience. Audience of Czech Television will be more interested in such news on Austria, which is somehow connected with the Czech Republic. It was also confirmed by this research. In particular, at the beginning of the examined period there appears news that is dedicated to the Czech-Austrian disputes over Czech nuclear power plant Temelin and Dukovany, Benes decrees and political disputes concerning the promotion of the Czech Republic joining the European Union. Although the number of such news has been declining after the Czech Republic became a member the European Union. However these reports about the "traditional" disagreements were an important component of the thematic agenda of Austria in the following years. In addition, there are new disputes concerning the opening of the Austrian labor market, the radar in Brdy or environmental problems.

Austria is not only discussed in connection with mutual disputes, but the news also report about the political orders (related to corruption), the common borders (problems of refugees and Schengen) or on Czech citizens in Austria (mostly about their death or injury).

An important part is also reports that compare the Czech Republic to Austria. Qualitative analysis of these reports showed that Austria is usually displayed as a model, which the Czech Republic should follow, especially in transport, lifestyle, or to create new laws. Czechs should also adopt the moral manners of the Austrians.

The reports that inform only about Austria are devoted to either predictable events such as parliamentary or presidential elections (where attention is paid to early elections) or sports championships (World Championship in ice hockey, football championship Euro) or shocking and scandalous news. A perfect example is preferring scandalous reports on affairs of extreme right-wing politician Jörg Haider, who is notorious for his numerous attacks on the Czech Republic. Because of the media the name of this controversial politician might be better known to Czechs than the name of the Austrian president.

Scandalous events are also preferred in the thematic category of crime. Besides the usual crimes (such as corruption, theft, fraud), which are usually shown in single reports, the media attention is primarily focused on the shocking cases of child abuse. The Czech TV News paid most attention to the three following cases: the case of Natascha Kampusch, Joseph Fritzl and sexual abuse of children by priest.

Another preferred theme of Austrian is transport. The News in the summer months regularly informed about the traffic situation on Austria's roads. These reports are again chosen with regard to the Czech audience. The information about traffic jam in Montreal would not be of high value for the Czech audience during their trip to Croatia.

The preference of these topics was also confirmed by detailed analysis of the news in 2008 when this news appear at the beginning of the News and in opening headlines, they also got more footage.

SEZNAM ZKRATEK

CVVM	Centrum pro výzkum veřejného mínění
ČT	Česká televize
ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
FPÖ	Freiheitliche Partei Österreichs (Svobodná strana Rakouska, strana Svobodných)
FSS	Fakulta sociálních studií
FSV	Fakulta sociálních věd
MU	Masarykova univerzita
ORF	Österreichischer Rundfunk (Rakouské rádio) – název rakouské veřejnoprávní televize
ÖVP	Österreichische Volkspartei (Rakouská lidová strana)
PR	Public relation (styk s veřejností)
SPÖ	Sozialdemokratische Partei Österreichs (Sociálně demokratická strana Rakouska)
StB	Státní bezpečnost
ÚAMK	Ústřední automotoklub
UK	Univerzita Karlova
USA	United States of America (Spojené státy americké)
ZOH	Zimní olympijské hry

SEZNAM GRAFŮ A TABULEK

- Graf č. 1: Nepříznivé hodnocení vztahů ČR s okolními zeměmi
- Graf č. 2: Počet příspěvků o Rakousku v letech 2001–2010
- Graf č. 3: Počet příspěvků týkajících se jednotlivých států v letech 2001–2010
- Graf č. 4: Počet příspěvků podle témat za období 2001–2010
- Graf č. 5: Rozdělení příspěvků podle souvislostí, v jakých je Rakousko zmiňováno
- Graf č. 6: Tematické rozdělení příspěvků, v nichž je Rakousko hlavním tématem
- Graf č. 7: Rozdělení příspěvků týkajících se Rakouska v souvislosti s ČR
- Graf č. 8: Počet příspěvků podle délky
- Graf č. 9: Počet příspěvků podle druhu
- Graf č. 10: Počet příspěvků podle umístění ve zpravodajské relaci Události
- Graf č. 11: Umístění hledaného výrazu v rámci příspěvku
- Graf č. 12: Příspěvky podle místa natáčení
- Graf č. 13: Počet příspěvků podle vztažného prostoru
- Graf č. 14: Hodnocení Rakouska ve srovnání s ČR

Tabulka č. 1: Deset nejčastěji zmiňovaných států v jednotlivých hlavních zpravodajských relacích (v roce 2010)

Tabulka č. 2: Tematické rozdělení příspěvků týkajících se Rakouska v jednotlivých letech

Tabulka č. 3: Rozdělení příspěvků podle souvislostí v jednotlivých letech

Tabulka č. 4: Tematické rozdělení příspěvků, v nichž je Rakousko hlavním tématem, v jednotlivých letech

Tabulka č. 5: Tematické rozdělení příspěvků týkajících se Rakouska v souvislosti s ČR v jednotlivých letech

Tabulka č. 6: Vývoj počtu příspěvků v jednotlivých měsících roku 2008

Tabulka č. 7: Rozdělení televizních příspěvků podle délky

Tabulka č. 8: Rozdělení jednotlivých televizních příspěvků podle druhu

Tabulka č. 9: Rozdělení televizních příspěvků podle jejich umístění ve zpravodajské relaci Události

Tabulka č. 10: Přehled zemí, které se objevují v souvislosti s Rakouskem

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Neperiodické zdroje:

- Berger, P. L. – Luckmann, T.: *Sociální konstrukce reality*. Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno 1999.
- Berleson, B.: *Content analysis in communication research*. Free Press, New York 1952.
- Burns, L. S.: *Žurnalistika: praktická příručka pro novináře*. Portál, Praha 2004.
- Burton, G. – Jiráček, J.: *Úvod do studia médií*. Barrister and principal, Brno 2003.
- Dearing, J. – Rogers, E.: *Agenda-Setting*. Sage, Thousand Oaks 1996.
- Jiráček, J. – Köpplová, B.: *Masová média*. Portál, Praha 2009.
- Jiráček, J. – Köpplová, B.: *Média a společnost*. Portál, Praha 2003.
- Klapper, J.: *Effects of Mass Communication*. The Free Press, New York, 1960.
- Kunczik, M.: *Základy masové komunikace*. Karolinum, Praha 1995.
- Lippmann, W.: *Public Opinion*. Transaction Publishers, New Brunswick 1991.
- Hall, S.: *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*. Sage Publications & Open University, London 2010.
- McCombs, M.: *Agenda setting*. Portál, Praha 2009.
- McQuail, D.: *Úvod do teorie masové komunikace*. Portál, Praha 1999.
- Osvaldová, B. et al.: *Zpravodajství v médiích*. Karolinum, Praha 2001.
- Reifová, I. et al.: *Slovník mediální komunikace*. Portál, Praha 2004.
- Ruß-Mohl, S. – Bakičová, H.: *Žurnalistika. Komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. Grada Publishing, Praha 2005.
- Sedláková, R.: Mediální konstrukce reality – Repräsentace druhých. In: Foret, M. – Lapčík, M. – Orság, P. (eds.): *Média dnes: reflexe mediality, médií a mediálních obsahů*. Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 2008, s. 145–159.
- Shoemaker, P. – Vos, T.: *Gatekeeping Theory*. Routledge, New York 2009.
- Shoemaker, P. – Reese, D.: *Mediating the Message: Theories of Influence on Mass Media Content*. Longman, New York 1996.
- Scherer, H.: Úvod do metody obsahové analýzy. In: Reifová, I. (ed.) et al.: *Analýza obsahu mediálních sdělení*. Karolinum, Praha 2004. s. 29–50.

- Schulz, W.: Masová média a realita: „Ptolemaiovské“ a „kopernikovské“ pojetí. In: Říchová, B. – Jiráček, J. (eds.): *Politická komunikace a média*. Karolinum, Praha 2000, s. 24–40.
- Šmídová, O.: Česko-německé vztahy v zrcadle tisku. In: Křen, J. – Broklová, E. (eds.): *Obraz Němců, Rakouska a Německa v české společnosti 19. a 20. století*. Karolinum, Praha 1998, s. 268–280.
- Trampota, T.: Mediální agenda. In: Škodová, M. (ed.) et al.: *Agenda-setting: teoretické přístupy*. Sociologický ústav Akademie věd ČR, Praha 2008. s. 40–47.
- Trampota, T. – Vojtěchovská, M.: *Metody výzkumu médií*. Portál, Praha 2010.
- Trampota, T.: *Zpravodajství*. Portál, Praha 2006.
- Tuchman, G.: *Making News: A Study in the Construction of Reality*. The Free Press, New York 1980.
- Vodáčková, A. – Petrušek, J. et al. : *Velký sociologický slovník*. Karolinum, Praha 1996.
- White, D. M.: The „Gate Keeper“: A Case Study in the Selection of News. In: Berkowitz, D.(ed.): *Social Meanings of News: a Text-reader*. Sage, Thousand Oaks 1997. s. 63–72.
- Wimmer, R. D., Dominick, J. R.: *Mass media research: An introduction*. Belmont: Wadsworth Publishing, Belmont 2005.

Periodické zdroje:

- Galtung, J. – Ruge, H. M.: The structure of Foreign News. The Presentation of the Congo, Cuba and Cyprus Crises in Four Norwegian Newspapers. *Journal of International Peace Research*, 2, 1965, s. 64–91.
- Novotný, L.: Rakušané: uzavřený pracovní trh jako psychologická ochrana. *Mezinárodní vztahy*, 1, 2006, s. 94-108.

Diplomové práce:

- Číkarová, K.: *Mediální obraz Nového Zélandu v českém tisku*. Nepublikovaná magisterská diplomová práce, FSV UK, Praha 2011.
- Kořínková-Sobotková, K.: *Formální a obsahové proměny televizního zpravodajství: komparační obsahová analýza*. Nepublikovaná magisterská diplomová práce, FSS MU, Brno 2009.

- Sedláková, R.: *Obraz Romů v televizním zpravodajství: příklad mediální konstrukce reality*. Nepublikovaná disertační diplomová práce, FSS MU, Brno 2007.
- Špirková, B.: *Mediální obraz Španělska v českém tisku*. Nepublikovaná bakalářská diplomová práce, FSV UK, Praha 2011.

Internetové zdroje:

- Biriczová, H. 2012. Světy „těch druhých“: Agenda zahraničního zpravodajství českých televizních stanic. [online]. *European Journalism Observatory* [citováno 13. 3. 2012]. Dostupné z WWW: <<http://cz.ejo-online.eu/408/etika-a-kvalita-zurnalistiky/svety-%E2%80%9Etech-druhych%E2%80%9C-agenda-zahranicniho-zpravodajstvi-ceskych-televiznich-stanic>>.
- *Central intelligence agency*. 2012. Country comparison (area). [online]. [citováno 10. 4. 2012]. Dostupné z WWW: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2147rank.html?countryName=Austria&countryCode=au®ionCode=eur&rank=114#au>>.
- *Central intelligence agency*. 2012. Country comparison (population). [online]. [citováno 10. 4. 2012]. Dostupné z WWW: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2119rank.html?countryName=Austria&countryCode=au®ionCode=eur&rank=94#au>>.
- Červenka, J. 2008. Hodnocení vztahů s některými státy. [online]. *CVVM* [citováno 1. 1. 2012]. Dostupné z WWW: <http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100847s_pm81209.pdf>.
- *Československá filmová databáze*. 2012. Bruno. [online]. [citováno 10. 3. 2012]. Dostupné z WWW: <<http://www.csfd.cz/film/231487-bruno/>>.

- *Český statistický úřad*. 2009. Zahraniční obchod ČR se sousedními státy. [online] [citováno 13. 3. 2012]. Dostupné z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/1148-09>>.
- *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky*. 2010. Rakousko: obchodní a ekonomická spolupráce s ČR. [online]. [citováno 30. 3. 2012]. Dostupné z WWW: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/rakousko/ekonomika/obchodni_a_ekonomicka_spoluprace_s_cr.html>.
- *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky*. 2010. Rakousko: ekonomická charakteristika země. [online]. [citováno 10. 4. 2012]. Dostupné z WWW: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/rakousko/ekonomika/ekonomicka_charakteristika_zeme.html>.
- *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky*. 2003. Protokol z Melku. [online]. [citováno 13. 4. 2012]. Dostupné z WWW: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/bezpecnostni_politika/neverejne/emelin_jaderna_elektrarna/protokol_z_melku.html>.
- *ZTOHOVEN*. 2011. Mediální realita. [online]. [citováno 1. 2. 2012]. Dostupné z WWW: <<http://www.ztohoven.com/omr.html>>.

Použité materiály:

- Přepisy zkoumaných televizních příspěvků zpravodajské relace *Události z let 2001–2010*. (*Newton Media Search*. 2012. [online]. [citováno 30. 4. 2012]. Dostupné z WWW: <<http://mediasearch.newtonit.cz/login.php?r=%2Findex.php&m=-10>>.)
- Videozáznamy hlavních zpravodajských relací *Události z roku 2008*. (*iVysílání - Česká televize*. 2012. [online]. [citováno 12. 2. 2012]. Dostupné z WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/>>.)

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Kódovací kniha kvantitativní obsahové analýzy

Příloha č. 2: DVD s analyzovaným materiálem přiložené k diplomové práci.

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Kódovací kniha kvantitativní obsahové analýzy

První část analýzy

1) Hlavní téma zprávy

Turismus	1
Ekonomika	2
Politika	3
Kultura	4
Krimi	5
Sport	6
Životní prostředí	7
Počasí	8
Doprava	9
Hranice	10
Potravinářství	11
Zdravotnictví	12
Pracovní trh	13
Energetika	14
Zemědělství	15
Historie	16
Menšiny a náboženství	17
Ostatní	18

2) Dílčí téma příspěvků, v nichž je Rakousko zmiňováno spolu s ČR

Česko-rakouské spory	1
Temelín a Dukovany	101
Benešovy dekrety	102
Česko-rakouské politické vztahy	103
Otevření rakouského pracovního trhu	104
Ekologické problémy	105

Srovnávání České republiky s Rakouskem	2
Politické zakázky	3
Mýtné na českých dálnicích	301
Nákup obrněných transportérů Pandur	302
Nákup stíhacích letounů Gripen	303
Jiné politické zakázky	304
Česko-rakouská hranice	4
Pašování	401
Uprchlíci	402
Příhraničí	403
Schengenský prostor	404
Hranice obecně	405
Češi v Rakousku	5
České zločiny v Rakousku	501
Smrt a zranění českých turistů	502
Češi na rakouských sportovních šampionátech	503
Dopravní spolupráce	6
Ostatní	7

Druhá část analýzy (2008)

1) Datum vysílání (měsíc)

Leden	1
Únor	2
Březen	3
Duben	4
Květen	5
Červen	6
Červenec	7
Srpen	8
Září	9
Říjen	10
Listopad	11
Prosinec	12

2) Délka televizního příspěvku (v minutách)

0:00–0:30	1
0:31–1:00	2
1:01–1:30	3
1:31–2:00	4
2:01–2:30	5
2:31–3:00	6
3:01–4:00	7
4:01–5:00	8

3) Druh zprávy

Kombinovaná zpráva	1
Čtená/obrazová zpráva	2
Zpravodajský rozhovor	3

4) Pořadí televizního příspěvku v rámci zpravodajské relace Události

1. polovina relace	1
--------------------	---

2. polovina relace 2

(Pokud se zpráva v rámci zpravodajské relace objeví na prvních třech pozicích či posledním místě, bude na tuto skutečnost upozorněno v závorce)

5) Přítomnost zprávy v úvodních headlinech

ano 1

ne 0

6) Umístění hledaného výrazu v rámci příspěvku

Úvodní řeč moderátora 1

První polovina příspěvku 2

Druhá polovina příspěvku 3

7) Místo natáčení příspěvku

Rakousko 1

Česká republika 2

Sousední státy Rakouska 3

Státy EU 4

Jiné státy 5

Studio 6

Rakousko a jiný stát 7

Jiné 8

8) V souvislosti s jakými státy je Rakousko zmiňováno

Česká republika 1

Sousední státy Rakouska:

Německo 2

Švýcarsko 3

Itálie 4

Slovinsko 5

Slovensko 6

Maďarsko 7

Jiné státy Evropské unie

Francie 8

Polsko	9
Belgie	10
Dánsko	11
Jiné	12
Jiné státy	
USA	13
Chorvatsko	14
Jiné	15

9) Vztažný prostor

Název oblasti či konkrétního místa v Rakousku, k němuž se zpráva vztahuje (pouze u zpráv, v nichž je Rakusko hlavním tématem)

10) Tematické zařazení zprávy

Turismus	1
Ekonomika	2
Politika	3
Kultura	4
Krimi	5
Sport	6
Životní prostředí	7
Počasí	8
Doprava	9
Hranice	10
Potravinářství	11
Zdravotnictví	12
Pracovní trh	13
Energetika	14
Zemědělství	15
Historie	16
Menšiny a náboženství	17
Ostatní	18